

Suomi Euroopan yhteisöön — suvereniteetti argumenttina liittymisen puolesta ja vastaan

Samu Kälkäjä

Pro gradu-tutkielma

Valtio-oppi

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian
laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2017

TIIVISTELMÄ

Suomi Euroopan Yhteisöön

Suvereniteetti argumenttina liittymisen puolesta ja vastaan

Samu Kälkäjä

Valtio-oppi

Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Marja Keränen

Maaliskuu 2017

86 sivua

Tässä tutkielmassa tutkin suomalaista keskustelua silloiseen Euroopan yhteisöön liittymisestä. Tutkin tätä keskustelua suvereniteetin näkökulmasta kysyen aineistoltani ”miten EY-jäsenyyden nähtiin vaikuttavan Suomen suvereniteettiin”. Sovellan analyysissäni suvereniteetin käsitteistöä ja Albert O. Hirschmanin argumentaatioteoriaa taantumuksellisista ja progressiivisista argumentaatiosta. Suvereniteetin käsitettä olen tulkinut pääasiassa Krasnerin, Prokhovnikin, Pusterla&Piccinin ja Bolin kirjoitusten pohjalta.

Aineistonani on eduskunnan lähetekeskusteluja kolmen päivän ajalta tammikuulta 1992, jolloin keskusteltiin valtioneuvoston ainoasta selonteosta Euroopan yhteisön jäsenyyden vaikutuksista Suomelle.

Tutkimus osoitti, että liittymistä sekä vastustettiin että puolustettiin suvereniteettiin vetoamalla. Jäsenyyttä vastustavien pelko oli, että suvereniteettia menetetään. Jäsenyyttä puolustavat vetosivat puolestaan siihen, että EY-jäsenyys tukee Suomen suvereniteettia tai jäsenyydestä kieltäytyminen estää suvereniteetin toteuttamisen. Toisaalta analyysi osoitti myös, että jopa jäsenyyttä kannattavien argumenteista on luettavissa maailmanpolitiikan realistisen koulukunnan periaatteita.

Tutkimus paljasti myös suvereniteettipuheen jopa ratkaisevan kiinteän suhteen identiteettiin. Identiteetti on määräävässä osassa ratkaistaessa sitä, puhutaanko esimerkiksi suvereniteetista vai demokratiasta.

Lisäksi tutkimus teki näkyväksi myös sen, että suvereniteetti on usein poliittisen puheen taustaoletuksena. Puhuttiin sitten sosiaalipolitiikasta, puolueettomuuspolitiikasta tai veropolitiikasta, taustalla on oletus suvereenista vallasta.

Avainsanat: suvereniteetti, argumentaatio, integraatio, maailmanpolitiikka, Euroopan unioni

1. Johdanto	5
1.1 Aihe, tausta ja asian merkitys	5
1.2 Tutkimuskysymys	9
1.3 Aineistot	9
1.4 Euroopan integraatio ja Suomi	11
2. Suvereniteetti ja perinteinen teoriakeskustelu	17
2.1 Suvereniteetin historiasta	17
2.2 John Boli ja suvereniteetin perustavat jännitteet	18
2.3 Suvereniteetti ja liberalismi	20
2.4 Suvereniteetti suhteellisena	21
2.5 Realistinen koulukunta ja suvereniteetti	21
2.6 Suvereniteetti perinteisessä teoriassa	22
2.7 Krasner ja neljä suvereniteetin muotoa	23
2.7.1 Kansainvälinen legaalinen suvereniteetti	23
2.7.2 Westfalenin suvereniteetti	24
2.7.3. Sisäinen suvereniteetti	25
2.7.4 Keskinäisen riippuvuuden suvereniteetti	25
2.7.5 Krasnerin suvereniteettien vahingoittaminen ja suhde toisiinsa	26
2.8 Kritiikkiä	29
3. Globaali aika, kevyempi suvereniteetti	31
3.1 Ydinsuvereniteetin käsite	32
3.2 Valtion rooli kevyemmässä suvereniteetissa	34
4. Taantumuksen retoriikka	37
4.1 Taantumus	37
4.2 Edistyksellisyys ja sen retoriset vastaparit	41
5. Perinteinen suvereniteetti ja taantumuksellisuus jäsenyyttä vastaan	43
5.1 Vaarateesi	45
5.2 Perversioteesi	55
5.3 Turhuusteesi	61
6. Perinteinen suvereniteetti ja edistyksellisyys jäsenyyden puolesta	64
6.1 Synergian illuusio	64
6.2 Toimimattomuuden vaara	68
6.3 Perversiosta piittaamattomuus	69
6.4 Historia on puolellamme	71

7. Kevyempi suvereniteetti ja edistyksellisyys jäsenyyden puolesta	
74	
7.4 Historia on puolellamme	74
8. Pohdinta	81
8.1 Päätelmät	81
8.2 Sanaton suvereniteetti	82
8.3 Suvereniteetti ja identiteetti	83
9. Lähteet	87
9.1 Aineistot	89

1. Johdanto

1.1 Aihe, tausta ja asian merkitys

Eurooppa ja sen integraatiokehitys on suurten haasteiden keskellä. Pitkään jatkunut lama yhdessä Venäjän geopoliittisen aktivoitumisen, Euroopan itärajojen sodan, terrorismin ja Lähi-Idän konfliktien aiheuttaman pakolaisvyöryn kanssa ovat johtaneet tilanteeseen, jossa jotkut jäsenmaat ovat alkaneet miettiä jäsenyyttään Euroopan Unionissa tai oman jäsenyytensä ehtoja. Esimerkiksi Iso-Britanniassa kansalaiset äänestivät Euroopan unionista eroamisen puolesta ja Hollannissa avoimen EU-vastainen puolue nousi parlamentin toiseksi suurimmaksi puolueeksi. Monet maat ovat joko tuskastuneet EU:n voimattomuuteen esimerkiksi pakolaiskriisin hoidossa tai haluttomia tekemään laajempia yhteisiä ratkaisuja kansallisten ratkaisujen sijasta. Toisin sanoen Euroopan unionissa on vahvasti näkyvillä suvereniteetin ja integraation välinen jännite.

Suomen hakeutuessa Euroopan yhteisön jäseneksi Euroopa oli niin ikään uuden ja epävarman edessä. Talouslama oli syvimmillään 1990-luvun alussa ja Jugoslavian hajoamissodat alkoivat 1991 Euroopan eteläosissa. Kylmä sota oli juuri päättynyt Neuvostoliiton romahdettua. Maailmassa avautui uusi ajanjakso kaksinapaisen järjestelmän romahtamisen myötä. Suomella oli suuri valinnan paikka; miten Suomi asemoi itsensä muuttuneessa maailmanjärjestyksessä itäisen naapurin ollessa heikoimmillaan. Vastaus selvisi aikanaan, mutta päätöstä edelsi kiivas keskustelu mahdollisuudesta liittyä Euroopan yhteisöön ja mahdollisen jäsenyyden hyödyistä ja haitoista. Sama keskustelu on käynnissä jälleen, ehkä kiivaimmin sitten liittymiskeskustelujen. Jäsenmaissa ja Euroopan unionin istututioissa pohditaan kansallisen ja ylikansallisen päätöksenteon rajoja ja EU:n roolia. Onko EU syvä, liittovaltiomainen toimija, joka sanelee tiukasti jäsenmaidensa politiikkaa. Vai onko EU löyhä, taloudellisesti painottunut yhteistyöorganisaatio, joka jättää suuren pelivaran jäsenmaidensa sisäiselle politiikalle. Tässä tilanteessa lienee hyvä palauttaa mieleen ja analysoida, mitä integraatiosta Suomessa sanottiin ja mitä merkityksiä Euroopan Unionille annettiin, kun yhteisöön liittymistä pohdittiin. Tutkin

aihetta suvereniteetin näkökulmasta ja analysoin sitä, millaisia seurauksia Euroopan yhteisön jäsenyydellä nähtiin olevan Suomen suvereniteetille.

Tätä tutkimusta voisi käyttää myöhemmin hyväksi esimerkiksi analysoitaessa EU-puheen muutosta. Mihin suuntaan EU-puhe menee, missä määrin kansallisvaltioajattelu on jäämässä historiaan, vai onko suvereniteetti edelleen liitettävissä vahvaan alueelliseen valtioon. Vai onko suvereniteetti nousemassa jokin muu toimija kuin valtio, esimerkiksi EU.

Työn rakenne on sellainen, että käsittelen ensin kansallisvaltioajattelun muutosta ja eurooppalaista integraatiota. Luvussa 2 käsittelen suvereniteettia ja perinteistä teoriakeskustelua suvereniteetin käsitteen ympärillä. Luvussa 3 siirryn uudempaan keskusteluun suvereniteetista ja luvussa 4 käsittelen Hirschmanin argumentaatioteoriaa. Luvut 5, 6 ja 7 ovat analyysilukuja, joissa kahdessa ensimmäisessä käsittelen perinteistä suvereniteettia ja viimeisessä käsittelen aineistoani uudemman suvereniteetin käsitteistön valossa.

Kansallisvaltio globalisoituvassa maailmassa

Valtiot ovat olleet pitkään maailmanpolitiikan tärkeimpiä poliittisia toimijoita. Valtiot käyttävät suurinta valtaa omilla alueillaan, puolustavat alueitaan aseellisesti ja niillä onkin monopoli väkivallan käyttöön omalla alueellaan. Valtiot myös myöntävät kansalaisuuksia, mikä takaa ihmiselle laissa säädetyt oikeudet tietyllä rajatulla alueella. Valtio on siis poliittinen toimija, jolla on tiukat, tarkasti määritellyt rajat, joita valvotaan. Valtio on näin tarkasti erotettavissa ”ulkopuolisesta”, ”ulkomaisesta” ”sisäiseksi”, jossa pätee eri säännöt kuin ”ulkomailla” (Agnew 2004, 53–54). Tällaisen alueellisen valtion idea on peräisin eurooppalaisesta ajattelusta 1800-luvulta, jolloin ylin vallankäyttö alettiin kytkeä entistä tiiviimmin tarkasti rajattuun valtioon (Agnew 2004, 51). Samoihin aikoihin alueellisen valtion syntymisen kanssa Euroopassa alkoi kehittyä ajatus kansakunnasta yhtenäisenä poliittisena ryhmänä. Voidaankin väittää, että valtiot synnyttivät kansakunnat ja nationalismin,

eikä toisin päin (Hobsbawn 1994, 18). Näin siis valtiosta tuli oman kansakuntansa isänmaa, jonka tehtävä oli valvoa kansan etua ja edistää sen turvallisuutta.

Kansakunnan edun ajaminen ja turvallisuuden takaaminen menivät äärimmäisyyksiin 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Valtio alettiin nähdä organismina, jolla on oma elämänsä ja omat tarpeensa, joita täytyi tyydyttää. Tämä ajatusmaailma yhdessä sen ajatuksen kanssa, että poliittiset ja taloudelliset ristiriidat voidaan ratkaista vain sotimalla (Agnew 2004, 93), johti lopulta 1900-luvun suuriin sotiin. Esimerkiksi toinen maailmansota alkoi, kun Saksa alkoi laajentaa arjalaisen rodun elintilaa hyökkäämällä Puolaan 1939. Tällainen valtion elintilan laajentaminen ja valtion näkeminen organismina liittyy laajemmin ajatusmaailmaan, jota mm. John Agnew kutsuu luonnollistamisen geopolitiikaksi. Luonnollistamisen geopolitiikka on ajatusmaailma, jossa valtio nähdään luonnollisena entiteettinä, ei ihmistoiminnan tuloksena. Toisin sanoen koko valtion poliittisuus kiistetään ja valtio entiteettinä siirretään luonnollisen alueelle, jolloin valtion olemassaolosta tulee totuus, jota ei voi kyseenalaistaa. (Agnew 2004, 93—97) Alueellinen valtio on kuitenkin kontingenttien historiallisten tapahtumien tuotos (Agnew 2004, 132), ja näin siis kiistanalainen, muuttuva ja poliittinen.

Tämä luonnollistamisen geopolitiikka alkoi väistyä toisen maailmansodan loppumisen jälkeen kun uusi geopolitiikka alkoi muotoutua (Agnew 2004, 101). Tilalle tuli Agnewin mukaan ”ideologian geopolitiikka”, jolloin maailma rakentui kahden kilpailevan ja toisiaan kohtaan vihamielisen taloudellisen järjestelmän ympärille, joita representoi kaksi tuon ajan supervaltia Yhdysvallat ja Neuvostoliitto (Agnew 2004, 102—103).

Agnewin mukaan ”ideologioiden geopolitiikka” lakkasi, kun Neuvostoliitto hajosi 1990-luvun alussa (Agnew 2004, 115). Tämän jälkeen maailmanpolitiikan kehityksestä ja hengestä on olemassa monenlaisia arvioita. Yksi merkittävä tekijä 1970-luvun jälkeen on kuitenkin ollut globalisaatio (Agnew 2004, 116). Maailman rajojen avautuminen pääomien, ihmisten ja hyödykkeiden liikkumista varten on tuonut maailman valtioita entistä lähemmäs toisiaan, syvenevään kansainvälisen yhteistyön piiriin. Laajeneva kansainvälinen kauppa on esimerkiksi ajanut luomaan ylikansallisia toimielimiä kaupan ja talouden sääntelyä varten ja näin vähentänyt

kansallisvaltioiden painoarvoa (Agnew 2004, 59). Yksi tällainen ylikansallinen organisaatio on Euroopan unioni, jonka ensimmäiset integroivat perustukset pystytettiin toisen maailmansodan jälkeen turvaamaan rauhaa Euroopassa. Unionista on sittemmin kehittynyt varteenotettava kansainvälisen politiikan toimija, joka on ottanut monia perinteisesti kansallisvaltiolle kuuluvia tehtäviä. Osalla EU-valtioista on yhteinen valuutta ja lainsäädännössä EU:n lait menevät ristiriitatilanteissa kansallisen lainsäädännön yli. Ylipäätään voidaan sanoa, että EU on tullut haastamaan eurooppalaista valtiojärjestelmää syventyvän integraation ja lisääntyvän yhteisvastuun mekanismien avulla.

Näiden ylikansallisten elinten synnyn myötä voidaan puhua kansallisvaltiojärjestelmän murroksesta tai ainakin suurista haasteista valtiojärjestelmälle. Globalisaatio nopeana ylikansallisen yhteistyön lisääntymisenä (Djelic ja Sahlin-Andersson 2006, 3) on omalta osaltaan muuttanut maailmaa yhteisöllisempään suuntaan. Valtion monopoliasema maailmanpolitiikassa on haastettu, sillä maailmanpolitiikan kentälle on tullut muitakin toimijoita, kuin perinteinen valtio. Voidaankin puhua transnationaalisuudesta, eli siitä, että valtio on maailman pelikentillä vain yksi toimija muiden joukossa (Djelic ja Sahlin-Andersson 2006, 3–4). Samalla myös valtio on joutunut ylikansallisen sääntelyn kohteeksi (Jacobsson 2006, 205–206), sen sijaan että olisi perinteisen mallin mukainen ainoan vaikuttavan sääntelyn lähde.

Vaikka maailma on muuttunut paljon toisen maailmansodan jälkeen jopa maailmanyhteisön suuntaan (Agnew 2004, 132), on ajatus valtioista ainoana legitiiminä maailmanpolitiikan toimijana ja alueellisena suvereenina juurtunut liian syväälle ihmisten mieliin, jotta se haihtuisi helposti (Agnew 2004, 116). Tämä näkyy esimerkiksi Euroopassa tämänhetkisten globaalien kriisien yhteydessä. Saksassa kansallismielinen puolue AfD sai suuren äänisaaliin Saksan aluevaaleissa, Suomessa EU-vastaisena profiloitunut Perussuomalaiset on menestynyt kaksissa peräkkäisissä eduskuntavaaleissa, Ruotsissa Ruotsidemokraatit on saanut nostettua kannatustaan ja Ranskassa Kansallinen rintama on menestynyt paikallisissa vaaleissa. Oikeistopopulististen ja kansallismielisinä itseään pitävien puolueiden nousu kertoo selvästi siitä, että monet eurooppalaiset kokevat EU:n joko epäonnistuneen globaalien kriisien vaikutusten torjumisessa tai menneen liian pitkälle paikallisten suvereenien valtaa hamutessaan, jolloin halu palata

kansalliseen päätöksentekoon herää. Toisin sanoen osa EU-kansalaisista tuntee halua palata vanhaan kansallisvaltioperinteeseen ja kiistää EU:n legitimitetin ylirajallisena vallankäyttäjänä.

Euroopan unioni on siis pakolaiskriisin, Ukrainan sodan ja talouskriisin myötä ehkä olemassaolonsa suurimman haasteen edessä. Kykeneekö EU ylikansallisiin, kansallisvaltion merkitystä heikentäviin yhteisiin ratkaisuihin kansallisten ratkaisujen sijaan? Suvereniteetin kannalta kysymys on oleellinen. Onko EU alueellinen, ylivaltiollinen toimija, joka kykenee poikkeusoloissakin toimimaan vaikuttavasti, vai palaako kansallista suvereniteettia painottava politiikka laajemminkin politiikan keskiöön?

1.2 Tutkimuskysymys

Tutkimuksen ideana on tutkia suomalaista keskustelua liittymisestä Euroopan Yhteisöön suvereniteetin näkökulmasta. Yksinkertaisena tutkimuskysymyksenä on: miten suvereniteettia käytettiin argumenttina Euroopan unioniin liittymisen puolesta ja vastaan? Nähtiinkö liittymisen lisäävän vai vähentävän Suomen suvereniteettia?

1.3 Aineistot

Aineistoksi olen valinnut Suomen eduskunnan kolmipäiväiset lähetekeskustelut 14.–16.1.1992 hallituksen selonteosta, joka käsitteli EY-jäsenyyden vaikutuksia Suomelle. Suvereniteetin kasvu tai suvereniteetin menetys voidaan nähdä jonkin asian tai toimijan tuottamana vaikutuksena toiselle toimijalle. Tässä mielessä vaikutusten arviointi ja siihen liittyvä keskustelu on varmasti hedelmällistä suvereniteetti -käsitteen kannalta. Aineisto soveltuu myös siksi, että eduskunta on Suomen korkein päättävä elin, jolla on valta tehdä päätöksiä näinkin suuressa valtiota koskevassa kysymyksessä. Lisäksi parlamentin julkinen debatti on, varsinkin aikana ennen sosiaalista mediaa, paikka, jossa edustajat jättävät jälkensä pöytäkirjaan jälkiarviointia varten. Parlamentissa pidetyt puheet ovat siis mainioita aineistoja etsiä äänestäjille ja kuulijoille luotuja todellisuuksia, mielikuvia

tai seurauksia esimerkiksi EY-jäsenyydestä. Rajasin itse selonteon analyysin ulkopuolelle siksi, että selonteko ei sopinut tutkimusmetodilleni. Metodini sopii parhaiten poleemisiin puhetekoihin, joissa reformien seurauksia arvioidaan vahvasti. Selonteossa vältettiin antamasta reformille ja sen seurauksille niin vahvoja moraalisia tai eettisiä merkityksiä, kuin itse lähetekeskusteluissa, joten argumentaatioteoriani olisi jäänyt suhteellisen hedelmättömäksi. Toisekseen lähetekeskusteluissa keskusteltiin kattavasti selonteon esille nostamista kysymyksistä ja annettiin näille kysymyksille moraalisia merkityksiä, joten selonteon argumenttien analyysi olisi vain puhutun toistamista toisin sanoin.

Rajasin aineiston näin siksi, että selonteko oli ensimmäinen ja ainoa selonteko EY-jäsenyyden vaikutuksista Suomelle, joten voidaan olettaa jäsenyyttä koskevien argumenttien olevan ensimmäistä kertaa kootusti samoissa kansissa. Toiseksi, selonteko laadittiin, tuolloisen pääministerin Esko Ahon sanoja lainaten, ”jäsenyyden eduista ja haitoista” (14.1.1992, s. 4480), joten lähetekeskustelussa on oletettavasti perusteluja jäsenyyden puolustamiselle sekä vastustamiselle. Lisäksi lähetekeskustelu on kansanedustajien paikka ilmaista omat näkemyksensä hallituksen selonteosta ja näin myös suhtautumisesta EY-jäsenyyteen. Näin on mielestäni perusteltua valita keskustelut aineistokseni, onhan tutkimuskysymykseni ”nähtiinkö EY-jäsenyyden lisäävän vai vähentävän Suomen suvereniteettia”. Uskon tämän aineiston olevan verrokkitekstien joukosta parhaan aineiston antamaan vastauksen tähän kysymykseen.

Suomen hakeutumisesta Euroopan yhteisöön ei juurikaan käyty julkista keskustelua ennen Neuvostoliiton romahtamista (Wiberg&Raunio 2000, 12). Eduskunnan nettisivujen mukaan ensimmäiset eduskuntakeskustelut jäsenyydestä on käyty vuonna 1988 (<https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/eu/suomen-liittyminen-eu/Sivut/eu-jasenyyden-hakeminen.aspx>). Jäsenyyttä haettiin kuitenkin jo keväällä 1992 ja jäsenyys sinetöitiin syksyllä 1994, joten keskustelujen aikaikkuna oli vain yksien eduskuntavaalien yli (vaalit vuonna 1991). Eduskunta keskusteli jäsenyyden vaikutuksista Suomelle hallituksen selonteon pohjalta tammikuussa 1992. Myöhemmin jäsenyydestä keskusteltiin, esimerkiksi maaliskuussa 1992, kun hallitus antoi tiedonannon Euroopan yhteisön jäsenyydestä, mutta kuten eräs kansanedustaja totesi maaliskuisessa keskustelussa, ”...samat asiat, mitä tässä keskustelussa parin päivänä aikana nyt

joudutaan käymään läpi, on täällä kyllä käsitelty jo moneen kertaan viime tammikuussa, jolloin keskustelimme EY-selonteon pohjalta” (kansanedustaja Tuulikki Ukkola 16.3.1992, 571).

1.4 Euroopan integraatio ja Suomi

Toinen maailmansodan jälkeen Euroopassa heräsi halu estää samankaltaisten suurten sotien synty tulevaisuudessa. Ensimmäisinä puhetekoina eurooppalaisen yhdentymisen puolesta ja näin ollen rauhan jatkumisen puolesta voidaan pitää Ison-Britannian silloisen pääministerin Winston Churchillin puhetta vuodelta 1946, missä hän esitti ajatuksiaan Euroopan yhdentymisestä ja Ranskan ja Saksan rauhanomaisesta rinnakkainelosta (Tuominen&Lehtinen 2003, 5). Ajatus jäi elämään ja ensimmäiset sopimukset eurooppalaisesta yhteistyöstä tehtiin jo vuonna 1948, kun Iso-Britannia, Ranska, Belgia, Alankomaat ja Luxemburg solmivat niin sanotun Brysselin sopimuksen, jonka pohjalta syntyi puolustus- ja talousorientoitunut Länsiliitto (Tuominen&Lehtinen 2003, 5).

Eurooppalainen syvenevä kaupan ja politiikan yhteistyön ajatus sai aikojen saatossa entistä enemmän sopimuksellista perustaa. Vuonna 1951 Saksan liittotasavalta, Ranska, Belgia, Italia, Luxemburg ja Hollanti perustavat niin kutsutun Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (ECSC), joka avasi jäsenmaiden välille yhteiset hiili- ja teräsmarkkinat (Tuominen&Lehtinen 2003, 5–6).

Keväällä 1957 solmittiin Rooman sopimukset, joilla perustettiin Euroopan talousyhteisö (ECC) ja ydinenergiayhteisö Euratom. ECC poisti jäsenmaidensa väliset esteet kaupalle ja muodosti tulliliiton. Samalla luotiin erilaisia instituutioita, kuten komissio, ministerineuvosto, parlamentaarinen yleiskokous ja tuomioistuin, ECC:n tavoitteiden toteuttamiseksi. Sopimus astui voimaan 1.1.1958. (Tuominen&Lehtinen 2003, 6.) Rooman sopimusten jälkeen oli kasassa kolme Euroopan yhteisöjen perussopimusta: hiili- ja teräsyhteisö, Euroopan talousyhteisö sekä ydinenergiayhteisö, jotka heinäkuussa 1967 voimaan tullessa

fuusiosopimuksella sulautettiin toiminnallisesti yhteen luomalla niille yhteinen neuvosto ja yhteinen komissio (Eurooppatiedotus: <http://www.eurooppatiedotus.fi/public/default.aspx?nodeid=37771&contentlan=1&culture=fi-FI>). Näin syntyi Euroopan yhteisö (Tuominen&Lehtinen 2003, 7). Suomi solmi oman ECC-sopimuksensa 1973 syksyllä ja sopimus astui voimaan 1.1.1974 (Tuominen&Lehtinen 2003, 23).

Euroopan yhteisön kehittämisen rinnalla tapahtui myös muunlaista lähentymistä. Eräs Suomenkin kannalta merkittävä sopimus integraation alalla oli Euroopan yhteisöön kuulumattomien valtioiden vuonna 1960 perustama Euroopan vapaakauppa-alue (Efta). Alkuperäisiksi jäseniksi Efta:an liittyi Iso-Britannia, Ruotsi, Norja, Tanska, Itävalta, Sveitsi ja Portugali (Tuominen&Lehtinen 2003, 7). Suomi liittyi Efta:n liitännäisjäseneksi maaliskuussa 1961. Suomi sai sopimuksella käytännössä samat edut kuin muut Efta:n jäsenmaat, mutta sopimus ei ollut niin sitova, kuin muilla jäsenmailla (Tuominen&Lehtinen 2003, 23).

Näiden taloudellisten yhteenliittymien ja sopimusten rinnalla kulki halu yhdentyä myös poliittisesti. Heinäkuussa 1961 pidettiin Bonnin huippukokous, jossa kuusi hiili- ja teräsyhteisön perustajamaata ilmoittivat haluavansa perustaa poliittisen unionin Eurooppaan. Poliittinen yhteistyö alkoikin vaiheittain maatalouspolitiikan ja myöhemmin myös muiden politiikan lohkojen alalla. (Tuominen&Lehtinen 2003, 7–9.)

Hiljalleen siis Euroopan yhteisöksi muuttunut eurooppalaisen yhteistyön sopimusrakennelma alkoi ottaa roolia, jota on aiemmin pidetty kansallisvaltion osana. Yhteistyöhön tuotiin mukaan esimerkiksi edustuksellisen demokratian periaatteita joulukuussa 1992, kun Pariisin huippukokouksessa päätettiin, että jatkossa yleiskokouksen jäsenet valitaan jäsenmaiden suorilla vaaleilla. Näin siis yhteisölle luotiin ylikansallisen äänestämisen ja kansalaisvaikuttamisen mekanismi. Ensimmäiset eurooppalaiset parlamenttivaalit pidettiin 7.–10.6.1979. Myöhemmin yhteisössä otettiin käyttöön myös yhteinen valuuttajärjestelmä, jonka osiksi tuli vapaat rahamarkkinat, yhteinen rahapolitiikka suhteessa kolmansiiin maihin, EMCF (European Monetary Cooperation Fund), ja valuuttakurssimekanismi. (Tuominen&Lehtinen 2003, 9.)

1980-luvulla alkoi kuulua puheita Euroopan unionin perustamisesta. Esimerkiksi helmikuussa 1982 julkaistiin niin sanottu ”Spinellin suunnitelma Euroopan unioni-sopimukseksi”. Suunnitelman haluna oli kasvattaa yhteisön eri toimijoiden valtaoikeuksia ja vahvistaa parlamentaarisen yleiskokouksen valtaa lainsäätäjänä. Tämä ehdotus hyväksyttiin kesäkuussa 1985. (Tuominen&Lehtinen 2003, 11–12.)

Neuvostoliitto romahti lopullisesti syksyllä 1991, kun Venäjä, Ukraina ja Valko-Venäjä solmivat Neuvostoliiton lakkauttavan liittosopimuksen. Neuvostoliiton asteittainen romahtaminen avasi Suomen läntisen integraation tietä. Suomi irtisanoikin YYA-sopimuksensa syksyllä 1990, jonka jälkeen Suomi ei ollut enää poliittisesti sidoksissa Neuvostoliittoon. (Meinander 2006, 225–227.)

1990-luvulle tultaessa monet päättäjät Euroopassa tahtoivat kiihdyttää integraatiota entisestään. Esimerkiksi Ranskan silloinen presidentti François Mitterrand ja Saksan liittokansleri Helmut Kohl pitivät integraation kiihdyttämistä välttämättömänä, että jäsenmaat voisivat perustaa poliittisen unionin ja jotta jäsenmaat luovuttaisivat unionille tarpeeksi päätösvaltaa (Tuominen&Lehtinen 2003, 15).

1990-luvun alku olikin tiiviin yhdentymisen aikaa. 19.6. allekirjoitettiin Schengen-sopimus, joka takasi allekirjoittajamaiden asukkaiden vapaan liikkumisen allekirjoittajamaiden alueella. Alkuperäisiä jäsenmaita sopimuksessa olivat Ranska, Saksa, Belgia, Hollanti, Luxemburg ja myöhemmin myös Espanja, Portugali ja Italia tulevat sopimuksen piiriin. 20.6.1990 alkoivat neuvottelut Euroopan talousalueen perustamisesta. Talousalue tarkoituksena oli laajentaa yhteismarkkinat Euroopan yhteisön jäsenmaiden ulkopuolelle. Suomi lähti muiden Efta-maiden tavoin mukaan ETA-neuvotteluihin. (Tuominen&Lehtinen 2003, 15.)

ETA-prosessi sai Suomen kannalta ETA:n uskottavuutta syövän kolauksen 17.7.1990, kun Itävalta ETA-neuvotteluissa mukana olleena maana haki Euroopan yhteisön jäsenyyttä (Tuominen&Lehtinen 2003, 15). Näin yksi taloudellisen yhdentymisen prosessissa mukana ollut maa siirtyi myös poliittisen integraation tielle.

Maaliskuussa 1991 syvenevän integraation tendenssi sai jälleen lisää voimaa, kun Luxemburg esitti ensimmäisen luonnoksen Euroopan unionin perustavasta sopimuksesta. Kesään mennessä luonnos muotoiltiin viralliseksi ehdotukseksi ja 9.–10.12.1991 Maastrichtissa Eurooppa-neuvosto pääsi yhteisymmärrykseen sopimuksen luonteesta. (Tuominen&Lehtinen 2003, 17.)

Maastrichtin sopimus allekirjoitettiin helmikuussa 1992, vain alle kuukausi aineistoni ajankohdan jälkeen. Unionisopimuksen ratifiointikierros kesti pitkään, sillä viimeiset jäsenmaat ratifioivat sopimuksen vasta lokakuussa 1993. Tällä sopimuksella Euroopan yhteisö muuttui Euroopan unioniksi. Sopimuksen mukaisesti Euroopan unioni muodostui jatkossa kolmesta pääpilarista: Euroopan yhteisöstä, yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä sisä- ja oikeusasioista. (Tuominen&Lehtinen 2003, 18.) Euroopan unioni on ollut sopimuksen myötä siis selkeästi uudenlainen kansainvälisen politiikan toimija, joka ylikansallisena yhteenliittymänä kerää vapaaehtoisuuden pohjalta jäsenmaidensa sisäiseen kontrolliin assosioituja toimia.

Samana päivänä kun Maastrichtin sopimus allekirjoitettiin, Suomen tasavallan presidentti Mauno Koivisto ilmoitti, että maailman tilanne mahdollistaa Suomen hakeutumisen Euroopan yhteisöön (Meinander 2006, 228). Suomi jättikin 18.3.1992 jäsenhakemuksensa Euroopan yhteisölle ja jäsenyysneuvottelut Suomen jäsenyydestä alkoivat 1.2.1993. Samaan aikaan Suomen kanssa omat neuvottelunsa aloittivat myös Itävalta ja Ruotsi. Neuvotteluiden tavoitteena oli ratkaisun saavuttaminen 1.3.1994 mennessä, jolloin jäsenyydet voisivat astua voimaan 1995 vuoden alusta. (Tuominen&Lehtinen 2003, 19–20.)

Maastrichtin sopimus astui voimaan 1.11.1993, kun viimeinenkin maa ratifioi sen. Euroopan yhteisö muuttui tällä ratifioinnilla Euroopan unioniksi. Näin ollen Suomi haki jäsenyyttä Euroopan yhteisöstä, mutta liittyi lopulta Euroopan unioniksi muuttuneeseen yhteistyöelimeen. Suomi oli tosin jo jäsenyysneuvotteluiden alussa ilmaissut hyväksyvänsä Maastrichtin sopimuksen alustavasti, joten muutos Euroopan unioniksi oli hyvin tiedossa. (Tuominen&Lehtinen 2003, 20.)

1.1.1994 sopimus Euroopan talousalueesta astui voimaan. Suomi liittyi siis ETA:n jäseneksi vuoden ajaksi ennen varsinaista EU-jäsenyyttä. Saman vuoden

maaliskuussa Suomen, Itävallan, ja Ruotsin EY-jäsenyysneuvottelut saatiin päätökseen. Toukokuussa Euroopan parlamentti hyväksyi neuvottelutuloksena syntyneet liittymissopimukset. Liittymisten viimeistely siirtyi vielä kandidaattimaiden kansanäänestyksiin ja parlamenttien vastuulle. (Tuominen&Lehtinen 2003, 22.)

Lokakuun 16. päivä 1994 Suomessa järjestettiin neuvoa-antava kansanäänestys liittymisestä Euroopan unioniin neuvotelluilla ehdoilla. Äänestysprosentti oli 74. Äänestäneistä 56,9 % äänesti jäsenyyden puolesta ja 43,1 % äänesti jäsenyyttä vastaan. 18.11.1994 eduskunta äänesti Suomen liittymisestä Euroopan unioniin. Eduskunta oli samoilla linjoilla neuvoa-antavan kansanäänestyksen tuloksen kanssa ja jäsenyys hyväksyttiin äänin 152–45. Äänestys toteutettiin supistetussa perustuslainsäätämis-järjestyksessä, jolloin ääntenlaskennassa huomioitiin vain jaa- ja ei-äänät. (Tuominen&Lehtinen 2003, 35–36.) 1.1.1995 alkaen Suomesta tuli virallisesti Euroopan unionin jäsenmaa.

Tutkimukseni aineisto (tammikuu 1992) sijoittuu tilanteeseen, jossa Neuvostoliitto on juuri muutamaa kuukautta aikaisemmin lakannut juridisesti olemasta. Tilanne näkyy aineistossa hyvin, sillä keskusteluissa Venäjän kehitystä spekuloidaan monelta eri kantilta. Toinen näkee Venäjän kehittyvän demokratiaksi ja liittyvän jopa EU:n ja NATO:n jäseneksi, toiset pelkäävät Venäjän ajautumista takaisin diktatuuriin. Ylipäättään tilanne on epäselvä. Suomen pitkä rinnakkaiselo Neuvostoliiton kanssa on loppunut ja tilalle on tullut uudenlainen pelivara politiikalle.

Samantyyppinen käymistila on aineistoni aikaikkunassa myös Euroopan yhteisön sisällä. Maastrichtin sopimusluonnos on juuri edellisenä syksynä hyväksytty, mutta sopimus ei ole vielä astunut voimaan. Tämäkin näkyy aineistossani epävarmuutena tulevasta kehityksestä. Lisäksi Suomen valtiojohto ei ole vielä ilmaissut yksiselitteistä kantaansa jäsenyyteen. Ulkopoliittikkaa johtava tasavallan presidenttikin tuli ulos kantansa kanssa vasta helmikuussa 1992, joten aineistonani olevien keskustelujen ajankohtana kanta ei vielä ollut tiedossa.

Edellä mainituista syistä johtuen aineistoni on herkullinen poliittisen analyysin kannalta. Neuvostoliiton romahtaminen luo uudenlaista pelivaraa poliittiselle puheelle ja samanaikaisesti Euroopassa eletään tietynlaista murroskautta, kun EY

on muuttumassa Euroopan unioniksi, eikä unionin luonteesta tai siihen hakeutumisesta ole täydellistä yksimielisyyttä suomalaistenkaan keskustelijoiden keskuudessa. Tässä aikaikkunassa Suomen eduskunta pyrkii keskustelemaan EY-jäsenyyden vaikutuksesta Suomelle ja edustajat pohtivat omaa kantaansa jäsenyyteen.

2. Suvereniteetti ja perinteinen teoriakeskustelu

Kytken tutkittavan keskustelun yleisemmin kansallisvaltioiden muuttuvaan rooliin ja tämän muutoksen teoretisointiin. Itse analyysissä käytän tähän muutokseen liittyvää suvereniteetin käsitettä. Lisäksi sovellan analyysiin Hirschmanin argumentaatioteoriaa. Esittelen tässä luvussa suvereniteettia perinteisessä, realistisen koulukunnan keskustelussa. Luvussa 3 esittelen uudempaa teoriakeskustelua, joka korostaa suvereniteetin mukautuvuutta valtioiden yhteistyöhön ja integraatioon. Sovellan analyysiini sekä perinteistä suvereniteettikeskustelua että uudempaa käsitteistöä.

2.1 Suvereniteetin historiasta

Suvereniteetti on maailmankuvaamme vahvasti jäsentävä käsite. Siitä on tullut kansainvälisen järjestelmän vallitseva normi (Walker 1993, 167), jonka periaatteisiin ja puhetapoihin lähes kaikkien valtiollisen maailman piirissä elävien ihmisten voidaan ajatella kasvaneen (Krasner 2001, 6). Suvereniteetti on perinteisessä maailmanpoliittisessa keskustelussa mielletty vahvasti valtion ominaisuudeksi ja valtion olemassaolon merkiksi.

Suvereniteetin käsitteellä on pitkä historia. Käsite on kuulunut aikanaan jo Aristoteleen repertuaariin, sittemmin käsite on kulkeutunut Hobbesin ja Bodinin kautta Ranskan suureen vallankumoukseen ja siitä nykyhetkeen (Sassen 2015, 1). 1600-luvulla suvereniteettia alettiin liittää Euroopassa vahvasti uuteen territoraalisen valtion ideaan (Prokhovnik 2007, 53). Tällöin auktoriteetti alettiin käsittää sidotuksi tarkasti rajattuun territorioon, joka oli ulossulkeva ja jonka rajat rajoittivat lainkäyttöä. Tätä kehitystä tuki moderni kartanteko, kapitalismin kehittyminen ja merkantilistinen talouspolitiikka. (Prokhovnik 2007, 53.) Ennen alueellisen valtion ideaa Euroopassa oli kuitenkin monia muitakin erilaisia poliittisia

entiteettejä, joilla oli suvereenia valtaa. Tällaisia olivat esimerkiksi Italian kaupunkivaltiot ja katolinen kirkko. (Sassen 2015, 3.)

Alueelliseen valtioon kiinnittymisen jälkeen suvereniteetti on vahvistanut asemaansa maailmanjärjestyksen peruspilarina, vaikka suvereniteetti on vahvasti poliittinen ja näin kiistanalainen käsite. Se on historiallisesti luotu, sosiaalisesti hyväksytty, uusinnettu ja toistettu konstruktio (Walker 1993, 6–7). Suvereniteetti näyttää nykyisin annettuna, maailman olemusta ilmaisevana performanssina, jonka perusolemuksessa ei juurikaan nähdä poliittista. Sen sijaan että nähtäisiin suvereniteetin periaatteiden ilmaisevan maailman luonnollista järjestystä, voitaisiin käsitellä suvereniteettia poliittisena käsitteenä, joka on inhimillisen toiminnan tuloksena tuotu kansainvälisen politiikan keskiöön.

2.2 John Boli ja suvereniteetin perustavat jännitteet

Mistä suvereniteetin periaatteiden synty sitten kumpuaa? John Boli näkee suvereniteetin nousevan kolmesta perustavanlaatuisesta jännitteestä. Ensimmäinen jännite liittyy universalismin ja segmentoitumisen väliseen jännitteeseen. Jännitteen historia alkaa aina keskiajalta, jolloin paavin vaatimukset universalistisesta Euroopan hallinnasta kohtasi paikallisten ruhtinain vaatimukset hallita omia alueitaan (Boli 2001, 55). Jännitteessä oli siis kyse siitä, tuleeko Euroopasta yksi, jumalallista alkuperää olevan Paavin hallitsema polity, vai jakautuuko Eurooppa pienempiin polityihin, joissa kussakin on oma hallitsijansa (Boli 2001, 55).

Toinen jännite on prinssin ja kunnioittavan alamaisen välinen jännite. Tässä tapauksessa alamainen ei viittaa niinkään yksilöön, vaan korporaatioihin. Kyse on siis korporaatioiden ja valtaapitävän suhteesta, jolloin ammattikunnat, tilat ja luostarit kävivät rajanvetoa siitä, missä menee ruhtinaan vallan raja suhteessa alamaisiin (Boli 2001, 55).

Kolmas suvereniteettiperiaatetta nostanut jännite on Jumalan ja ihmisyyden, eli hengellisen auktoriteetin ja maallisen auktoriteetin välinen jännite. Onko

auktoriteetti jumalaista alkuperää, vai nouseeko auktoriteetti maallisesta juuresta? (Boli 2001, 56).

Näistä jännitteistä nousi Bolin mukaan suvereniteetille kelpo periaatteita. Esimerkiksi segmentoituminen voitti pitkäksi aikaa kiistan ja Eurooppa jakautuikin pienemmiksi polityiksi. Toisen jännitteen rajanvetoa käydään valtioiden sisäisissä teemoissa joka päivä mietittäessä kansalaisten suhdetta valtioon. Kolmannen jännitteen voi ainoana näistä tulkita jääneen keskustelun ulkopuolelle ainakin sekulaareissa yhteiskunnissa, maallisen auktoriteetin voiton myötä.

Boli pitää Bodinia yhtenä suvereniteetin periaatteiden ensimmäisistä julkituojista. Bodinin prinssioppien julkitulo vaati kuitenkin ensin selkeää käsitteellistä erottelua valtion ja yhteiskunnan tai yhteisön välille. (Boli 2001, 56.) Valtion kriteereiksi tulivat vaatimukset alueellisuudesta, kyky harjoittaa auktoriteettia alueella, kyky toteuttaa sanktioita ja ylipäättään monarkin kyky hallita aktiivisesti, ei vain hallinnoida passiivisesti (Boli 2001, 56). Lisäksi tämän auktoriteetin täytyi ylittää jokaiseen yhteiskunnan nurkkaan, ilman että valtion sisällä olisi muita vahvoja sisäisiä polityja (Boli 2001, 56). Valtion täytyi siis saada monopoli valtaan alueellaan, sen täytyi olla suurin mahdollinen auktoriteetin keskittymä alueella.

Bodin muotoili nämä periaatteet pyrkimyksenään keksiä ratkaisu uskonsotien riivaaman Euroopan rauhoittamiseksi (Boli 2001, 56–57). Valtio suurimpana auktoriteetin keskittymänä alueella ei siis suinkaan ollut automaatio, vaan valtio joutui kilpailemaan auktoriteettiasemastaan ja sai korkeimman auktoriteetin aseman suunnitellusti. Bodin määrittäi korkeimman auktoriteetin paikaksi monarkin paikan, kun taas esimerkiksi saksalaiset kalvinistit pitivät ihmisiä auktoriteetin lähteenä (Boli 2001, 57–58). Tämä kamppailu auktoriteetin paikasta tai lähteestä on yksi merkittävimmistä suvereniteettiin liittyviä kiistoja. Missä auktoriteetti on, mistä se tulee? Tuleeko auktoriteetti jumalaisella määräyksellä, onko auktoriteetti maallista alkuperää? Jos auktoriteetti on maallista alkuperää, onko auktoriteetin rajat yhtä kuin valtion rajat? Voiko auktoriteetti tulla ”ulkopuolelta” vai onko ainut mahdollisuus ”sisäinen” auktoriteetti?

2.3 Suvereniteetti ja liberalismi

Raia Prokhovnik yhdistää perinteisen, modernin ajan realistisen suvereniteetin käsitteen poliittiseen liberalismiin. Tässä kohtaa liberalismilla tarkoitetaan aateperinnettä, joka pitää sisällään individualismin, negatiivisen vapauden ja laajat yksilön oikeudet suhteessa velvollisuuksiin (Prokhovnik 2007, 87–88). Tämä perinne on ottanut vaikutteita mm. John Lockelta ja perinteessä on keskeistä yksilön toimijuus, yksilön oikeudet ja yksilön kapasiteetti tehdä omaa elämäänsä koskevia päätöksiä rationaalisen tiedonhankinnan pohjalta (Prokhovnik 2007, 87–88).

Liberalistisen yksilön ja suvereenin valtioentiteetin välillä on vahvoja analogioita. Liberalismin perinteessä yksilö on rationaalinen ja on olemassa erillisenä entiteettinään ja abstraktiona, irti muista ja omasta ruumiistaan (Hutchings 1996, 2). Samaan tapaan valtio on olemassa omana entiteettinään, irrallaan muista valtioista. Yksilö, kuten valtiokin, on moraalisesti ja rationaalisesti autonominen toimija suhteessa muihin vastaaviin entiteetteihin ja sekä valtio että yksilö ovat suvereenia siinä mielessä, että niillä on oikeus itsensä hallitsemiseen joko rationaalisin tai moraalisin motiivein (Hutchings 1996, 2).

Vastaavasti Krasner toteaa sekä yksilön että valtion olevan autonomisia toimijoita, joilla on oikeus ja kyky mennä sopimuksellisiin suhteisiin. Nämä sopimukset ovat Krasnerin mukaan ”toiminnan vapauden, suvereniteetin tai yksilönvapauden, toteuttamista, ei kaventamista” (Krasner 2001, 5).

Valtiosuvereniteetin periaatteilla ja liberalismilla on siis monia analogioita. Hutchings summaakin yhteydet kolmeen ydinväitteeseen: ensiksi molemmat ovat ruumiittomia omaisuutensa omistajia, toiseksi molemmat ovat autonomisia toimijoita ja kolmanneksi keskeistä on ”käsitys itsestä modernin epistemologian sydämessä” (Hutchings 1996, 2).

2.4 Suvereniteetti suhteellisena

Suvereniteetin voidaan nähdä olevan suhteellista siinä mielessä, että se sijaitsee aina suvereenin ja alamaisen välisessä suhteessa. Suvereniteetti on tällöin riippuvainen molemmista osapuolista, vaatii molempien osapuolten olemassaoloa. Suvereenia ei siis ole olemassa ilman alamaista, eikä alamaista ilman suvereenia. Tällöin suvereniteetin olemassaolo vaatii aina yhteisön. (Pusterla&Piccin 2012.)

Suvereniteetti on käsite, jonka sisältö voi omaksua erilaisia muotoja ajan myötä, mutta joka kuitenkin säilyy ajasta aikaan ja tilasta tilaan. Samalla tavalla suvereenin ja alamaisen suhteen laatu voi vaihdella eri ajassa ja tilassa. (Pusterla&Piccin 2012.) Esimerkiksi demokraattisessa valtiossa ja totalitaristisessa diktatuurissa on molemmissa suvereenia valtaa, joskin suvereenin ja alamaisen suhde ja suvereenin vallan laajuus poikkeavat näissä toisistaan. Pusterlan ja Piccinin mukaan yhteisöä ei ole olemassa ilman jonkinasteista suvereniteettiä, sillä ne ovat rinnakkaisia prosesseja (Pusterla&Piccin 2012).

2.5 Realistinen koulukunta ja suvereniteetti

Raia Prokhovnik (Prokhovnik 2007, 38) kytkee suvereniteetin perinteisen käsitteen vahvasti valtavirtaisen realistisen tradition perinteeseen, jolloin käsitteen epäpoliittinen konnotaatio tulee ymmärrettävämmäksi. Realistisen maailmakuvan mukaan kansainvälinen politiikka rakentuu suvereeniteetin vaatimuksen varaan, valtioiden tahtoon toimia itsenäisesti ja haluun omia intressejään. Valtioiden nähdään luonnostaan kamppailevan mahdollisimman suuresta vallasta toisia tasavertaisia valtioita vastaan. Prokhovnikin mukaan realistisessa koulukunnassa kansainvälinen järjestelmä nähdään anarkistisena, hallitsijaa vailla olevana systeeminä, missä järjestys syntyy pikemminkin voimatasapainosta, kuin kansainvälisestä laista. (Prokhovnik 2007, 49–50, 46–47.) Kansainväliset suhteet ovat ihmisen perusluonnosta johtuen kamppailua olemassaolosta ja vallasta. Jokainen valtio pyrkii säilyttämään valtansa, kasvattamaan sitä ja esittelemään sitä

muille (mm. Guilhot 2013, s.72). Tässä mielessä esimerkiksi Euroopan unionin sisäistä valtioiden välistä yhteistyötä korostava ja integraation pitkäkestoiseen rauhoittavaan vaikutukseen uskovaa voidaan kutsua utopistiksi ja unionia vastustava ja sen merkitystä vähättelevää puolestaan realistiksi. Utopisti uskoo, että unionin puitteissa valtiot kykenevät unohtamaan perinteisen voimapolitiikan ja individualistisen oman edun tavoittelun. Realisti puolestaan pitää tällaista ajattelumallia valtioiden olemuksen vastaisena ja pikemminkin korostaa valtioiden luontaista taipumusta kilpailuun sekä omien voimien ja painoarvon kasvattamiseen.

Realistista traditiota voi kuvata utopismin antiteesiksi. Esimerkiksi Carr (Carr 2001, s.12–13) kuvailee realistia ja utopistia henkilöinä toistensa vastakohtiksi. Realisti ottaa todellisuuden sellaisenaan ja pyrkii sovittamaan politiikkansa sen vaatimuksiin. Realisti ei suuremmin usko mahdollisuuteen muuttaa vallitsevaa todellisuutta merkittävästi. Utopisti realistin antiteesinä taasen kuvittelee maailman, johon hänen politiikkansa sopii. Realismia kuvaa näin tietynlainen determinismi, utopistin ollessa paremminkin ihmisen vapaan tahdon voimaan uskova. (Carr 2001, s.12–13.)

Realismi on utopismin antiteesi samalla tavalla kuin teoria on käytännön antiteesi, sillä realistille teoria tulee aina ”myöhässä” vain kuvailemaan maailman tapahtumia. Utopisti taasen uskoo politiikan mahtuvan teorioihin, joita hän sitten noudattaa ja pyrkii toteuttamaan. (Carr 2001, s.12–14)

2.6 Suvereniteetti perinteisessä teoriassa

Suvereniteetin käsitteen sisältöä on aikojen saatossa muotoillut moni kirjoittaja. Tässä keskustelussa on luonteenomaista jako selkeisiin modernin ajan realistista traditiota edustaviin käsitteellistämisiin ja uudempiin, transnationaalien ajan haasteisiin vastaaviin tulkintoihin. Realistisempaa koulukuntaa edustavien käsitteiden keskiössä on käsitteen historiallinen lukeminen siinä mielessä, että käsite ei ota juurikaan huomioon uudemman ajan ei-valtiollisia toimijoita. Lisäksi realistisemmat sisällöt pitävät suvereniteettia jäykkänä, heikosti taipuvana

käsitteenä. Uudemmat käsitteet puolestaan pyrkivät irrottamaan suvereniteettia kansallisvaltiosta, politisoimaan sen merkitystä ja pohtimaan suvereniteetin mahdollista esiintymistä myös ei-valtiollisissa toimijoissa tai yhteisöissä.

2.7 Krasner ja neljä suvereniteetin muotoa

Suvereniteettikeskusteluissa yleisesti käytetty Stephen D. Krasner on jakanut suvereniteetin neljään eri käsitteeseen: kansainväliseen legaaliin suvereniteettiin, keskinäisriippuvuuden suvereniteettiin, sisäiseen suvereniteettiin ja Westfalenin suvereniteettiin (Krasner 1999, 3). Käytän näitä käsitteitä tämän tutkimuksen analyysissä, joten seuraavassa esittelen nämä käsitteet.

2.7.1 Kansainvälinen legaali suvereniteetti

Kansainvälinen legaali suvereniteetti viittaa valtioiden välisiin tunnustamisiin. Tunnustaminen tarkoittaa yleisen käytännön mukaan sitä, että alueellinen ja juridisesti autonominen valtio voi saada toisilta valtioilta tunnustuksen suvereniteetista, eli suurimman auktoriteetin asemasta alueellaan (Krasner 1999, 14). Tunnustus tarkoittaa periaatteessa siis sitä, että valtio tunnustetaan tasavertaiseksi muiden suvereenien valtioiden kanssa kansainvälisessä järjestelmässä (Krasner 1999, 14). Poliittisen realismin periaatteiden mukaisesti kansainvälinen järjestelmä mielletään siis suvereenien valtioiden pelikentäksi, jossa ei ole muita auktoriteetin paikkoja kuin valtio, eikä valtioiden yläpuolista auktoriteettiä ole. Tämä valtioiden välinen tasavertaisuus juontaa juurensa aina vuoteen 1758, jolloin Emer De Vattel vertasi valtioita kansainvälisessä järjestelmässä yksilöihin luonnontilassa (Krasner 1999, 14).

Tunnustaminen on vahva poliittinen teko kansainvälisessä politiikassa, sillä sitä halutaan sen tarjoamien hyötyjen vuoksi (Krasner 1999, 16–17). Tunnustaminen ensinnäkin tarjoaa periaatteessa tasavertaisen aseman muihin valtioihin nähden. Näin tunnustettu valtio on oikeutettu solmimaan kansainvälisiä sopimuksia ja liittymään kansainvälisiin organisaatioihin täysivaltaisena jäsenenä (Krasner 1999, 14). Sitä voidaan siis käyttää neuvotteluvalltina tunnustusta haluavan poliittisen

entiteetin suuntaan. Onkin niin, että monesti heikot ja pienet entiteetit haluavat tunnustuksen automaattisesti ja tästä automaatiosta isot ja suuret valtiot kieltäytyvät (Krasner 1999, 15), onhan tunnustus pienelle hieno mahdollisuus päästä kansainvälisille areenoille ja suurille yksi mahdollinen vallankäytön instrumentti. Sopimuksien tekemisen mahdollisuus on suvereniteetin kannalta mielenkiintoinen seikka, sillä sopimuksia tekemällä valtio voi heikentää muita suvereniteetin muotojaan. Valtioiden välinen sopimus voi esimerkiksi heikentää sopimusten osapuolten kykyä kontrolloida omia rajojaan, jolloin keskinäisen riippuvuuden suvereniteetti heikkenee.

2.7.2 Westfalenin suvereniteetti

Kansainvälinen legaalinen suvereniteetti voi Krasnerin mukaan olla valtiolla, jolla on alue ja joka on juridisesti autonominen. Juridinen autonomia viittaa siihen, että alueellinen poliittinen entiteetti ei ole minkään toisen alueellisen entiteetin määräysvallan alainen. Ulkoisen määräysvallan eksklusio valtion auktoriteettirakenteista on puolestaan määritelmällisesti toinen suvereniteetin muoto, josta Krasner käyttää nimitystä ”Westfalenin suvereniteetti”. Se siis viittaa valtion kykyyn sulkea pois ulkomaiset auktoriteetit omista auktoriteettirakenteistaan omalla alueellaan, jääden näin ainoaksi auktoriteetiksi alueen rakenteissa. (Krasner 1999, 4). Westfalenin suvereniteetti viittaa siis valtion auktoriteettiin, mutta ei kontrolliin, joka liittyy toisiin Krasnerin suvereniteettikäsitteisiin (keskinäisen riippuvuuden suvereniteetti sekä sisäinen suvereniteetti) (Krasner 1999, 10). Jos kansainvälistä legaalista suvereniteettiä on nauttinut lähes kaikki maailman valtioista, westfalenin suvereniteetti on puolestaan paljon harvinaisempaa (Krasner 1999, 8), sillä todellisuudessa auktoriteettien vaikutusalueet eivät rajoitu valtioiden rajoihin, vaan tietyn alueen auktoriteettirakenteisiin tunkeutuvat ulkopuoliset auktoriteetit ovat arkipäivää.

Westfalenin suvereniteettiä voidaan loukata kahdella tavalla: kehotuksella tai interventiolla. Kehotuksessa valtiota houkutellessaan erilaisiin kansainvälisiin sopimuksiin tai käytäntöihin, jotka heikentävät valtion kykyä sulkea ulkomaisia toimijoita pois auktoriteettirakenteistaan (Krasner 1999, 8).

Interventiossa vahvempi valtio pakottaa heikomman valtion tekemään muutoksia omiin auktoriteettirakenteisiinsa (Krasner 1999, 20) eli de facto vahvempi valtio tunkeutuu toisen auktoriteetin alueelle määrittämään rakenteiden muutosta.

2.7.3. Sisäinen suvereniteetti

Sisäinen suvereniteetti on kolmas suvereniteetin muoto ja se viittaa poliittisen auktoriteetin organisaatioihin valtiossa ja niiden kykyyn harjoittaa vaikuttavaa kontrollia alueellaan. Sisäinen suvereniteetti sisältää siis sekä auktoriteetin että kontrollin. Auktoriteetti viittaa siihen, että valtiolla on kyky olla ainoa ylin auktoriteetti rajojensa sisällä. Kontrolli viittaa puolestaan siihen, että valtiolla on kyky harjoittaa vaikuttavaa hallintaa alueellaan. (Krasner 1999, 4.) Sisäisen suvereniteetin auktoriteetin perinne lähtee aina Hobbesilta ja Bodinilta saakka, jotka olivat huolissaan uskonsotien repimästä Euroopasta ja tahtoivat muotoilla maallisen auktoriteetin legitimitetille älylliset perusteet (Krasner 1999, 11). Hobbes ja Bodin päätyivät lopputulemaan, että auktoriteetti voidaan antaa vain yhdelle taholle valtion sisällä, kuninkaalle, ja kapinointi tätä auktoriteettia vastaan ei olisi koskaan legitiimiä (Krasner 1999, 11).

Valtiolla tulee siis, sisäisen suvereniteetin periaatteen mukaisesti, olla myös vaikuttava kyky kontrolloida alueensa kehityskulkuja (Krasner 1999, 12). Käytännössä tämä sisäinen auktoriteetti ja kyky toimia vaikuttavasti voi olla valtiossa yhdellä tai useammalla taholla. Yhden tahon tapauksessa kyse on valtiosta, jossa valtio on yksin ylin päättävä, vaikuttavaan kontrolliin kykenevä toimija. Liittovaltiossa näitä vaikuttavia ja auktoriteettisiä tahoja voi olla useampia, onhan vaikuttavan kontrollin kyky jaettu useammalle osavaltiolle (Krasner 1999, 11). Sisäisen auktoriteetin kykenemättömyys kontrolloida aluettaan voi näkyä siten, että valtiossa on muita kontrollia harjoittavia tahoja kuin valtio tai sen instituutiot.

2.7.4 Keskinäisen riippuvuuden suvereniteetti

Neljäs suvereniteetin muoto on keskinäisen riippuvuuden suvereniteetti, joka sisältää pelkän kontrollin. Tässä suvereniteetin muodossa on kyse valtion kyvystä

kontrolloida rajojensa yli kulkevaa liikettä. Tätä liikettä on esimerkiksi valuuttaliikenne sekä hyödykkeiden että ihmisten liikkuminen. (Krasner 1999, 4).

Tämä suvereniteetin aspekti on ollut näkyvästi esillä viimeaikaisessa keskustelussa maahanmuutosta. Ylipäätään globalisaation myötä taloudellisen toimeliaisuuden, sosiaalisten verkostojen ja ylikansallisten organisaatioiden vaikutusvallan laajentuminen valtioiden rajoja laajemmaksi kokonaisuudeksi on tulkittu haavoittavan valtioiden suvereniteettia. Krasneria mukaillen tällöin on kuitenkin kyse vain yksittäisestä suvereniteetin muodosta, eli keskinäisen riippuvuuden suvereniteetista, ei niinkään valtion auktoriteettiasemasta tai valtiollisesta olemassaolosta (Krasner 1999, 12).

2.7.5 Krasnerin suvereniteettien vahingoittaminen ja suhde toisiinsa

Lähtökohta suvereniteetin käsitteiden suhteille toisiinsa on se, että ne eivät välttämättä ole missään riippuvuussuhteessa toisiinsa, toisin sanoen, valtiolla voi olla yhtä suvereniteetin muotoa ilman, että valtiolla olisi toista (Krasner 1999, 4, 10). Valtiolla voi olla kolmea suvereniteetin muotoa ilman, että sillä olisi neljättä.

Lähtökohtaisesti valtion status maailmanpolitiikassa vaatii siis ulkoisen tunnustamisen, eli kansainvälisen legaalisen suvereniteetin, jotta valtiota kohdeltaisiin tasavertaisena valtiona muiden joukossa. Kansainvälinen legaalinen suvereniteetti ei kuitenkaan ole absoluuttinen vaatimus sille, että valtiolla voi olla muita suvereniteetin muotoja. Valtiolla voi siis olla esimerkiksi mahdollisuus ulkomaisten toimijoiden eksklusioon omista auktoriteettirakenteistaan ilman, että sillä olisi muiden valtioiden tunnustusta suvereniteetistä. (Krasner 1999, 4). Tällainen tilanne on mahdollista esimerkiksi rajallisessa polityssä, jolla on laaja itsehallinto. Polityllä voi olla oikeus kontrolloida rajojaan, polity on ainut auktoriteetti poliittisissa rakenteissaan ja polity kykenee vaikuttamaan kontrolliin rajojensa sisällä ainoana auktoriteettina, mutta sitä ei ole tunnustettu suvereeniksi. Toisaalta polity voi olla tunnustettu suvereeniksi, mutta sillä ei ole kykyä harjoittaa rajakontrollia tai se ei kykene ulkomaisten toimijoiden ulossulkemiseen.

Toisaalta myös toisen suvereniteetin harjoittaminen voi heikentää toista suvereniteetin muotoa. Kansainvälisen legaalisen suvereniteetin periaatteen mukaisesti valtio voi sitoutua sopimuksiin, jotka heikentävät sen kykyä rajakontrolliin tai joka tuo ulkomaisia auktoriteetteja maan rakenteisiin. Rajakontrollin kyvyn kadottaminen puolestaan kertoo yleensä siitä, että valtio on menettänyt osan sisäisestä suvereniteetistaan, eli kontrollin (Krasner 1999, 10).

Tiivistetysti, neljä suvereniteetin muotoa eivät välttämättä kulje käsikkäin ja monesti suvereeni entiteetti on luovuttanut toista suvereniteetin muotoa saadakseen toista (Krasner 2001, 2–4). Esimerkiksi Suomen liittyminen Euroopan yhteisöön voidaan tulkita yritykseksi sulkea pois Venäjän vaikutus suomalaisen polityn auktoriteettirakenteista luovuttamalla osa suvereniteettia EY:lle vastineeksi tästä eksklusiosta. Tarkemmin sanoen kyseessä oli vaihtokauppa, jolla pyrittiin irtautumaan Venäjän/Neuvostoliiton vaikutuksesta sisäisiin auktoriteettirakenteisiin ja ottamaan tilalle Euroopan yhteisön vaikutus sisäisiin rakenteisiin, rajakontrolliin ja sisäiseen suvereniteettiin. Näin tulkiten Suomi ei ole juurikaan nauttinut varsinkaan Westfalenin suvereniteetista, vaan ulkoinen auktoriteetti, joka vaikuttaa rakenteisiin, on vain muuttunut ajan saatossa.

Westfalenin suvereniteetista ja kansainvälisestä legaalista suvereniteetista voidaan Krasnerin mukaan poiketa neljällä eri tavalla: konventiolla (convention), sopimuksella (contract), pakottamisella (coercion) ja määräämisellä (imposition). Nämä neljä eri muotoa poikkeavat vielä toisistaan kahdessa ulottuvuudessa sen suhteen onko käyttäytyminen toisesta toimijasta riippuvaa ja onko käyttäytyminen vähintään yhtä hyödyttävää mutta ei vahingoita ketään. (Krasner 1999, 25–26).

Sopimisella voidaan tehdä poikkeuksia Westfalenin suvereniteettiin. Sopimus sisältää yleensä *status quo antea* muuttumisen paremmaksi tilaksi, eli sopimuksen hyväksyminen tietää hyväksyjäosapuolille joitakin hyötyjä (Krasner 1999, 28). Esimerkiksi tietyt kauppasopimukset voidaan nähdä molempia osapuolia taloudessa hyödyttävinä, vaikka sopimus kaventaisi valtioiden mahdollisuutta kontrolloida politynsä rajat ylittävää liikennettä. Sopimusten solmiminen onkin Krasnerin mukaan yksi suvereniteetin, kansainvälisen legaalisen suvereniteetin, suomista eduista, ei niinkään suvereniteetin luovuttamista (Krasner 1999, 33). Sopimuksen tarkoitus on hyödyttää molempia osapuolia vapaaehtoisuuden

pohjalta, jolloin *status quo antessa* pitäytyminen on molemmille mahdollista eikä se huononna kummankaan *status quo antea*. (Krasner 1999, 28). Sopimus on riippuvainen toisten käytöksestä (Krasner 1999, 28), eli toisen osapuolen jättäessä sopimusehtoja toteuttamatta toinenkin osapuoli jättää usein omat ehtonsa täyttämättä. Sopimusten ehdot riippuvat Krasnerin mukaan monesti osapuolten suhteellisista voimista, kyvystä käyttää neuvotteluvoimaa kuten *status quossa* pysymistä, saadakseen paremmat ehdot sopimukselle (Krasner 1999, 28).

Konventiot ovat puolestaan käytäntöjä, johon maiden hallitsijat suostuvat tai ovat suostumatta oman intressin tai mielenkiinnon pohjalta ilman, että suostumattomuus huonontaisi valtion asemaa. Tällöin kyseessä ei ole toisen osapuolen toiminnasta riippuvainen seikka, vaan konventioon osallistuva valtio näkee konvention itsessään hyödyllisenä riippumatta siitä, osallistuvatko muut maat käytäntöön vai eivät (Krasner 1999, 28). Tämä riippumattomuus toisista toimijoista onkin suurin erottava tekijä sopimuksen ja konventioiden välillä (Krasner 1999, 33). Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus voidaan nähdä konventiona, jonka toteuttaminen ei riipu muiden maiden käytöksestä, vaan valtio näkee ihmisoikeudet itsessään omien intressiensä mukaisena tai tavoiteltavana arvona sinänsä. Konventio voi kuitenkin vahingoittaa esimerkiksi Westfalenin suvereniteettia, sillä siihen voi sisältyä vaatimuksia joidenkin rakenteiden muuttamisesta. Konventio ei kuitenkaan Krasnerin mukaan yleensä liity kauppaan tai puolustukseen, sillä niissä on kyse sopimuksesta, tilanteesta, joissa yhden osapuolen käytös riippuu toisen osapuolen käytöksestä (Krasner 1999, 39). Esimerkiksi aseistariisuntasopimukset voidaan nähdä tilanteiksi, jossa yksipuolinen aseista vapaaehtoisesti luopuminen on harvinaista. Konventiot liittyvätkin monesti vähemmistöjen oikeuksiin ja ylipäättään ihmisoikeuksiin (Krasner 1999, 30).

Pakottaminen on tilanne, jossa maiden välillä vallitsee sekä voimien epäsymmetria että poikkeamat intresseissä, jonka vuoksi vahvempi valtio voi haluta ja kykenee pakottaamaan heikomman toimimaan haluamallaan tavalla (Krasner 1999, 27). Tilanteessa pakottamisen kohteena oleva valtio joutuu yleensä huonompaan asemaan. Näin ollen vahvemmallalla valtiolla on kapasiteetti huonontaa pakottamisen kohteena olevan valtion *status quo antea*, mutta ei kuitenkaan kapasiteettia tuhota kohdevaltiota. (Krasner 27–28). Pakottaminen on vahvasti

toisen toiminnasta riippuvaista; koko tilannetta ei ole olemassakaan, ellei toinen yritä pakottaa toista. Kohdevaltion toiminta puolestaan ratkaisee sen, miten tilanne etenee. (Krasner 27–28). Pakottaminen eroaa määräämisestä siinä, että pakottamisessa heikommalla valtiolla on jonkinlainen kyky vastustaa pakottamista, mutta vastustaminen johtaa monesti johonkin sanktioon ja status quo anten huonontumiseen.

Määrääminen on neljäs Westfalenin suvereniteetista ja kansainvälisestä legaalista suvereniteetistä poikkeamisen muoto. Määrääminen on ehkä äärimmäisintä voimien epäsymmetriaa ilmaiseva poikkeamisen muoto. Voimien ollessa niin epäsymmetriset, että toisella valtiolla ei ole valinnan varaa vaan sen täytyy totella kaikkea sanelua vahvemman valtion taholta, tilanne on määräämistä (Krasner 1999, 37). Määräämistä voi ilmetä esimerkiksi vahvojen etupiirien tapauksessa, jolloin keskusvaltio määrää reuna-alueidensa valtioiden asioista. (Krasner 1999, 37).

Sekä pakottaminen että määrääminen vahingoittavat tai voivat vahingoittaa kansainvälistä legaalista suvereniteettia, jos pakotettu tai määrätty valtio on tunnustettu suvereeniksi (Krasner 1999, 36). Westfalenin suvereniteettia pakottaminen ja määrääminen voivat vahingoittaa, vaikka kohdamaa ei olisikaan tunnustettu suvereeni valtio, sillä Westfalenin suvereniteetti ei edellytä kansainvälistä legaalista suvereniteettia.

2.8 Kritiikkiä

Krasnerin perinteinen suvereniteettijaottelu on saanut jonkin verran ansaittuakin kritiikkiä osakseen. Ensinnäkin sen nähdään perustuvan vahvasti modernin historiallisen maailmanjärjestyksen analyysiin (Prokhovnik 2007, 46). Näin suvereniteetti näyttäytyy vain valtioon liittyvänä ominaisuutena, eikä se ota lainkaan huomioon uusia poliittisia entiteettejä. Tällainen valtiokeskeinen suvereniteettimalli ei myöskään ota lainkaan huomioon suvereenin vallan suhteellista syntytapaa, eli sitä, että suvereniteettia syntyy aina, kun on olemassa ihmisyyhteisö, jossa suvereeni ja alamainen tunnustavat toisensa. Krasnerin malli

typistää suvereniteetin ennen kaikkea valtioiden väliseksi asiaksi, jossa tärkeintä suvereniteetin olemassaololle on toisten valtioiden tunnustus, ei suvereenin ja alaisen suhde. Krasnerille suvereeni valta syntyy valtioiden välisestä suhteesta, ei alamaisen ja hallitsijan välisestä suhteesta.

Krasnerin muotoilema suvereniteetti nojaa vahvasti westfalenilaiseen perinteeseen. Tämä perinne juontaa juurensa Westfalenin rauhasta vuodelta 1684, jolla Euroopassa jo vuosia riivanneet sodat rauhoitettiin. Westfalenilaisen suvereniteetin ominaispiirteiden, alueellisuuden, autonomian, ja ulkoisten valtojen ulossulkemisen, nähdään juontavan juurensa juuri tästä rauhansopimuksesta (mm. Prokhovnik 2007, 60–61).

Valtiosuvereniteetin synnyn liittäminen Westfalenin rauhansopimukseen on kuitenkin saanut kritiikkiä osakseen. Kärkkäimmässä kritiikissä koko Westfalenin rauhansopimuksen rooli suvereniteetin käsitteen luojana kyseenalaistetaan. Esimerkiksi Keatingin (Keating 2003, 194) väittää, että Westfalenin rauhaan sisältyvät sopimukset eivät viittaa suvereniteetin tai suvereenin valtion käsitteisiin, eikä sopimus perustanut nykyistä valtioiden järjestelmää eikä kartastoa Eurooppaan. Itse asiassa Portugali on ainoa Euroopan valtio, jolla on yhä Westfalenin rauhan jälkeiset rajat.

Prokhovnik ottaa hieman lievemmän kannan kritiikissään ja väittää, että Westfalenin rauhansopimukset eroavat kolmella keskeisellä tavalla realistisen koulukunnan perinteisestä suvereniteettiperinteestä: sopimusten tavoitteena ei ollut suvereniteetti suhteessa alaisiin ja toisiin valtioihin, vaan pikemminkin tavoitteena oli antaa valtion päämiehille suvereeni asema suhteessa uskonnollisiin instituutioihin ja uskuntoon. Toiseksi yksi sopimusten ehdoista oli, että sen piiriin kuuluvien valtioiden täytyy olla kristittyjä. Tämä johti muun muassa siihen, että Ottomaanien valtakuntaa ei, pääosin muslimimaana, hyväksytty sopimuksen piiriin. Tämä kriteeri tosin hävisi seuraavien parin vuosisadan aikana. Kolmanneksi väitteet Westfalenin rauhansopimusten eksplisiittisestä intervention kiellosta olivat liioiteltuja, sillä sopimukset eivät tätä kielloa sisältäneet Prokhovnik väittää. (Prokhovnik 2007, 62.)

3. Globaali aika, kevyempi suvereniteetti

Globalisaatio asettaa monia haasteita perinteiselle realistiselle maailmanpolitiikalle, jonka keskiössä ovat suvereenin valtion ideaali ja voimapolitiikka. Perinteinen realistinen tapa selittää maailmanpolitiikkaa jättää huomiot esimerkiksi monet uudet toimijat, jotka ovat nousseet viime vuosikymmeninä maailmanpolitiikan areenoille merkittäviksi toimijoiksi. Suvereniteetti on samanaikaisesti uusien toimijoiden nousun myötä noussut teoreettisessa keskustelussa uudelleen tarkasteltavaksi (Pusterlan ja Piccin 2012). Teoriakeskustelussa on tullut tarpeelliseksi pohtia uudelleen suvereniteetin käsitettä, suvereenin vallan sijaintia ja suhdetta valtioon.

Suvereniteetin käsitettä ja sen periaatteita ei ole teoreettisessa eikä poliittisessa keskustelussa kuitenkaan hylätty kokonaan. Kuten kaikki muutkin sosiaaliset konstruktiot, suvereniteetin periaatteille luodut instituutiot muuttuvat todellisiksi ja luonnollisiksi, kun niitä toteutetaan uudelleen ja uudelleen sukupolvien yli (Boli 2001, 53–54). Valtiollisen suvereniteetin periaatteista on tullut näin tosi asia, jota periaatteiden pohjalta luodut instituutiot kehäpäättelämäisesti vahvistavat. Käsitteen hylkäämisen sijaan esimerkiksi John Boli painottaa mahdollisuutta, että kansalliset valtiot erotettaisiin politysta käsitteenä (Boli 2001, 54). Tällöin auktoriteetin paikka ei liittyisi suoraan kansallisvaltioon, vaan auktoriteetin paikka voisi olla erotettu valtion rajoista.

Samansuuntaisesta mahdollisuudesta kirjoittaa R. B. J. Walker (1993) todetessaan, että vanhastaan poliittiset aktiviteetit, sosiaaliset kontaktit ja taloudellinen toimeliaisuus ovat olleet ulkoisilta rajoiltaan yhteensovitettavissa poliittisen yhteisön rajojen kanssa. Kuitenkin sekä poliittisten aktiviteettien, sosiaalisten kontaktien ja taloudellisen toimeliaisuuden piirit ovat laajentuneet globalisaation myötä ilman, että poliittisen yhteisön rajoja oltaisiin laajennettu yhtämittaisesti. (Walker 1993, 170.) Tästä seuraa jännite, joka on havaittavissa monissa yhteyksissä.

Vaikka suvereniteettia monesti pidetään luonnollisena ilmiönä, nykykeskustelussa lähdetään siitä, että suvereniteetti on ihmiskonstruktio, jonka sisältö voi muuttua

ajan myötä (mm. Sassen 2015, 29–30), joten käsitteen uutta määrittelyä on mahdollista tehdä ilman, että koko käsite lakkaisi olemasta. Toisin sanoen suvereniteetti on poliittinen käsite, eli kamppailun ja uudelleen määrittelyn kohde, joten käsite voi muuttua ajan myötä ja se voi saada uusia merkityksiä.

3.1 Ydinsuvereniteetin käsite

Pusterlan ja Piccin väittävät, että perinteisesti suvereniteetin on ajateltu sisältävän ainakin kuusi ominaispiirrettä: auktoriteetin, valtion, populaation, alueen, pakottamisen ja tunnustamisen (Pusterlan ja Piccin 2012). Nämä kuusi ominaisuutta sopivat myös Krasnerin neljään valtiosuvereniteetin muotoon, joita olivat sisäinen suvereniteetti (auktoriteetti, pakottaminen), kansainvälinen legaali suvereniteetti (tunnustaminen, valtio), Westfalenin suvereniteetti (auktoriteetti) ja keskinäisriippuvuuden suvereniteetti (kontrolli).

Empiria on kuitenkin osoittanut, että harva valtio on koskaan saavuttanut näitä kaikkia suvereniteetin muotoja, sillä esimerkiksi vahvempien valtioiden suorittamat interventiot heikompia kohtaan ovat olleet yleisiä (mm. Pusterlan&Piccin 2012, Krasner 2001, 4–5). Mutta koska suvereniteettia on olemassa aina kun on olemassa poliittinen yhteisö (Pusterlan&Piccin 2012), on syytä miettiä uudestaan suvereniteetin olemusta.

Pusterlan ja Piccin pohtivat artikkelissaan (Pusterlan&Piccin 2012) kuuden suvereniteetin ominaispiirteen kohtaloa. He väittävät, että traditionaalinen kansallisvaltiomalli on tullut voitetuksi, joten on järkevämpää päivittää suvereniteetin käsitettä kuin hyljätä koko käsite.

Pusterlan ja Piccin haastavat suvereniteetin yhteyden valtioon. Suvereniteetin noustessa yhteisön ja suvereenin suhteesta suvereenin olemassaolo mahdollistuu, kun toteutuu yhteisön sisäinen alamaisen ja suvereenin välinen molemminpuolinen tunnustaminen (Pusterlan&Piccin 2012). Tässä mielessä suvereeni ei välttämättä rajoitu maantieteellisesti rajattuun valtioon, vaan suvereenin rajoina ovat

tunnustuksen pohjalta syntyneen poliittisen yhteisön rajat. Tällöin suvereeni voi olla mikä tahansa poliittinen yhteisö.

Toisaalta maailmanpolitiikassa valtioiden tärkein intressi on traditionaalisesti ollut suvereniteettinsa puolustaminen, eli sen varmistaminen, että suvereniteetti (eli yhteisön ja suvereenin välinen suhde) määrittäisi edelleen kansallisvaltion rajojen mukaisesti (Pusterlan&Piccin 2012). Tätä traditionaalista vaatimusta on alkanut haastaa kaksi suurta maailmanpoliittista ilmiötä: yhtäältä kasvava keskinäisriippuvuus ja globaali talous sekä toisaalta kansainvälisten organisaatioiden kasvava rooli valtioiden sisäisten asioiden hallinnassa (Pusterlan&Piccin 2012).

Globaali talous aiheuttaa paineita valtion kapasiteetille kontrolloida omaa aluettaan ja toimia mieltymystensä mukaan siinä mielessä, että transnationaalit taloudelliset virrat, kulkiessaan eri kansallisvaltioiden interaktioiden läpi, tarvitsevat normeja ja pelisääntöjä. Näiden transnationaalien virtojen ylikansallinen sääntely aiheuttaa sen, että kansallisvaltion päätöksenteko on välttämättä jossain määrin alisteista ylikansallisille normeille, joita valtioiden on käytännössä pakko toteuttaa, jos tahtovat hyötyä keskinäisriippuvuudesta ja globaalista taloudesta. Näin ollen valtion pakottamisen kyky ja rajakontrollin säilyttäminen tulevat kyseenalaisiksi. (Pusterlan&Piccin 2012.)

Jos valtion kyky harjoittaa pakottamista sisäisesti ja kyky kontrolloida rajojaan heikentyvät, rajat menettävät merkitystään. Jos ei ole rajoja, koko valtion käsitteen mielekkäys kyseenalaistuu. (Pusterlan&Piccin 2012.) Voidaan siis väittää, että suvereniteetin kuudesta ominaispiirteestä menetetään kolme: valtio, pakottaminen ja alue.

Näin ollen perinteinen westfalenilainen suvereniteetti olisi menettänyt puolet ominaispiirteistään. Pusterlan ja Piccin painottavat, suvereniteetin katoamisen sijaan, suvereniteetin uudelleenmuotoilua. Heidän mukaansa perinteisen suvereniteetin ominaispiirteet eivät ole samanarvoisia keskenään. Suvereniteetti ei tarvitse kansallisvaltiota, joka on mielivaltaisesti yhdistetty suvereniteettiin kansallisvaltion rakentamisvaiheessa. Toiseksi suvereniteetille ei ole olennaista pakottamisen kapasiteettiä. Kolmanneksi alue voidaan hylätä suvereniteetin

olennaisten ominaisuuksien listalta. (Pusterlan&Piccin 2012.) Näin ollen he muotoilevat ydinsuvereniteetin käsitteen, joka sisältää enää kolme ominaispiirrettä: auktoriteetin, populaation ja tunnustamisen (Pusterlan&Piccin 2012). Populaatio siksi, että suvereniteettiä on olemassa vain, kun on olemassa ihmisyyhteisö. Suvereniteetti syntyy puolestaan suvereenin ja alamaisen molemminpuolisesta tunnustamisesta, joten tunnustaminen on välttämätöntä suvereniteetille. Auktoriteetti on ominaisuus, joka erottaa alamaisen ja suvereenin toisistaan. Näin ollen vain nämä kolme suvereniteetin ominaisuutta ovat oleellisia.

Pusterlan ja Piccinin mukaan vanhan westfalenilaisen suvereniteetin kuuden ominaispiirteen tullessa vahingoitetuksi suvereniteetti ei kuitenkaan häviä. Tällöin suvereniteetti muuttuu ydinsuvereniteetiksi. Ydinsuvereniteetti on juuri se suvereniteetin muoto, joka syntyy poliittisen yhteisön syntyessä. Molemmat, sekä vanha westfalenilainen suvereniteetti että ydinsuvereniteetti, elävät nykyisin rinnan kansainvälisessä järjestelmässä. Näistä kahdesta vain Westfalenin perinteeseen nojautuva suvereniteetti kestää vahingoittumisen, sillä jäljelle jää vielä ydinsuvereniteetti. Suvereniteetti häviää kuitenkin kokonaan, mikäli jotakin ydinsuvereniteetin kolmesta ominaispiirteestä vahingoitetaan. (Pusterlan&Piccin 2012.)

3.2 Valtion rooli kevyemmässä suvereniteetissa

Ydinsuvereniteetti ei siis enää välttämättä liity valtioon. Monet transnationaalit tai globaalit organisaatiot ja instituutiot ovatkin haastaneet valtion suvereniteetin paikkana. Esimerkiksi kansainväliset ihmisoikeussopimukset ovat riistäneet kansallisvaltioilta täydellisen kontrollin kansalaisiinsa nähden ja samalla delegitimoineet osan valtioiden toimista (Sassen, 2015, 28). Saskia Sassen näkee kuitenkin valtion edelleen tärkeänä toimijana kansainvälisessä järjestelmässä. Hänen mukaansa valtio on edelleen, kasvavista toiminnan rajoituksista huolimatta, tärkeä toimija legaalien prosessien toimeenpanijana kansainvälisessä politiikassa (Sassen 2015, 29). Näin ollen suvereniteetti liittyisi ainakin osittain yhä alueelliseen valtioon. Sassenillekaan valtio ei kuitenkaan ole enää ainut kansainvälisen

politiikan suvereeni toimija, vaan suvereniteettia on hajautettu erilaisille, myös ei-valtiollisille, toimijoille (Sassen 2015, 29-30). Samoin alue on osittain denationalisoitu, sillä monet ulkoiset toimijat ovat tunkeutuneet valtion sisäisille institutionaalisille areenoille (Sassen 2015, 29–30), joten sisäinen—ulkoisen erottelun tekeminen alkaa olla haastavaa.

Tiivistettynä Sassen näkee, että suvereniteetti säilyy yhä kansainvälisen järjestelmän ominaispiirteenä, mutta se sijoittuu alueellisen valtion lisäksi moniin muihinkin instituutioihin ja polityihin. Näitä ovat uudet transnationaalit yksityiset legaalit regiimit, uudet ylikansalliset organisaatiot ja ylikansalliset ihmisoikeussäännöt, jotka kaikki rajoittavat omalla tavallaan kansallisvaltioiden toimintaa (Sassen 2015, 30–31).

Samansuuntaisesti asiaa lähestyy myös Martin Shaw (Shaw 1991, 16; 1994), joka pitää valtiosuvereniteettia yhä tärkeänä kansainvälisen järjestelmän ominaispiirteenä. Tätä valtiosuvereniteettia ympäröi ja täydentää kuitenkin monien transnationaalien ja subnationaalien toimijoiden joukko, jotka ovat jopa tärkeämpiä kuin valtio (Shaw 1991, 16; 1994).

Voidaan siis väittää, että suvereniteetti ei enää sijaitse pelkästään tarkasti rajatuissa territoriaalisissa ja eksklusiivisissa valtioissa, vaikka valtioiden rooli on jossakin mielessä yhä tärkeä. Pikemminkin suvereenieja toimijoita toimii maailmassa tilallisesti ajateltunua limittäin ja päällekkäinkin. Valtiot eivät ole kadonneet, vaan niiden rinnalle, väliin ja päälle on tullut monia muita transnationaaleja, ei-valtiollisia toimijoita, jotka käyttävät suvereenia valtaa. Tässä mielessä voidaan ajatella kansallisten rajojen merkitystä uudelleen. Prokhovnik viittaaakin Onufin väitteeseen siitä, että rajojen merkitys on ”tulossa nimelliseksi”, jolloin territoriaalisuudessa on tärkeää enää territoriolle annetut merkitykset (Prokhovnik 2007, 110).

Suuressa kuvassa tämä suvereniteetin irrottaminen valtiosta ja historiallisen kontingenssin osoittaminen merkitsee vanhan valtiosuvereniteetin tekemistä kiistanalaiseksi, valtiosuvereniteetin denaturalisointia (Prokhovnik 2007, 71). Tämä denaturalisointi on johtanut ajattelemaan suvereniteettia uudella tavalla. Tällaisen

valtioiden jälkeisen ajan ominaispiirteitä ovat muun muassa kasvavan keskinäisriippuvuus ja pluralismi (Prokhovnik 2007, 72).

Keskinäisriippuvuus viittaa post-valtiollisen ajan poliittisten entiteettien huokoiseen olemukseen. Tällainen huokoinen entiteetti ei ole enää tiukan eksklusiivinen tai inklusiivinen, vaan pikemminkin yhteistyöhön ja interaktiivisuuteen taipuvainen. Tällaisen entiteetin rajat ovat menettäneet ulossulkevuuttaan ja merkitystään. Keskinäisriippuvuudessa poliittinen järjestelmä on vähemmän valtiokeskeinen. (Prokhovnik 2007, 72–72).

Pluralismi puolestaan viittaa post-valtiollisen maailmanpolitiikan moninaiisiin toimijuuksiin. Maailma ei enää rakennu pelkästään kansallisvaltioiden ympärille, vaan maailmanpolitiikan toimijoina on monia muitakin poliittista valtaa kantavia entiteettejä, kuten EU. Nämä uudet entiteetit ovat tulleet jakamaan valtion suvereniteettia ja haastamaan valtion yksinvaltiaan aseman maailmanpolitiikassa.

4. Taantumuksen retoriikka

Käytän aineistoni analyysiin Albert O. Hirschman teoriaa taantumuksellistesta retoriikasta. Hirschman on selvittänyt taantumuksellisten, edistyksellisten politiikkojen vastustajien retoriikkaa ja hän on rajannut keinoja, joihin taantumukselliset turvautuvat toistuvasti (Hirschman 1991, 6–7). Hirschman siis muotoilee kolme pääasiallista retorista keinoa, joita taantumukselliset käyttävät vastustaessaan reformeja. Hirschman esittelee myös edistyksellisten vastateesit näille taantumuksellisille teeseille. Käsittelen seuraavassa Hirschmanin taantumuksellisia teesejä ja niiden edistyksellisiä vastateesejä.

4.1 Taantumus

Hirschmanin mukaan taantumuksellisuus (reaction) on edistyksellisyyden (progressive) vastakohta (Hirschman 1991, 8). Tämä newtonilainen käsitys juontaa juurensa ideasta, että jokaisella toiminnalla (action) on vastaparinsa (reaction). Alun pitäin taantumuksellisuus (reaction) ei ollut halventava käsite; negatiivinen mielikuva on syntynyt vasta myöhemmin, Ranskan suuren vallankumouksen aikana (Hirschman 1991, 8). Näin ollen taantumuksellista politiikkaa on reformien vastainen politiikka; sellainen politiikka, joka vastustaa jotain reformia tai ”edistyksellisyyttä”. Hirschmanin mukaan tällainen taantumuksellisuus on ollut yleistä muun muassa hyvinvointivaltiokeskustelun yhteydessä Yhdysvalloissa (mm. Hirschman 1991, 40). Taantumukselliset käyttävät yksinkertaisia, helppoja vastustamisen retorisia keinoja, joita Hirschman on löytänyt kolme säännöllisesti toistuvaa: perversio-, turhuus-, ja vaarateesi.

Perversioteesi

Perversioteesi on argumentoinnin muoto, missä reformia vastustava toimija väittää reformin johtavan päinvastaiseen lopputulokseen, kuin mihin reformilla pyritään (Hirschman 1991, 11). Perversioteesissä oletetaan siis, että reformi johtaa ”ihmistoiminnan tahattomien seurausten ketjun kautta” pahimpaan, ei-toivottuun lopputulokseen (Hirschman 1991, 11). Tämän teesin mukaan reformilla ei ole vain normaaleja ihmistoiminnan ulottuvuuksien kirjoja kuten toivottuja seurauksia, ei-toivottuja seurauksia, odottamattomia seurauksia ja tiedossa ollutta hintaa, mitä reformi aiheuttaa, vaan reformi johtaa kaikkine haaroineen yhteen, ennalta-arvattavaan lopputulokseen: perversioon, joka on halutun päämäärän vastakohta (Hirschman 1991, 11–12).

Perversioteesi perustuu siis ajatukseen, että reformi johtaa päinvastaiseen lopputulokseen, kuin mitä aiottiin. Tämä on ongelmallista sikäli, että inhimillisellä yhteiskunnallisella toiminnalla on aina moninainen, ei-toivottujenkin tai tarkoittamattomien vaikutusten kirjo (Hirschman 1991, 35–36). Tällöin pelkkä perversiovaikutus, eli halutun lopputuloksen pelkän vastakohtan toteutuminen, on äärimmäisen harvinainen, spesiaali ilmiö (Hirschman 1991, 36). Kaikkien maahanmuuttajien jääminen yhteiskunnan elätettäväksi yhteiskunnan tukien ja kotouttamisen vuoksi on siis perversiovaikutus ja sellaisenaan harvinainen ja äärimmäisen ei-toivotto tapaus.

Kuitenkin historia on osoittanut, että reformeilla on toki paljon muitakin seurauksia, kuin vain haluttu seuraus, mutta nämä eivät välttämättä ole mitenkään negatiivisia seurauksia. Hirschman nostaa hyväksi esimerkiksi pakollisen julkisen koulutuksen vaikutuksen naisten työllistymiseen (Hirschman 1991, 38–39). Väestön koulutustason nostamisen tavoittelu johtikin näin ei-aiottuun lopputulokseen, joka ei sinänsä ole ei-toivotto: naisten työmahdollisuuksien parantumiseen. Tästä syystä Hirschman pitääkin perversioon vetoajia arrogantteina, sillä he väittävät tietävänsä seurausten kirjon joukosta sen ainoan mahdollisen, johon reformi voi johtaa (Hirschman 1991, 36).

Perversioteesin käyttö siis hämärtää ihmistoiminnan seurausten moninaisuutta, sillä on olemassa myös sellaisia reformeja, joilla ei juurikaan ole ei-tarkoitettuja seurauksia. Esimerkiksi työtapaturvavakuutuksen esittely nosti monenlaisia perversioargumentteja esille 1800-luvulla. Reformi ei kuitenkaan johtanut laajassa mitassa perversiovaikutukseen: itsensä tahalliseen vahingoittamiseen (Hirschman 1991, 40). Lisäksi joillakin reformeilla on sekä hyviä että huonoja ei-toivottuja seurauksia (Hirschman 1991, 40–41).

Turhuusteesi

Turhuusteessin, tuon taantumuksellisten yhden lempilapsen (Hirschman 1991, 78), ydin on reformin vaikuttamattomuus historian kulkuun. Toisin sanoen turhuusteesiä käyttävä pitää aiottua reformia turhana, koska se ei kuitenkaan kykene vaikuttamaan historian kulkuun, sillä status quo on liian sinnikäs muuttuakseen reformin takia (Hirschman 1991, 44). Tämä teesi on peräisin Ranskan suuren vallankumouksen jälkimainingeista ja sen perusajatuksena on ”liikkeen lain” sijaan ”ei-liikkeen laki” (Hirschman 1991, 44). Koko teesin ideana on siis saattaa muutoksen mahdollisuus naurunalaiseksi ja tehdä reformihankkeet turhiksi. Turhuusteisiin vetoava toimija monesti pohjimmiltaan uskoo jonkin yhteiskunnallisen ”lain” olemassaoloon, joka estää tietyn reformin haluttujen vaikutusten toteutumisen (Hirschman 1991, 72).

Turhuusteessin yksi ongelmista on se, että se tuomitsee reformit toimimattomiksi liian aikaisin (Hirschman 1991, 78–79). Tällöin kritiikki ei ota huomioon mahdollisia kauaskantoisia vaikutuksia, vaan tuomitsee reformin ensimmäisten epäonnistumisesta kertovien evidenssien pohjalta.

Toiseksi turhuusteesi voi luoda dynamiikkaa, joka on joko itseään toteuttavaa tai itseään tuhoavaa. Itseään toteuttavaksi turhuusteesi muuttuu silloin, kun turhuusteessin väitteet syövät vastustusta tulevilta muutoksilta (Hirschman 1991, 78). Tällöin yhteiskunnan ”laki” tai status quo näyttää niin vahvalta, että ihmistoimilla on turhaa yrittää vaikuttaa historian kulkuun. Tässä mielessä, Hirschman väittää, osaa italialaisajatteliijoista voidaan pitää osittain vastuullisina

fasismin noususta, sillä he vähätelivät orastavan demokratian merkitystä historian kululle, jolloin myöhäisempi fasismin nousu ei saanut niin paljon vastustusta osakseen, koska historiaanhan ei voi vaikuttaa (Hirschman 1991, 78). Näin turhuusteestistä tulee turhaa, eiväthän reformit onnistu kuitenkaan, vaan historia kulkee omalla painollaan.

Dynamiikka on itseään tuhoavaa silloin, kun turhuusteetin käyttö jotain reformia kohtaan inspiroi reformia ajavat entistä parempaan ja paremmin valmistelluun esitykseen saavuttaa toivottu lopputulos ((Hirschman 1991, 78–79). Näin ollen turhuusteesi vain vahvistaa vastapuolensa kykyä muuttaa status quota, jolloin turhuusteesi tuhoaa itse itsensä.

Turhuusteesi eroaa perversioteestistä siinä, että turhuusteesi kiistää reformin vaikutuksen mahdollisuuden, kun taas perversioteesi tunnustaa ihmistoiminnan vaikutusmahdollisuuden yhteiskuntaan, mutta väittää tietävänsä, että hanke päättyy perverssiin lopputulokseen. Perversioteesi on myös perinteisesti kytkeytynyt vahvasti vanhoihin myytteihin sekä uskonnolliseen ajatteluun, jossa Jumalan nähdään voivan kääntää tahtonsa vastaiset muutokset vitsaukseksi ihmiselle, turhuusteesillä on puolestaan yhteyksiä sosiaalitieteiden ”lainomaisuuksiin” (Hirschman 1991, 73).

Vaarateesi

Vaarateesi on argumentointitapa, jossa halutun reformin väitetään aiheuttavan liian suuria kustannuksia hyötyihin nähden, eli sen nähdään aiheuttavan suuren vaaran yhdelle tai usealle aiemmalle, arvokkaalle saavutukselle (Hirschman 1991, 83–84). Molemmat, sekä vanha että uusi reformi voidaan nähdä arvokkaana, mutta vanha on niin arvokas, niin kovalla vaivalla ja työllä saavutettu, että se on liian arvokas asetettava uuden reformin aiheuttaman vaaran alaiseksi (Hirschman 1991, 84).

Vaarateesi voi olla myös oikeaan osuva niissä tapauksissa, joissa uusi reformi on aidossa kilpailuasetelmassa vanhan saavutuksen kanssa (Hirschman 1991, 84), mutta tässäkin tapauksessa teesi ei ota huomioon ilmiöiden ja seurausten

moninaisuutta. Vaarateesin kannattajalle kehitys on aina taaksepäin menemistä, sillä uusi reformi mitätöi aina aiemman saavutuksen.

4.2 Edistyksellisyys ja sen retoriset vastaparit

Hirschmanin mukaan esitellyille argumenttimalleille on olemassa vastaparinsa: edistykselliset argumenttimallit, joita ovat synergian illuusio, välittömän vaaran teesi ja ”historia on puolellamme” -teesi. Perversioteesin vastapari on vaikeampi löytää, mutta Hirschman muotoilee sillekin omansa.

Vaarateesi muuttuu edistyksellisen käytössä kahdeksi vastapariksi: **synergian illuusioksi** ja **välittömän vaaran teesiksi**. Synergian illuusio on argumenttimalli minkä mukaan uusi reformi ei suinkaan vaaranna vanhaa saavutusta, vaan pikemminkin uusi reformi ja vanha saavutus tukevat toinen toistaan (Hirschman 1991, 149–150). Edistyksellisyyden yksi tunnuspiirteistä on siis usko siihen, että hyvät asiat tukevat toinen toisiaan, eli siinä missä taantumuksellinen uskoo kahden reformin yhteensovittamisen johtavan negatiiviseen lopputulokseen, uskoo edistyksellinen kahden reformin johtavan positiiviseen lopputulokseen.

Toinen tapa kääntää vaarateesi edistykselliseksi versioksi, on painottaa toimimattomuuden vaaraa (Hirschman 1991, 152). Vaarateesissä nimenomaan toiminta on se, joka vaarantaa vanhat saavutukset, kun taas välittömän vaaran teesissä reformin toimeenpanon lykkääminen tai estäminen on vaarallista, sillä lykkääminen tai estäminen voi johtaa katastrofiin (Hirschman 1991, 152–153).

Taantumuksellisen turhuusteetin ideana on ei-liikkeen laki, jolla pyritään tekemään turhaksi kaikki edistykselliset reformit. Edistyksellisen vastaparinsa on Hirschmanin mukaan **”historia on puolellamme”** -teesi, jonka ytimessä on puolestaan ”liikkeen laki”, jonka mukaan historia kehittyy kohti jotain tiettyä päämäärää, jonka puolella edistykselliset ovat (Hirschman 1991, 156–157). Näin ollen edistyksellinen asemoi itsensä historiallisen kehityksen puolelle, jolloin edistyksellinen reformi vain toteuttaa historiallista lakia ja tukee kehitystä kohti tiettyä päämäärää.

Taantumuksellinen perversioteesi kääntyy Hirschmanin mukaan huonosti edistykselliseen muotoon (Hirschman 1991, 159). Perversioteesissä siis reformin haluttujen päämäärien uskotaankin kääntyvän päinvastaisiksi: hyvä ja haluttu päämäärä toteutuukin vastakohtanaan, huonona ja tuhoisana. Näin ollen perversioteesin edistyksellinen vastapari on **perversiosta piittaamattomuus**, eli perverssin vaikutuksen pelko ja varovaisuus koko inhimillisen toiminnan odottamattomia seurauksia kohtaan heitetään sellaisenaan pois ((Hirschman 1991, 159–160). Edistyksellisellä on siis täydellinen luotto kykyihinsä toteuttaa reformeja hyvine seurauksineen ilman, että reformista voisi seurata mitään ei-tarkoituksellisia seurauksia.

5. Perinteinen suvereniteetti ja taantumuksellisuus jäsenyyttä vastaan

Analysoin aineistoani seuraavasti: tarkastelen jäsenyyttä vastustavia argumentteja taantumuksellisten teesien sekä suvereniteetin käsitteiden muodostaman kehikon läpi. Jäsenyyttä puolustavia argumentteja analysoin edistyksellisen argumentaation teesien ja perinteisen suvereniteetin käsitteistön läpi. Edistyksellisiä argumentteja analysoin perinteisen suvereniteetin käsitteistön ja edistyksellisten argumenttimallien avulla. Lisäksi soveltan edistyksellisiin argumentteihin kevyemmän suvereniteetin käsitteistöä niin ikään Hirschmanin argumentaatioteoriaa hyödyntäen.

Tein suvereniteetin käsitteistä sekä argumentaatiomalleista taulukon, jonka pystyriville sijoitin suvereniteetin käsitteet ja vaakariville argumentointimallin. Sijoitin näihin syntyneisiin ruutuihin kunkin käytetyn argumentin sen mukaan, mitä argumenttimuodon ja suvereniteetin käsitteen yhdistelmää väitelause koski. Näin tein siis kolme taulukkoa, yhden edistyksellisille argumenteille, jotka käsittelivät perinteistä suvereniteettiä ja toisen taantumuksellisille argumenteille, jotka käsittelivät perinteistä suvereniteettiä (taulukko 1). Kolmanteen taulukkoon sijoitin kevyemmän suvereniteetin käsitteet ja edistykselliset argumentointikuviot.

Taulukko 1	Perversioiteesi	Vaarateesi	Turhuusteesi
Sisäinen suvereniteetti			
Keskinäisen riippuvuuden suvereniteetti			
Westfalenin suvereniteetti			
Kansainvälinen legaali suvereniteetti			

Koska suuri osa puheenvuoroista oli spekulatiivisia, EY-jäsenyyttä monelta kantilta tarkastelevia, ja koska tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia argumentteja puolesta ja vastaan, puhujan lopullisella kannalla jäsenyyteen ei tässä analyysissä ole merkitystä. Merkitystä on siis kullakin argumentilla joko jäsenyyden puolesta tai vastaan sen välittömässä kontekstissaan, ei sillä, mitä mieltä puhuja lopulta jäsenyydestä on. Onhan tutkimuskysymykseni: miten jäsenyyttä puolustettiin tai vastustettiin suvereniteetin näkökulmasta.

Suvereniteetin käsitteistön tarkka erittely toisistaan on suhteellisen hankalaa siksi, että käsitteet menevät merkityksiltään ja toiminnoiltaan osittain päällekkäin. Esimerkiksi monissa sisäisen suvereniteetin heikentämisen tapauksessa on merkkejä myös westfalenin suvereniteetin vahingoittamisesta. Tai toisaalta puhe itsemääräämisoikeuden menettämisestä voi viitata sekä keskinäisriippuvuuden suvereniteettiin että sisäiseen suvereniteettiin, sillä nämä molemmat sisältävät kontrollin. Tekstin jäsentämisen helpottamiseksi erottelin analyysikappaleen otsikoinnin juurikin kontrolli—auktoriteetti -jaottelun mukaan (taulukko 2). Sisäinen suvereniteetti ja keskinäisriippuvuuden suvereniteetti sisältävät kontrollin, joten analysoin niitä saman otsikon alla. Vastaavasti kansainvälinen legaali suvereniteetti ja westfalenin suvereniteetti viittaavat vahvasti auktoriteettiin, joten analysoin nämä käsitteet saman otsikon alla. Pyrin analyysissä tulkitsemaan argumentteja sen mukaan, mihin suvereniteetin muotoon argumentti ilmeisimmin viittaa.

Analysoin ensin taantumukselliset argumentit, jonka jälkeen edistykselliset argumentit.

Taulukko 2	Auktoriteetti	Kontrolli
Westfalenin suvereniteetti	sisältää	ei sisällä
Sisäinen suvereniteetti	sisältää	sisältää
Keskinäisen riippuvuuden suvereniteetti	ei sisällä	sisältää
Kansainvälinen legaali suvereniteetti	ei sisällä	sisältää

5.1 Vaarateesi

Vaarateesi on ehkä yleisimmin käytetty argumentaatiokeino jäsenyyttä vastustavien joukossa. Yleistä vaarateesin käytölle on se, että useimmiten sitä käytetään kontrolli- tai pakottamisvallan yhteydessä. Näin ollen vaarateesin käyttö on yleisempää puhuttaessa sisäisestä suvereniteetista ja keskinäisriippuvuuden suvereniteetista.

Vaarateesi, sisäinen suvereniteetti ja keskinäisriippuvuuden suvereniteetti

Vaarateesiä sisäisen suvereniteetin ja keskinäisen riippuvuuden suvereniteetin yhteydessä käytettiin muutamalla eri tavalla: ensinnäkin jäsenyyden nähtiin vaarantavan sisäisen kontrollin, ”itsenäisen päätöksenteon” ja siirtävän sen Brysseliin ”ulkoisten” hoidettavaksi:

”Ehkä perisuomalaista koskettavin ja vaikein kysymys on itsenäisen päätösvallan ja myös osittain itsenäisyydenkin menettäminen siinäkin tapauksessa, että kehitys tulevaisuudessa ei tekisi meistä Suur-Saksan maakuntaa. Pohjalaiset ottivat 75 vuotta sitten paljain käsin aseet valtaapitävien käsistä, ja siitä alkoi prosessi, jonka seurauksena televisioruudussa näkyy joka ilta innostava juliste ”Suomi 75 Finland”. Maamme on rakennettu ankaralla työllä, ja monet ovat uhranneet parhaat nuoruusvuotensa sodan melskeissä, jotta Suomen itsenäisyyden juhla julistus olisi mahdollinen. Kovin monilta maata puolustaneilta tämä juhluvuosi on jäänyt näkemättä maallisen matkan päättyessä Taipaleenjoen jäälle tai Kannaksen juoksuhautoihin. Poliittinen ja taloudellinen päätöksentekomme siirtyisi EY -sopimuksen myötä merkittävimmiltä osilta Brysselin kabinetteihin, jos nyt ei kohta Bonniin tai Berliiniin. Suomen eduskunnasta tulisi siellä tehtyjen päätösten kirjaamisyksikkö tai instituutio, joka olisi vain lausunnon antaja siellä tehtävään päätöksentekoon. Selonteossa on korostettu sitä, että vastoin kuin Eta-sopimuksen kautta voisimme osallistua eurooppalaiseen päätöksentekoon. Mutta mitä pieni maa tai pienet maat yhdessäkään voisivat vaikuttaa muutaman prosentin edustuksellaan? Mitä esimerkiksi Suomen eduskunnassa ovat pienet oppositior ryhmät kovasta yrityksestä huolimatta pystyneet vaikuttamaan päätöksentekoon? (Eduskunnasta: Ei mitään!) - Aivan oikein, ei mitään. - Sama tulee olemaan ongelma pienillä jäsenvaltioilla myös Euroopan parlamentissa. Se on elävän elämän realiteetti, ja minun käsitykseni mukaan on järjetöntä yrittää sitä kääntää toiseksi.”

(Sulo Aittoniemi 14.1.1992, s.4518)

Yllä on malliesimerkki vaarateesin käytöstä suvereniteetin yhteydessä. Aittoniemi maalailee kuvaa siitä raskaasta hinnasta, millä itsenäisyys on lunastettu. ”Ankara

työ”, ”parhaiden elinvuosien uhraus” ja henkensä menettäminen isänmaata puolustaessa ovat niin suuri uhraus isänmaan edestä, että itsenäisyydestä luopuminen EY-jäsenyyden vuoksi olisi moraalitonta. Aittoniemi käyttää siis klassista vaarateetin tekniikkaa: hän luettelee niin suuren hinnan ja arvon saavutetulle itsenäisyydelle, että itsenäisyyden asettamista vaaraan EY-jäsenyyden myötä ei voitaisi edes harkita, edes yhteisöön liittymisen tuomien etujen vuoksi. Vaara EY -jäsenyydestä olisi se, että Suomi menettäisi kontrollivaltansa ”merkittävimmiltä osin” Brysselin kabinetteihin. Aittoniemi ei siis näe mahdollisuutta, että suomalaiset kykenisivät EY:n rinnalla tai EY:n instituutioista käsin juurikaan vaikuttamaan alueensa kontrolliin, koska Suomi on niin pieni maa. Pikemminkin kontrollivallan nappaisi Brysselin suuri virkamieskoneisto, joka näin vahingoittaisi Suomen sisäistä suvereniteettiä ja todennäköisesti myös kansainvälistä legaalista suvereniteettiä (kontrollivalta).

Mielenkiintoisesti Aittoniemi tekee eron ”itsenäisyyden” ja ”itsenäisen päätösvallan” välille. Tässä tapauksessa ”itsenäisen päätösvalta” viitanee kontrollivaltaan, eli sisäiseen ja keskinäisriippuvuuden suvereniteettiin. ”Itsenäisyys” puolestaan viitanee kansainväliseen legaaliseen suvereniteettiin, eli tunnustamiseen ja sen suomaan auktoriteettiin ja valtion asemaan toisten valtioiden keskellä. Aittoniemi näkee siis vaaraksi myös sen, että myös kansainvälinen legaalinen suvereniteetti menee, mikäli käy niin hyvin, että Suomesta ei tulekaan ”Suur-Saksan maakuntaa”.

Aittoniemi määrittelee itsenäisyyden piirteitä myös toisaalla:

”Varsinainen asia: On puhuttu itsenäisyyden menettämisestä. Jo aikanaan ed. Vistbacka ja ed. Taina keskustelivat siitä. Ei voida sanoa, että menetämme Euroopan yhteisön kautta itsenäisyyttämme, mutta kun itsenäisen valtion eräs tunnusmerkki on suvereeni vallankäyttö, on aivan selvä asia, että jos me liitymme Euroopan yhteisöön, niin paljon meidän lainsäädäntövaltaamme, päättäntävaltaamme, siirtyy Euroopan yhteisöön, että ne tunnusmerkit itsenäisestä valtiosta, jotka nyt ovat kansainvälisessä lainsäädännössä vallitsevia, eivät silloin enää pidä paikkaansa, vaan ne täytyy silloin muuttuvassa maailmassa arvioida uudelleen.”

(Sulo Aittoniemi 14.1.1992, s. 4599–4600)

Aittoniemi erottaa toisistaan käsitteet ”itsenäisyys” ja ”suvereeni vallankäyttö”, pitäen ”suvereenia vallankäyttöä” ”itsenäisyyden” osatekijänä. Eli Aittoniemi viittaa

suvereenilla vallankäytöllä sisäiseen suvereniteettiin tai kontrollivaltaan, jonka hän näkee olevan vaarassa EY-jäsenyyden myötä. Itsenäisyydellä Aittoniemi viitanee kansainväliseen legaalisiin suvereniteettiin, tunnustamiseen ja valtiolliseen asemaan, jonka hän ei tässä yhteydessä näe vaarantuvan oleellisesti. Aittoniemi näkee ”suvereenin päätöksentekovallan” olevan vaarassa jäsenyyden vuoksi. Tämän hän näkee johtavan siihen, että suvereenin valtion tunnuspiirteitä pitää määritellä uusiksi. Aittoniemelle siis perinteisen suvereniteetin yhden osatekijän poistaminen westfalenilaisen suvereniteetin kuudesta käsitteestä (pakottaminen, valtio, populaatio, alue, auktoriteetti, tunnustaminen) on merkki suvereenin valtion uudelleenmäärittelyn tarpeesta. Oikeastaan hän viittaakin nykykeskusteluun suvereniteetin käsitteestä ja suvereniteetin käsitteen keventämisestä kohti ydinsuvereniteettia.

Samansuuntaisesta itsenäisen päätösvallan karkaamisesta puhuu myös seuraava puhuja:

”On paljon avoimia kysymyksiä. Mitä meille merkitsee itsenäinen päätöksenteko? Mitkä ovat vaikutusmahdollisuudet, kun päätökset tehdään Brysselissä?”

...Nähdäkseni asian pitkävaikutteinen, kansakunnan kannalta pitkälle tulevaisuuteen vaikuttava päätös edellyttää perusteellista harkintaa ja syvällistä asian käsittelyä. Esi-isämme ovat taistelleet 75 vuotta tiettyjen suomalaisille tärkeiden perusoikeuksien puolesta. Olkaamme tarkkana, ettemme myy lastemme ja lastenlastemme arvokasta perintöä. Itsenäisyyden ja riippumattomuuden säilyttäminen on meille suomalaisille suuri asia. Sen tähden asiaa olisi lähestyttävä kokonaisvaltaisena kansallisena kysymyksenä.”

(Helmi Morri 14.1.1992, s.4593)

Sotainen ”taistelu” -metafora on mielenkiintoinen, hintaa nostava vertaus Suomen seistemänkymmentäviisivuotisesta itsenäisyyden ajasta. Ylipäätään Suomen 75-vuotiaaseen itsenäisyyteen tai itsenäisyyden juhlavuoteen vetoaminen on melko yleistä vaarateesin yhteydessä. Siihen vetoamalla saadaan nostettua itsenäisyyden arvoa, onhan siitä saatu nauttia jo pitkään, joten itsenäisyydestä on tullut normaali tila. Morri nostaa itsenäisyyden hintaa, tuomalla mukaan myös lapset ja lastenlapset, joiden arvokasta perintöä päättäjät vaalivat. Tässäkin kohtaa vaarana on päätösten (kontrollivalta, sisäinen suvereniteetti) tekeminen Brysselissä, jossa suomalaisilla ei juuri ole vaikuttamismahdollisuuksia, vaan kohtalona on passiivinen sopeutujan rooli. Tästä suvereniteetin kaventumisesta päättäjät ovat vastuussa paitsi nykyisille, niin myös tuleville sukupolville.

Itsenäisyyden menettäminen kokonaan on monelle puhujalle suuri pelko. Jotkut puhujat muistuttivat kuitenkin siitä, että kyseessä ei olisi väliaikainen suvereniteetin muotojen delegoiminen, vaan suvereniteetin luovuttaminen olisi luonteeltaan pysyvää:

"Ymmärrän, että jos Suomi tulee EY:n jäseneksi, se sitoutuu noudattamaan yhteisön päätöksiä riippumatta niiden sisällöstä. Olemme menettämässä kansallisen itsemääräämisoikeutemme.

...On myös muistettava, että jos Suomi hyväksyy EY:n jäsenmaaksi, tulemme olemaan Euroopan unionin liittovaltion osa, mistä ei erota kirjelmällä Brysseliin, vaan päätös on sitova."

(Raili Puhakka 14.1.1992 s. 4553–54)

Puhakka antaa ymmärtää, että vaarana on suvereniteetin, kontrollivallan ja valtiollisuuden menettäminen. Suomi ei enää kykenisi vaikuttamaan alueelliseen kontrolliin, vaan yhteisö kontrolloisi Suomen tahdosta välittämättä. Tämä kontrollivallan menettäminen viittaa nimenomaan sisäiseen suvereniteettiin ja EY:n kontekstissa myös selkeästi keskinäisriippuvuuden suvereniteettiin. Suvereniteetin delegoiminen olisi pysyvää ja Suomesta tulisi Euroopan unionin liittovaltion jäsen, mikä puolestaan merkitsisi vanhan westfalenilaisen valtion olemassaolon loppumista.

Mielenkiintoisesti "ulkoiseen" yhteisöön liittymisen nähdään monesti loukkaavan suvereniteettia lopullisen voimakkaasti. Samalla Suomen päätäntävalta sisäisistä asioistaan lakkaisi lähes kokonaan ja tilalle tulisi "ulkoinen" määräysvalta, jossa suomalaisille olisi varattu vain passiivinen määräysten vastaanottajan rooli:

"Arvoisa puhemies! Yhteenvetona EY:n jäsenyyden vaikutuksista voidaan vielä lopuksi todeta Suomen itsenäisyyden rapisevan merkittävästi siitä, mihin olemme viime vuosikymmenien saatossa totuneet. Itsenäinen päätöksentekomme vähenisi ja ylikansallinen kontrolli ja käskyvalta kansalaisten jokapäiväiseen elämään lisääntyisi merkittävästi. Tässä yhteydessä herääkin kysymys siitä, tuleeko meidän antaa lähes ehdoitta pois suurilla uhrauksilla aikaansaatu ja säilytetty itsenäisyytemme pelkästään luvassa olevien talouspoliittisten hyötynäkökohtien takia. Monet veteraanit tulevat varmasti tuntemaan hämmästyksiä ja jopa katkeruutta siitä, että heidän suurilla uhrauksilla säilyttämänsä itsenäisyys heikennetään ja jopa vaarannetaan näinkin pienestä asiasta, joksi imagokysymystä mielestäni voidaan kutsua, kuten ed. Kallis edellä puheenvuorossaan myös totesi."

(Raimo Vistbacka 14.1.1992, s. 4590)

Vistbacka luo suvereniteetin menettämiselle inhimillisesti ajateltuna kovaa hintaa: veteraanien suuret uhraukset valuvat täysin hukkaan niinkin mitättömän edun vuoksi kuin ”imagokysymys”. Imagokysymys viittaa tässä kohtaa monen puhujan esiin tuomaan näkemykseen, että Suomen imago nousisi esimerkiksi kansainvälisten sijoittajien silmissä, jos Suomi liittyisi Euroopan yhteisöön. Tässä tapauksessa imagovoitto vaarantaisi suuren osan ”itsenäisestä päätöksenteostamme”, eli sisäisestä suvereniteetista. Tilalle tulisi ”ylikansallinen kontrolli”, jonka merkittävyys suomalaisten elämässä kasvaisi merkittävästi. Tässä kohtaa suomalainen poliittinen järjestelmä epäonnistuisi sulkemaan ”ulkopuolisen” auktoriteetin omista auktoriteettirakenteistaan ja näin ollen Suomi menettäisi westfalenin suvereniteettiaan, eli kykyään sulkea ulkoiset toimijat ulos sisäisistä auktoriteettirakenteista.

Toisaalta jäsenyyden nähtiin vaarantavan myös yleisemmällä tasolla ”itsenäisyyden” vapauden merkityksessä, vapautena ulkoisesta ylivallassa. Lisäksi erityisen raskauttavana pidettiin sitä, että jäsenyys on ”lopullinen”, päättymätön sitoutuminen. Esimerkiksi edustaja Laukkanen toteaa omassa puheenvuorossaan näin:

”Ylivoimaisesti painavin peruste sille, että vastustan EY-jäsenyyttä, on kysymys Suomen itsenäisyydestä.

...Itsenäisyys minulle merkitsee ennen kaikkea vapautta. Pian olemme saaneet nauttia täydet 75 vuotta vapaudesta päättää itsenäisesti kansamme sisäisistä ja ulkoisista asioista. Nämä vuodet ovat olleet kaikkien isänmaan ystävien riemuvuosia. Sana ”isänmaa” on kaikunut juhlallisesti, ja isänmaa on ollut ja on edelleenkin monien puolueiden peruspilari. Suomen vapaus päättää omista asioistaan on maksanut tuskallisen paljon, eikä suurinkaan raakalainen voi ajatella muuttavansa tätä hintaa taloudelliseksi arvoiksi.

Kuitenkin tänä suurena juhluvuonna tämä kaikista arvokkain oikeutemme, vapaus, ollaan vaihtamassa taloudellisiin etuihin vapaaehtoisesti. Suomi on luopumassa vapaudestaan päättää omista sisäisistä asioistaan ja suhteistaan ulkovaltoihin. Suomen itsenäisen päättävällän menetyksellä olisi noin 80 prosenttia, joka on sama arvio, johon Tanskassa on tutkimusten avulla päädytty, eikä Suomi voisi päästä tätä vähemmällä.

...Miksi sitten on niin tärkeää päättää omista asioistaan? Siksi, arvoisa puhemies, että vapauden ydin on juuri tässä. Miten voimme puhua vapaasta isänmaasta, jos emme saa toimia vapaasti ja itsenäisesti kaikkiiin kansoihin nähden? Minusta se on mahdotonta. Itsenäisyys on tietysti arvostuskysymys, mutta omaa arvostustani kuvaa se, etten olisi valmis luovuttamaan Suomen itsemääräämisoikeutta edes pyssy selän takana.

Vapauden menetyksen lopullisuus ilmenee artiklasta 240, jossa todetaan, että sopimus on voimassa rajoittamattoman ajan, mikä suomeksi sanottuna tarkoittaa sitä, ettei sopimusta voida irtisanoa millään perusteilla, kun taas Etan 133 artikla sallii irtisanomisen 12 kuukauden irtisanomisajalla.

Harri Holkeri totesi vuonna 1990, että alistuminen EY:n ulkopoliittiseen päätöksentekoon ja sitoutuminen yhteisiin turvallisuuspoliittisiin tavoitteisiin merkitsi, että Suomi vapaaehtoisesti itsenäisyydestään luopuen sulautuisi suurvaltaan. Tätäkö Suomen kansan yli kahden kolmasosan enemmistö todella haluaa?"

(Vesa Laukkanen 15.1.1992, s. 4693–4694)

Laukkanen aloittaa kuvailemalla itsenäisyyden arvoa. 75-riemun vuotta, ”vapaus”, ”isänmaa” ja ”juhlallisuus” maalaavat romanttista kuvaa itsenäisyyden arvosta, jota ”suurinkaan raakalainen” ei voi muuttaa ”taloudelliseksi arvoiksi”. Laukkanen asettaa siis itsenäisyyden ja vapauden vastakkain taloudellisen hyödyn tavoittelun kanssa; Suomi ei voi saada molempia. Tässä vertailussa Laukkanen asettaa itsenäisyyden hinnan niin korkeaksi, että valinnan pitäisi olla itsestänselvyys: EY-jäsenyys vaarantaa suuressa arvossa olevan itsenäisyyden, joten jäsenyyttä ei pidä hakea.

Laukkanen jatkaa seuraavaksi kuvailemalla sitä, että miksi ”omista asioista päättäminen”, eli sisäinen suvereniteetti, on tärkeää. Laukkanen liittää kansallisen itsenäisyyden erottamattomasti vapauteen, käyttäen vapautta näin kollektiivisessa merkityksessä. ”Me” emme ole vapaita, jos ”ulkoiset” päättävät ”meidän” asioistamme. Vapaus on tässä yhteydessä niin kallisarvoinen, että Laukkanen ei olisi valmis luopumaan siitä edes oman hengen ollessa uhattuna. Tämä vapauden menetys olisi kaiken lisäksi lopullista, kuten ”ilmenee artiklasta 240”. Näin ollen kyseessä ei olisi normaali sopimuksellinen toimi tai valtion toimivallan delegoiminen, vaan lopullinen valtiollisen itsenäisyyden menetys. Viimeisenä oljenkortenaan Laukkanen vetoaa Harri Holkerin väitteeseen, että Suomi sulautuisi EY:n jäsenenä suurvaltaan ja luopuisi näin kansainvälisestä legaalista suvereniteetistaan ja valtiollisesta asemastaan.

Suvereniteetti kontrollina käsittää myös keskinäisriippuvuuden suvereniteetin. Keskinäisriippuvuuden suvereniteetista vaarateesin yhteydessä puhuttaessa keskeistä oli suhde hajaannuksen tilassa olevaan Venäjään:

”EY-jäsenenä Suomen olisi ryhdyttävä soveltamaan EY:n yhteistä tulli- ja kauppapolitiikkaa. Tämä koskisi myös meidän idänkauppaamme. Väliimme muodostuisi siis tullimuuri, mikä ei ole kovinkaan viisasta, kun otamme huomioon, että Venäjä on eräs maailman rikkaimpia maita raaka-ainevarojen suhteen. Kun se pääsee jaloilleen, olisi hyvä saada käydä kauppaa ilman tullimuuria.”

(Heli Astala 14.1.1992, s. 4600–4603)

EY siis pakottaisi Suomen luopumaan keskinäisriippuvuuden suverenteetistaan. Suomi ei saisi enää itsenäisesti kontrolloida omien rajojensa yli kulkevia virtoja, vaan EY ulkoisena toimijana toisi omat sääntönsä koskemaan myös Suomea. Näin ollen keskinäisriippuvuuden suvereniteetin menettämisen hinta on rikkaan kauppakumppanin menettäminen. Kontrollivallan menettäminen tarkoittaisi puhujan mukaan siis tullimuuria Venäjän vastaiselle rajalle, mikä vaarantaisi tulevaisuuden ansaintamahdollisuudet.

Edistyksellisissä argumenteissa vaarateesiä vähäteltiin usein aineistossani sen suuntaisesti, että jo ETA -sopimus ja muut kansainväliset sopimukset rajoittavat itsemääräämisoikeuttamme. Vaaratesin käyttäjät kuitenkin keksivät tähän vastaväitteen:

"Arvoisa puhemies! Totta kai kaikki ylikansalliset sopimukset kaventavat jossain määrin kansallista päätös- ja lainsäädäntövaltaa. Eräiden tanskalaisten ja irlantilaisten arvioiden mukaan EY -jäsenyys on merkinnyt kansallisen lainsäädäntövallan kaventumista jopa 80-prosenttisesti. Maastrichtissa solmittu sopimus johtaa EY:n toimivallan laajenemiseen entuudestaan, siis teollisuus-, raha- ja terveystalouden alueilla muun muassa.

Eta -sääntöjen hyväksyminen vaatii kansallisen parlamentin hyväksymistä. Tällöin säilyisi ainakin teoriassa oman kansanedustuslaitoksemme valta hyväksyä tai hylätä tehdyt esitykset. Sen sijaan EY -komission päätökset tehdään yhä enemmän määränemmistöllä. Ne voivat siten, jos Suomi on EY:n jäsen, tuottaa Suomessa välittömästi velvoittavaa normistoa myös vastoin Suomen edustajien ilmaisemaa tahtoa, vaikka hallitus uskoo ja toivoo, että yksimielisyyteen yleensä pyrittäisiinkin."

(Claes Andersson 14.1.1992, s. 4499)

Näin ollen ETA -sopimuksen piirissä pitäytyminen vahingoittaa vähemmän suvereniteettia, koska, puhujan mukaan, ETA -säännöt vaativat jäsenmaidensa sisäisen parlamentin hyväksynnän ennen toteutumistaan. Näin ETA:ssa sisäinen kontrollivalta säilyisi, toisin kuin EY:ssä, jossa säännöstö tulisi voimaan ilman sisäisen parlamentin hyväksyntää. EY vahingoittaisi siis suuresti sisäistä suvereniteettia. ETA -jäsenyys näyttäytyy näin ollen status quona, joka on parempi kuin haviteltu reformi. Mielenkiintoisesti ETA -sopimukseen vedotaan monissa kohtaa status quon kaltaisena, parempana ja vakaampana asian tilana, jota ei kannata järkyttää, vaikka koko sopimus ei vielä aineistoni ajankohtana ollut vielä astunut voimaan.

Vaaratesi suvereniteetin näkökulmasta sopi myös luonnon tilaa pohtivan suuhun:

"Ei maailmankaikkeuden alkuräjähdyksessä eikä yhdessäkään muussa maapallon tulevaisuuteen merkittävästi vaikuttaneessa tapahtumassa ole määrätty, että juuri tällä paikalla, tällä planeetalla on Suomi, jota ajanlaskumme tällä nimenomaisella hetkellä asuttavat pääasiassa suomalaisiksi kutsutut ihmiset. Se, että näin on, on lottovoitto tämän alueen luonnon kannalta, jonka haavoittuvuutta kuvaamaan riittää toteamus, että Pohjois-Amerikassa ja Siperiassa on samoilla leveysasteilla tundraa. On lottovoitto, että Suomea hallitsevat Suomesta käsin suomalaiset. On lottovoitto, että maan omistavat lähinnä suomalaiset, jolloin he vaalivat omaisuuttaan mitä todennäköisimmin paremmin kuin jos omistajat asuisivat Brysselissä, Tokiossa tai vaikka New Yorkissa."

(Erkki Pulliainen 15.1.1992, s. 4629)

Tämä lainaus alkaa erityisen mielenkiintoisella valtiollisuuden politisoimisella. Pulliainen muistuttaa alkajaisiksi valtiojärjestelmän ja "kansojen" olemassaolon poliittisuudesta ja kontingenssista, jolla hän pyrkii painottamaan hyvän "suomalaisuuden" läsnäolon ainutkertaisuutta. On "lottovoitto tämän alueen luonnon kannalta", että "Suomea asuttavat pääasiassa suomalaisiksi kutsutut ihmiset", koska on todennäköistä, että suomalaiset kontrolloivat tätä aluetta paremmin, kuin "ulkoiset" tekisivät.

Pulliainen siis lähtee liikkeelle valtiollisen järjestelmän politisoimisesta ja tulee siihen johtopäätökseen, että "sisäinen" kontrolli, "suomalaisten" kontrolli tällä alueella on luonnonkin kannalta parasta. Eli vaarateesin periaatteiden mukaisesti sisäisen suvereniteetin tai westfalenin suvereniteetin menettämisen hintana olisi "haavoittuvan" luonnon kärsiminen tai laiminlyöminen.

Vaarateesi, kansainvälinen legaali suvereniteetti ja westfalenin suvereniteetti

Vaarateesiä käytettiin myös kansainvälisestä legaalista suvereniteetista ja westfalenin suvereniteetista puhuttaessa. Usein huolena oli liittovaltiokehitys ja Suomen valtiollisen aseman vaarantuminen:

"On myös muistettava, että jos Suomi hyväksytään EY :n jäsenmaaksi, tulemme olemaan Euroopan unionin liittovaltion osa, mistä ei erota kirjelmällä Brysseliin, vaan päätös on sitova."

...Kansainvälistyminen sinänsä on hyvä ja puolustettava asia, ei siinä ole pelättävää. Kuitenkin kansallinen omaleimaisuus, olla jotakin kansainvälisessä kehityksessä, perustuu itsenäisen kansan rooliin, itsenäisyyteen. Se on henkisten arvojen — kulttuurin ja sivistyksen — sekä vakaan talouden — työnteon ja osaamisen — varassa. Nyt jos koskaan me suomalaiset tarvitsemme tervettä itsetuntoa, millaista kulttuuria, millaisia arvoja ja talouspolitiikkaa haluamme luoda ja ottaa vastaan. Henkilökohtaisesti arvostan itsenäisyyttämme. Olemme siitä vastuussa niin menneille kuin tuleville sukupolville.”

(Raili Puhakka 14.1.1992 s. 4553—54)

Puhakka kuvaa ensin, mitä on kansainvälinen järjestys. Jotta valtio voisi ”olla jotakin” kansainvälisessä ympäristössä, sillä täytyy olla ”kansallista omaleimaisuutta”, joka puolestaan perustuu ”itsenäisen kansan rooliin, itsenäisyyteen”. Tässä Puhakka kuvaa selkeästi westfalenilaisen tai realistisen koulukunnan ymmärrystä maailman järjestyksestä. Jokainen maa on olemassa erillään toisista maista ja jokaisella maalla on oma populaatio, joka jollain tavalla eroaa muista populaatioista. Kuitenkin Puhakka näkee näiden ominaisuuksien syntyvän itsenäisyyden myötä, tai perustuvan itsenäisyyteen. Toisin sanoen, Puhakalle itsenäisyyden menettäminen merkitsisi kansallisen omaleimaisuuden, koko kansallisen olemassaolon vaarantumista.

Tässä mielessä Puhakan puheenvuoron voidaan tulkita viittaavan ainakin kansainväliseen legaaliin suvereniteettiin. Suomea ei enää tunnustettaisi sellaisenaan olevan olemassa, vaan suomalaisten olemassaolo lakkaisi ja muuttuisimme osaksi suurempaa liittovaltiota.

Kansallisen olemassaolon, itsenäisen valtion tunnustetun olemassaolon lisäksi EY-jäsenyyden nähtiin vaarantavan toisenkin, hyvin yleisesti käytetyn aspektin kansainvälisestä legaalista suvereniteetista, puolueettomuuden ja sen ylläpitämisen:

”Kesällä 1991 monet EY:n virkamiehet totesivat eri yhteyksissä, ettei yhteisöön voi kuulua puolueettomia maita. EY :n komission ulkopoliittinen neuvonantaja Fraser-Cameron sanoi perjantaina 10.1. tänä vuonna, ”että puolueettomuuspolitiikan jatkaminen EY:n jäsenenä tulee olemaan äärimmäisen vaikeaa”. Hän muistutti, että hakijoiden on hyväksyttävä EY :n säännöt, joihin Maastrichtin kokouksessa lisättiin sitoumus yhteisestä turvallisuus-, ulko- ja lopulta puolustuspolitiikasta.

EY :n jäsenenä muuttuu ulkopoliitikamme 180 astetta. Tässä vaiheessa se ei ole tarpeellista, päinvastoin se voi koitua meille vaaralliseksi. Yksi maamme ulkopoliitiikan suurimmista asian-tuntijoista, professori Jan-Magnus Jansson on pohtiessaan erilaisia konfliktitilanteita kysynyt, miten voisimme olla puolueettomia konfliktissa, missä EY on osapuolena. Hän on ottanut esimerkiksi tilanteen, jossa EY tukisi Ukrainaa Venäjän ja Ukrainan konfliktissa.

Koska mitään sellaista seikkaa ei ole esitetty, minkä johdosta Suomen tulisi luopua puolueettomuuspolitiikastaan, tulee meidän tästäkin syystä edetä varovaisesti Euroopan integraatiossa. Pelkään, että presidentit Paasikivi ja Kekkonen kääntyisivät haudassaan, jos kuulisivat aikomuksestamme muuttaa kovalla työllä rakennettua ulkopoliitikkaamme näin ratkaisevalla tavalla.”

(Bjarne Kallis 14.1.1992, s. 4588–4589)

Pyrkimys puolueettomuuspolitiikkaan voidaan tulkita mitä vahvimmin kansainvälisen legaalien suvereniteetin toteuttamiseksi, sillä tunnustamisen tuoma kansainvälinen legaalinen suvereniteetti mahdollistaa sopimusten solmimisen toisten valtioiden kanssa. Näin ollen puolueettomuuteen pyrkimisen käydessä mahdottomaksi vahingoitettaisiin merkittävästi kansainvälistä legaalista suvereniteettiä ja sen toteuttamista ilman ulkoista painetta. Kallis ottaa lähes profeetallisen esimerkin, jossa EY tukisi Ukrainaa Venäjän ja Ukrainan välisessä konfliktissa. Tällöin ongelmaksi tulisivat esimerkiksi sanktiot ja pakotteet, joihin puolueettomuuteen pyrkivä maa ei haluaisi osallistua. EY:n jäsenenä Suomi saattaisi joutua vastoin tahtoaan mukaan Venäjän vastaisiin sanktioihin tai pakotteisiin, jolloin voitaisiin kysyä, kykeneekö Suomi harjoittamaan kansainvälistä legaalista suvereniteettiään ilman ”ulkoisen” vallan vaikutusta. Kallis vetoaa, reformin hintaa kasvattaakseen, Paasikiven ja Kekkonen muistoon, joiden politiikan perintöä suomalaisen ”puolueettomuuspolitiikan” voidaan nähdä olevan.

Monessa kohtaa jäsenyyden nähdään vaarantavan myös westfalenin suvereniteetin periaatteita, eli mahdollisuutta ulosulkea ulkoiset toimijat sisäisistä auktoriteettirakenteista:

”Oikeusministerinä tietysti tämä ehkä kaikkein tuntuvin vaikutus meidän perustuslakimme kannalta kiinnostaa, koska me joudumme muuttamaan hyvin paljon perustuslakia joutuessamme antamaan päätösvaltaamme Brysselille. Se merkitsee sekä eduskunnan, hallituksen että presidentin nykyisen päätösvallan kapenemista. Euroopan yhteisöllähän on itsenäinen lainsäädäntövalta omissa toimintapiirissään, ja päätösten toimeenpanoa valvoo EY -tuomioistuin.”

(Oikeusministeri Hannele Pokka 14.1.1992, 4535–4536)

Pokka näkee suvereniteetin kapenevan westfalenin suvereniteetin kohdalla siten, että perustuslakia pitää muuttaa ”Brysselin” eduksi. Toisin sanoen, Bryssel EY-vallan symbolina tunkeutuu Suomen poliittiseen järjestelmään niin perustavanlaatuisesti, että jopa lainsäädännön ydintä, perustuslakia, joudutaan muuttamaan. Westfalenin periaatteiden mukainen ulkoisten toimijoiden eksklusio ei

onnistukaan, vaan vanhan sisäisen auktoriteetin asema kapenee. Samalla kapenee myös sisäinen suvereniteetti, sillä EY:n lainsäädäntövalta tulee Suomen sisälle.

5.2 Perversioteesi

Perversioteesi, sisäinen suvereniteetti ja keskinäisriippuvuuden suvereniteetti

Perversioteesiä käytettiin jonkin verran kuvaamaan EY-jäsenyyden mahdollisia seurauksia. Yksi merkittävä perversiovaikutus liittyi EY:n vapaaseen liikkuvuuteen:

”Toinen erittäin vaikea kysymys EY:n osalta on sen sosiaalinen ulottuvuus, josta täällä jo aikaisemmin on jonkin verran keskusteltu. EY- jäsenyyden ja myös jo Eta -ratkaisun takia Suomi tulisi mukaan työvoiman vapaaseen liikkuvuuteen ja siitä johtuviin mahdollisiin kielteisiin seurauksiin lähinnä työtä vieroksuviiden henkilöiden osalta. Tämän lisäksi tulisivat myös tavallisten kansalaisten sosiaaliturvajärjestelmään kohdistuvat paineet olemaan tuntuvat. Ensinnäkin joutuisimme turvaamaan kaikille EY:n alueen kansalaisille suomalaisen sosiaaliturvan täällä, mikäli he siirtyisivät asumaan maahamme. Mikäli tästäkään ei muodostuisi suurta ongelmaa, ongelmaksi varmasti tulisi ainakin muodostumaan suomalaisen sosiaaliturvan nykyisellä tasolla säilyttäminen ja sen kustantaminen.”

(Raimo Vistbacka 14.1.1992, s. 4590)

Vistbacka kuvaa tässä keskinäisriippuvuuden suvereniteetin menetystä ja sitä, millaiseen perversiovaikutukseen EY-jäsenyys johtaa: keskinäisriippuvuuden suvereniteetin menettämiseen ja sen mukanaan tuomaan runsaaseen muuttopaineeseen. Vapaa liikkuvuus, eli rajaliikenteen kontrollikyvyn häviäminen voisi johtaa pahimmillaan ”työtä vieroksuviiden henkilöiden” aiheuttamiin kielteisiin seurauksiin. Vistbacka tarkoittanee tässä yhteydessä sitä, että vapaa liikkuvuus mahdollistaa ”työtä vieroksuviiden” muuttamisen suomalaisen sosiaaliturvan piiriin. Vistbacka pitääkin yllä mahdollisuutta, että Suomi joutuu turvaamaan ”kaikille EY:n alueen kansalaisille suomalaisen sosiaaliturvan, mikäli he siirtyisivät asumaan maahamme”. Kaupan tullimuurien purkaminen ja työvoiman vapaan liikkuvuuden salliminen, eli keskinäisriippuvuuden suvereniteetin menettäminen, voisi Vistbackan mukaan siis johtaa suureen sosiaaliturvan perässä tulevien ihmisten

vyöryyn, joka aiheuttaisi todellisen paineen suomalaisen sosiaaliturvan säilyttämiselle.

Myös edustaja Laukkanen kiinnitti huomiota keskinäisriippuvuuden suvereniteetin menettämiseen ja siitä seuraavaan, mahdolliseen immigranttien määrän valtavaan kasvuun:

"Herra puhemies! Siirtolais- ja pakolaispolitiikan osalta asia on vielä kansallisen päätäntävällän asioita, mutta selonteossa myönnetään, että paine harmonisointiin on kasvanut. Tämä johtuu luonnollisesti siitä, että mikäli yksi valtio hyväksyy pakolaisen alueelleen ja myöhemmin myöntää kansalaisoikeuden, tulee tästä pakolaisesta myös Euroopan unionin kansalainen. Tämän vuoksi EY päättää näistä asioista lähitulevaisuudessa, ja voimme vain arvata, kuinka tiukkaa politiikkaa tässä suhteessa EY tulee harjoittamaan, sikäli kuin pelkät taloudelliset työvoiman tarpeet eivät muuta edellytä. Euroopan unionin kansalaisuus tarkoittaisi myös sitä, että jokainen suomalainen saisi oleskella vapaasti siinä maassa, missä haluaisi, mutta tämä koskisi myös 350:tä miljoonaa ulkomaalaista Suomen osalta."

(Vesa Laukkanen 15.1.1992, s. 4695)

Laukkasen pelko liittyy vahvasti sekä sisäisen että keskinäisriippuvuuden suvereniteetin menettämiseen. Laukkasen skenaariossa valtioiden sisäinen valta myöntää kansalaisoikeuksia omien kriteeriensä mukaisesti siirtyä Euroopan yhteisölle. Toisin sanoen, kun Euroopan yhteisön sisällä rajat katoavat ja ainoa merkitsevä raja on Euroopan yhteisön ja kolmansien maiden välillä, siirtyy myös kansalaisuusnäkökulma koskettamaan Euroopan yhteisöä. Enää siis valtioiden rajat eivät rajoita eri maiden kansalaisten liikkumista, vaan tämän tehtävän ottaa EY:n ulkoraja EY:n sisäisten rajojen menettäessä merkityksensä. Näin Laukkanen pelkää, että Euroopan yhteisön intressi on ottaa myös kansalaisuudesta päättäminen omalle kontolleen, sillä muuten yksittäinen jäsenmaa saa päättää, kenellä on oikeus asua ja oleskella koko EY:n ja kaikkien jäsenmaiden alueella. Laukkasen pelko on, että keskinäisriippuvuuden suvereniteetin menettäminen johtaa ajan myötä myös sisäisen suvereniteetin menettämiseen, ainakin kansalaisuuden myöntämisen osalta.

Laukkanen antaa ymmärtää, että EY:n linja kansalaisuuden myöntämisessä ei ole kovin tiukka. Näin ollen paitsi että suomalaiset saavat oleskella missä tahansa jäsenmaassa, myös kaikkien 350 miljoonan EU-kansalaisen ovet ovat avoinna Suomeen.

Perversioteesiä käytettiin kuvamaan keskinäisriippuvuuden suvereniteetin tärkeyttä myös valtiollisen turvallisuuden kannalta:

"Lopulta esiin nousee kiinteä poliittinen unioni ilman valtioiden välisiä rajoja.

...Monet kansainväliset sopimukset ja järjestöt, joihin olemme liittyneet, vaikuttavat meihin tänä päivänä enemmän kuin vuonna 1917. Samoin rajoja ylittävä kauppa, matkailu ja teollisuus lisäävät kansainvälisyyttä. Kansainvälisyys on toki eräs kristillisen uskon perusajatus. Meillä on yhteinen Vapahtaja ja siitä seuraava absoluuttinen ihmisarvo ja ehdoton tasa-arvo.

Tämä periaate ei vain käytännössä ole aina toiminut edes meidän maanosassamme. Räikeä poikkeus tästä olivat esimerkiksi natsi-Saksan toimenpiteet vuosina 1933-1945. Ei ainoastaan idässä ollut veristä diktatuuria vaan myös Euroopan länsiosassa. Siksipä rajat voidaankin nähdä myös suojana eikä aina vain haittoina. Toivon, että edellä mainitut ikävät asiat eivät enää Euroopan historiassa koskaan toistuisi vaan että ne jäävät nyt vain historian lehdille. Mutta lähistoria on toki pidettävä mielessä valitessamme Suomen suuntaa tulevaisuuteen."

(Ismo Seivästö 15.1.1992, s. 4672)

Seivästö kertoo ensin, mitä tällä reformilla, rajattomalla, vapaan kaupan maailmalla voidaan saavuttaa. Saavutuksena on kansainvälisyyttä, mikä on "krisillisen uskon perusajatus", onhan meillä kaikilla "absoluuttinen ihmisarvo ja ehdoton tasa-arvo". Tämän jälkeen Seivästö kuitenkin pääsee käsiksi perversiovaikutukseen. Euroopan historia on osoittanut, että rajat voivat olla myös suojaava tekijä, sillä myös "Euroopan länsiosassa" oli "verinen diktatuuri" (Natsi-Saksa), jonka elintilan kasvattamiseen valtioiden rajoilla oli ilmeisesti tehokas estävä vaikutus. Näin ollen rajattomuus voi, kansainvälisyyden tavoittelun sijaan, johtaa turvattomuuteen, jossa rajojen puskurivaikutus ei enää päde.

Perversioteesiä käytettiin myös suvereniteetin ja luonnon välisestä suhteesta puhuttaessa:

"Ministeri Pietikäinen todisteli, että on olemassa uhka, että korkea-aktiivisia ydinjätteitä saatettaisiin pyrkiä sijoittamaan Suomen kallioperään. Meillä onkin vahva peruskallio, mutta uskon, että kukaan suomalainen ei haluaisi, että maastamme tulisi EY:n ydinjätteiden kaatopaikka. Parhaiten voimme estää sen, kun emme hae jäsenyyttä, vaan päätämme itse peruskalliomme käytöstä.

(Pirkko Laakkonen 15.1.1992, s. 4646)

Mutta ydinjätteiden sijoituspaikkakysymys on jo niin vakava, että jos me sillä, että jääme EY-jäsenyyden ulkopuolelle, pystymme estämään, ettei Suomeen sijoiteta EY:n ydinjätteitä, on se hyvin

merkittävä asia. Kannattaa todella miettiä vakavasti, haluammeko mennä EY:hyn, koska tämäkin uhkatekijä on olemassa, niin kuin ministeri Pietikäinen sanoi.”

(Pirkko Laakkonen 15.1.1992, s. 4648)

EY-jäsenyys siis veisi niin totaalisesti sisäisen kontrollin, sisäisen suvereniteetin, että Suomi joutuisi EY:n ydinjätteiden sijoituspaikaksi. Ydinjätteen sijoituspaikaksi joutuminen on perversiona niin vakava, että jäsenyyttä ”kannattaa todella miettiä vakavasti”. EY veisi niin merkittävästi sisäistä kontrollivaltaa, että on viisainta pysytellä jäsenyyden ulkopuolella.

Perversioiteesi, westfalenin suvereniteetti ja kansainvälinen legaali suvereniteetti

Kansainvälinen legaali suvereniteetti on yksi niistä suvereniteetin muodoista, joka nousee usein keskusteluun puhuttaessa Euroopan yhteisön jäsenyydestä. Erityisesti liittovaltiokehitys nousee monissa puheenvuoroissa reformin perversiovaikutukseksi:

”EY :hyn liittyessään Suomi yhdentyisi suurvalttaan, joka on askeltamassa kohti liittovaltiota ja Euroopan unionia, siis sotilasliittoa. Puolueettomuuspolitiikka tulee meille EY -jäsenenä mahdottomaksi. Pääministeri oivaltaneekin asian, kun hän puhuu puolueettomuuden säilymisen välttämättömyydestä eräänä reunaehtona. Tavoite on mahdoton saavuttaa. EY:n komission ulkopoliittinen neuvonantaja Cameron ei usko, että Suomi voisi jatkaa puolueettomuuspolitiikkaansa EY:n jäsenenä.”

(Heli Astala 14.1.1992, 4600—4603)

Euroopan yhteisöön liittyminen ei olisi suinkaan viattomaan kauppaliittoon liittymistä. Kyseessä olisi liittyminen suurvalttaan, josta ollaan tekemässä liittovaltiota ja Euroopan Unionia. Näin ollen Suomen kansainvälisen legaalien suvereniteetin olemassaolo lakkaa EY-jäsenyyden myötä, sillä tämä suvereniteetin muoto on vain itsenäiseksi tunnustetuilla valtioilla, ei liittovaltion osavaltioilla. Taloudellisen hyödyn tavoittelu muuttuukin reformin toteutuessa liittovaltioon liittymiseksi ja sotilasliitoksi, jossa koko valtion olemassaolo lakkaa.

Liittovaltion perversioon vetoaminen oli myös edustaja Tennilän puheenvuoroissa vahvasti läsnä:

”Tärkeistä asioista on syytä puhua niiden oikealla nimellä. EY käsitteenä on yhä hämärä suomalaisille. Niin on Euroopan unionikin. Minusta on rehellistä ryhtyä puhumaan suunnitteilla olevasta Länsi-Euroopan liittovaltiosta, johon me joko menemme osavaltioksi tai emme mene. Se on suurin piirtein näin se kysymys asettumassa ja asettuu. Tämä ratkaisu pitäisi tehdä, ja minusta ihmisille pitää sanoa, mistä EY:ssä on kysymys. Se kehittyy yhä selvemmin liittovaltion suuntaan. Tavoitteet ovat erittäin kunnianhimoisia tältä osin.”

(Esko-Juhani Tennilä 14.1.1992, s.4543)

Tennilä tekee hyvin selväksi sen, että tyypillisen perversioiteesiin vetoavan tavoin hänellä on varma tieto historian kehityssuunnasta, eikä tätä historian suuntaa saa pimittää ihmisiltä. Tämä historiallinen kehitys kulkee kohti Euroopan liittovaltiota, johon ”me joko menemme osavaltioksi tai emme mene”. Perversiovaikutuksen hintana olisi Suomen valtiollisen aseman, kansainvälisen legaalien suvereniteetin menetys, sillä osavaltioilla ei sitä ole.

Kansainvälinen legaalinen suvereniteetti tulee vahingoitetuksi myös sen myötä, että yhteisön jäsenyys tekee mahdottomaksi toteuttaa niin kutsuttua puolueettomuuspolitiikkaa. Suomi ei siis kykene itse hallitsemaan asemaansa valtiona toisten valtioiden joukossa, eikä kykene solmimaan poliittisia suhteita toisiin valtioihin, vaan joutuu uuden suurvallan, EY:n, osavaltiona luovuttamaan kansainvälistä legaalista suvereniteettiaan yhteisölle. Euroopan yhteisö päättäisi Suomen sopimuksellisista ja poliittisista suhteista muihin valtioihin.

EY-jäsenyyden vaikutus Suomen puolueettomuuspolitiikan jatkamisen mahdollisuuteen on esillä useinkin sekä jäsenyyttä vastustavien että puoltavien puheenvuoroissa. Monesti kyseessä on juurikin huoli jäsenyyden aiheuttamasta perversiovaikutuksesta, milloin viaton kauppapoliittinen liitto muuttuu liittovaltioksi ja Suomi tämän liittovaltion osavaltioksi, jolloin oman kansainvälisen legaalien suvereniteetin harjoittaminen käy mahdottomaksi.

Suomen valtiollisen aseman häviämisestä ja suurempaan suurvalttaan sulautumisesta puhui myös Sulo Aittoniemi puheenvuorossaan:

”Samaan aikaan yhdistyneen Saksan mahti ja valta on merkittävästi lisääntymässä, samoin nationalistiset äänenpainot sen sisällä. Saattaa siis olla, että Saksan pyrkimykset, joita se ei ole aikaisemmin pystynyt toteuttamaan sotilaallisilla menetelmillä, tulevat toteutumaan tulevaisuudessa toista tietä. Tämä kehitys ja tämä mahdollisuus tulisi ottaa taustalla huomioon negatiivisena seikkana

mahdollista EY -jäsenyyttä arvioitaessa, se mahdollisuus, että Suomesta tulee Saksan takapiha tai maakunta.”

(Sulo Aittoniemi 14.1.1992, s. 4517)

Aittoniemelle perversiovaikutus ei olekaan EY:n muuttuminen liittovaltioksi, vaan pikemminkin Aittoniemen pelkona on Saksan suurvaltapyrkimyksiin mukaan joutuminen. Euroopan yhteisön liittovaltioon liittymisen sijaan Suomi joutuisi Saksan ”takapihaksi tai maakunnaksi” ja menettäisi näin valtiollisen asemansa, kansainvälisen legaalisen suvereniteetin. Tämä yksi mahdollinen perversiovaikutus, kaikkien inhimillisen toiminnan seurausten joukosta, tulisi Aittoniemen mukaan ottaa ”taustalla huomioon negatiivisena seikkana” arvioitaessa jäsenyyden mahdollisuutta.

Toisaalla Aittoniemi menee Saksan pyrkimyksiä arvioidessaan vieläkin pidemmälle:

”Ed. Jansson puhui Sarajevon laukauksista vuonna 14 ja integraatiosta, joka eri perusteiden kuin tänä päivänä oli edeltänyt noita tapahtumia. Ryhmäpuheenvuorossani aikoinaan totesin, että historia saattaa toistaa itseään. Vaikkakaan sellaista ei voi laittaa tämän keskustelun pohjaksi, sama tilanne, jos hiukan heittäytyy ennustajaeukoksi ja oraakkeliiksi, on tietysti otettava tulevaisuudessa. Saksa tulee pyrkimään yhdistettyinä ja kun nationalismi kasvaa sen sisällä, samanlaiseen valta-asemaan tämän kautta. Sen kautta muutellaan Puolan vastaista rajaa, ehkä 10-20 vuoden kuluttua Sarajevon laukaukset kaikuvat uudelleen, Suomi on samassa pelissä mukana.”

(Sulo Aittoniemi 15.1.1992, s. 4690)

Aittoniemelle yhdistyneen Saksan tahtona on edelleen vahvan valta-aseman rakentaminen, jopa sotilaallisella voimalla. Kansainvälisen legaalisen suvereniteetin, oman ulkopoliittikan toteuttamisen kyvyn murennuttua Suomi joutuisi mukaan kehitykseen, josta seurauksena voisi tulevaisuudessa olla ensimmäisen maailmansodan kaltaiset tapahtumat.

Hieman aikaisemmin Aittoniemi taas antaa toisenlaisen kehityssuunnan Euroopan yhteisön historialle:

”Viimeisten vuosien aikana Euroopan yhteisön toiminnan luonne on nopeasti muuttunut. Siitä on tulossa poliittinen yhteisö, eräänlainen liittovaltio, joka omaa kaikki siihen liittyvät toiminnot, kuten yhteinen ulkoraja, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, oma raha- ja valuuttajärjestelmä sekä tietynlainen kansalaisuus.”

Tässä Aittoniemi, klassisen perversioteesiä käyttävän puhujan tavoin, väittää tietävänsä kaikkien mahdollisten päämäärien joukosta oikean päämäärän, mihin reformi päättyy: liittovaltioon. Näin Aittoniemi tekee selväksi sen, että reformi johtaa Suomen valtiollisen aseman menettämiseen, eli kansainvälisen legaalien suvereniteetin menettämiseen.

Samalla Aittoniemi tulee määritelleeksi liittovaltion: liittovaltiolla on yhteinen ulkoraja (alue), turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (kontrolli, pakottaminen), raha- ja valuuttajärjestelmä (sisäinen suvereniteetti) sekä tietynlainen kansalaisuus (populaatio). Näin ollen Aittoniemen liittovaltiomääritelmä täyttää neljä kuudesta klassisen westfalenilaisen suvereniteetin ominaispiirteistä: Aittoniemien liittovaltiolla on populaatio, alue ja pakottamisen/kontrollin kyky. Aittoniemi ei mainitse tunnustamista tai valtiota, jotka ovat kaksi puuttuvaa ominaisuutta, mutta puhe liittovaltiosta edellyttää jo tunnustamisen. Aittoniemi kuvaa siis Suomen liittymistä Euroopan liittovaltioon, jossa Suomella ei ole mitään mahdollisuutta säilyttää valtiollista asemaansa.

5.3 Turhuusteesi

Turhuusteesi, sisäinen suvereniteetti ja keskinäisriippuvuuden suvereniteetti

En löytänyt mitään selvää turhuusteessin käyttöä sisäisen suvereniteetin tai keskinäisriippuvuuden suvereniteetin kohdalla. Mistä tämä kertoo? Tämän voi tulkita siten, että kansainvälisen ja ylikansallisen yhteistyön nähtiin menneen jo niin pitkälle, että sisäisen suvereniteetin ja keskinäisriippuvuuden suvereniteetin haavoittumattomuuteen ja pysyvyyteen vetoaminen olisi kuulostanut naiivilta. Toisaalta, turhuusteessin käyttö tässä yhteydessä olisi murentanut ratkaisevasti jäsenyyttä vastustavien uskottavuutta, sillä turhuusteessin heikkous vastustamisen strategiana on siinä, että turhuusteessin käytöllä oikeastaan osoitetaan reformi vaarattomaksi (Hirschman 1991, 78). Toisin sanoen, väittämällä, että Euroopan yhteisö ei voisi murentaa sisäistä tai keskinäisriippuvuuden suvereniteettia

(kontrollivalta), poistettaisiin samalla vastustuksen argumenttien terävin kärki ja jäsenyys näyttäytyisi samantekevänä näiden suvereniteetin muotojen kannalta. Kuitenkin kontrollivallan menettämisen pelko näyttäytyi analyysissä suurimpana jäsenyyden aiheuttamana huolena, joten lienee luonnollista, että turhuusteesiä ei tässä kohtaa käytetty, sillä se olisi nimennyt reformin vaarattomaksi ja näin ollen yhdentekeväksi.

Turhuusteesiä kuitenkin käytettiin Westfalenin suvereniteetin ja kansainvälisen legaalien suvereniteetin (auktoriteetti) kohdalla. Tämä voi kertoa siitä, Agnewia mukaillen, että kansallisvaltiojärjestelmä ja valtioiden keskeisyys poliittisina toimijoina otettiin niin luonnollistettuina ja epäpoliittisina (Agnew 2004, 116), että niiden katoamisen nähtiin olevan mahdotonta. Näin ollen jäsenyys ei kaataisi valtiollista olemassaoloa, joten jäsenyys voisi olla varsinkin kansainvälisen legaalien suvereniteetin näkökulmasta jäsenyyttä tarkastelevalle yhdentekevä reformi.

Turhuusteesi, Westfalenin suvereniteetti ja kansainvälinen legaalinen suvereniteetti

Turhuusteessin käyttö Westfalenin suvereniteetin ja kansainvälisen legaalien suvereniteetin yhteydessä ei ole silmiinpistävän yleistä aineistossani. Kuitenkin joitakin argumentteja analyysissä löytyi:

"Olen päättänyt menneestä oppia ottaen, että en suostu mihinkään keskitettyyn komentotalouteen. Jo aikanaan Kaarle Suuren suurvaltahankkeet romahtivat, samoin Napoleonin, samoin Hitlerin, reaaliosialismin komentotalousjärjestelmäkkin sortui, ja EY-suurvallan käy aivan samoin. Kansallisvaltioiden edut ja toiveet ovat jo nyt yhteisössä selvästi nousussa."

(Heli Astala 14.1.1992, s. 4600–4603)

Astala ottaa turhuusteesisensä tueksi esimerkkejä historiasta ja rinnastaa EY:n Kaarle Suuren, Napoleonin ja Hitlerin suurvaltahankkeisiin sekä Neuvostoliiton sosialistiseen komentotalousjärjestelmään. Näin Astala pyrkii osoittamaan, kuinka kaikki ylikansalliset hankkeet kansallisvaltioiden yhdistämiseksi saman poliittisen järjestelmän alle ovat yhteiskunnallisten lainalaisuuksien mukaan tuomittuja epäonnistumaan. Kansallisvaltio, kansainvälinen legaalinen suvereniteetti on ja pysyy,

eikä tätä yhteiskunnallista lainalaisuutta pysty horjuttamaan edes Euroopan yhteisön suurvallan kaltaisilla järjestelmillä. Reformi on tuomittu epäonnistumaan, joten puhuja ei suostu mihinkään ”keskitettyyn komentotalousjärjestelmään”, jonka voidaan nähdä viittaavan siihen, että puhuja ei aio suostua Wesfalenin suvereniteetin, kansainvälisen legaalien suvereniteetin ja sisäisen suvereniteetin loukkaukseen. ”Keskitetty komentotalousjärjestelmä” viitanee tässä yhteydessä kontrollivallan (sisäinen suvereniteetti) siirtämiseen EY:n toimielimille, jonka päätökset ovat ”käskymäisiä”, jolloin voidaan ajatella myös valtion auktoriteetin kärsineen (Westfalenin suvereniteetti).

Kansallisvaltion pysyvyydestä ja reformien vaikeudesta haastaa kansallisvaltioajattelua puhuu myös oikeusministeri Pokka omassa puheenvuorossaan:

”Mielestäni nyt tarvitaan uskoa vapauteen ja tarvitaan uskoa itsenäisyyteen, itsenäisyyteen ajankohtana, jolloin kansallisvaltioiden merkitys Länsi-Euroopassa näennäisesti — sanon näennäisesti — heikkenee. Eurooppa on suhteiden verkosto. Luova, osaava ja kilpailukykyinen pärjää Euroopassa, olipa hän Euroopan yhteisön sisällä tai ulkopuolella.”

(Oikeusministeri Hannele Pokka 14.1.1992, s. 4536)

Pokka peräänkuuluttaa uskoa normaalitilaan, eli siihen, että suvereenien kansallisvaltioiden merkitys säilyy jatkossakin vankkana Länsi-Euroopassa. Euroopan yhteisön jäsenyys ei tätä luonnollista tilaa tai yhteiskunnallista lakia horjuta, vaan kansallisvaltioiden merkityksen heikkeneminen on näennäistä. Euroopan yhteisö ei ratkaise valtioiden ongelmia, vaan ratkaisevaa on se, mitä itsenäinen valtio itse tekee. Pokka siis pitää kansainvälistä legaalista suvereniteettia, ja realistisen koulukunnan valtiojärjestysajattelua normaalitilana, jonka horjuttaminen ei onnistu. Euroopassa, ”suhteiden verkostossa”, pärjää se, joka on ”luova, osaava ja kilpailukykyinen”. Eli usko valtion omiin toimiin ja valtioiden väliseen toimintaan perustuvaan maailmanjärjestykseen on edelleen vahva. Tässä valtioiden muodostamassa kansainvälisessä järjestyksessä ei ole sijaa poliittiselle integraatiolle tai kansallisvaltioiden roolin vähentymiselle.

6. Perinteinen suvereniteetti ja edistyksellisyys jäsenyyden puolesta

6.1 Synergian illuusio

Suvereniteettia käytettiin myös perusteluna jäsenyydelle. Suvereniteettia käytettiin jäsenyyden perustelemiseen sekä vanhan weskfalenilaisen suvereniteetin että kevyemmän suvereniteetin käsitteistöllä.

Synergian illuusio, sisäinen suvereniteetti ja keskinäisriippuvuuden suvereniteetti

Synergian illuusio oli vahvasti läsnä jäsenyyttä puolustavien puheenvuoroissa. Yksi yleinen argumentaatiokuvio oli sellainen, että EY-jäsenyyden nähtiin lisäävän Suomen vaikutusvaltaa Suomea joka tapauksessa koskettavissa asioissa, nimenomaan formaaleja poliittisen vaikuttamisen reittejä pitkin:

”Olen varma myös siitä, että vahvat parlamentaariset perinteet omaavien maitten kiinnostukset käyvät tässäkin yhteen Suomen kiinnostusten kanssa. EY:ssä on ollut jo paljon puhetta siitä, että kansallisten parlamenttien asemaa pitäisi vahvistaa ja ainakin Euroopan oman parlamentin. On selvä asia, että jos Suomi on EY:n jäsen, meillä on myös mahdollisuus vahvan parlamentaarisen vaikuttamisen maana osoittaa tietä Euroopan yhteisössä, niin että myös kansallisten parlamenttien aseman tulee vahvistua. Tämän käsityksen vahvisti mm. myös ministeri Salolainen täällä kertoessaan niistä kannanotoista, joita EY-maiden välillä ja sisällä on ollut.”

(Arja Alho 14.1.1992, s. 4595)

EY:n kautta olisi siis mahdollista tukea kansallista päätöksentekoa. Toisin sanoen Euroopan yhteisöön liittyminen veisi Suomen monien muiden samanmielisten joukkoon. Joukkoon, jonka jäsenet tahtovat vahvistaa sisäistä suvereniteettia ja sisäistä kontrollivaltaa. Näille vahvistamispyrkimyksille EY suo forumin, jolla — yhteistyössä muiden samanmielisten kanssa — ajaa kansallisen, sisäisen kontrollivallan vahvistamista. Uusi reformi siis antaa välineet vahvistaa vanhaa, jo saavutettua etua, eli sisäistä suvereniteettia.

Samantyyppisestä formaalin vaikuttamisen kanavan vahvistumisesta puhuu moni muukin edustaja:

”EY-jäsenyys loisi Suomelle EY:n yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta johtuvia merkittäviä velvoitteita. Samalla se loisi kansallisille pyrkimyksille vahvemman toimeenpanokanavan ja lisäisi Suomen merkitystä muille EY-maille. EY-jäsenyys ei muuttaisi Suomen oleellisia ulko- ja turvallisuuspoliittisia tavoitteita. Jäsenenä olisimme vuonna 1995 mukana päättämässä tämän tärkeän alueen tulevaisuudesta.

...EY-jäsenyys merkitsee sitä, että EY:n toimivaltaan kuuluvissa asioissa päätösvaltaa siirtyy kansalliselta tasolta EY:n elimille. Vastaavasti pääsemme täysivaltaisesti osallistumaan EY:n päätöksentekoon.”

(Ministeri Pertti Salolainen 14.1.1992, s. 4524)

Tässä ministeri Salolainen puhuu ”kansallisten pyrkimysten”, eli esimerkiksi sisäisen kontrollivallan, ”toimeenpanokanavan” vahvistumisesta. Salolainen toki myöntää sen, että EY-jäsenyys aiheuttaa tietyissä asioissa päätösvallan siirtymistä Euroopan yhteisön instituutioille, mutta näissä instituutioissa Suomella olisi siis vahva vaikuttamismahdollisuus. Tämä vaikuttamismahdollisuus olisi ”vahvemman toimeenpanokanavan” hyödyntämistä ”kansallisissa pyrkimyksissä”, jolloin EY-jäsenyys tukisi vanhempaa, jo saavutettua etua, sisäistä suvereniteettia.

Toisaalta EY:n nähtiin, formaalin vaikuttamiskanavan luomisen sijaan, luovan parempaa ilmapiiriä toteuttaa itsenäisyyttä tai antavan abstraktimpaa turvaa ja varmistusta itsenäiselle toiminnalle. Esimerkiksi Kimmo Sasi uskoi EY:n lisäävän itsenäisyyttä abstraktimmalla olosuhteiden luomisella:

”EY -jäsenyys sen sijaan antaa meille päätäntävaltaa meihin joka tapauksessa vaikuttavissa päätöksissä. Kun EY vahvistaa Suomea taloudellisesti ja myös turvallisuuden suhteen, auttaa se maamme tavoitteidemme saavuttamisessa ja tekee siten itsenäisen toimintamme mahdollisemmaksi.”

(Kimmo Sasi 14.1.1992, 4493—4494)

Sasi käyttää tässä usein edistyksellisissä argumenteissa toistunutta väitettä siitä, että EY vaikuttaa päätöksineen Suomen sisäisiin asioihin joka tapauksessa, joten on viisaampaa liittyä mukaan yhteisöön. Sasille tosin ”itsenäisen toiminnan” mahdollistuminen ja ”maamme tavoitteiden saavuttaminen” tulevat ”taloudellisen vahvistumisen” ja ”turvallisuuden” lisääntymisen myötä, ei niinkään EY:n sisällä

vaikuttamisen tai samanmielisten kanssa liittoutumisen kautta. Mielenkiintoisesti Sasi nimeää turvallisuuden yhdeksi ”itsenäistä toimintaa” lisääväksi seikaksi. Tässä viitekehyksessä Sasin toteamus on tulkittavissa siten, että EY suurena poliittisena yhteisönä antaa turvaa ulkoista painetta vastaan, joten itsenäinen toiminta mahdollistuu. Sanavalinta ”tekee itsenäisen toimintamme mahdollisemmaksi” on erityinen siinä mielessä, että ”mahdollisemmaksi tekeminen” viittaa asian tilan parantumiseen. Sasi luultavasti viittaa tässä kylmän sodan aikaiseen Suomen ja Neuvostoliiton väliseen suhteeseen ja ylipäätään ”pienen” valtion sijaintiin ”suuren” rinnalla. Tässä mielessä Sasin ajattelu lähentelee realistisen koulukunnan tulkintoja etupiireistä ja vahvemman vallasta, jolta Sasi näkee EY:n Suomea suojaavan.

Synergian illuusio, Westfalenin suvereniteetti ja kansainvälinen legaalinen suvereniteetti

Monissa puheenvuoroissa synergian illuusioita käytetään siinä mielessä, että jos Suomi menee mukaan yhteisöön, jäsenyys lisää Suomen auktoriteettia:

”Kolmas mielestäni tärkeä asia tässä tapaamisessa oli se, että jos EY muuttuu sotilasliitoksi- ja se tapahtuu vuonna 1996, kuten varmasti kansanedustajat tietävät, päätös siitä tehdään 1996 - tämä ratkaisu voidaan tehdä vain yksimielisellä päätöksellä. Eli jos Suomi menee mukaan ensimmäiseen aaltoon ja on EY:ssä, kun tätä päätöstä tehdään, silloin Suomi voi omalla äänellään sotilasliiton syntymisen estää ja tällä tavalla päättää, mihin suuntaan EY:tä kehitetään. Tätäkin vaihtoehtoa kansanedustajien kannattaisi omia kantojaan ratkaistessaan punnita.”

(Tuulikki Ukkola 14.1.1992, s. 4521)

”Mitä taas tulee siihen, onko EY liittovaltio tulevaisuudessa, Suomi EY:n jäsenenä pystyy vaikuttamaan siihen kehitykseen huomattavasti paremmin kuin sen ulkopuolella.”

(Anneli Taina 14.1.1992, s. 4555)

Tässä siis Suomen mahdollisuudet vaikuttaa Euroopan yhteisön kehitykseen paranisivat oleellisesti yhteisön liittymiseen myötä. Suomen auktoriteetti siis kasvaisi maailmanpolitiikassa, joten liittymisen nähdään tukevan Suomen kansainvälistä legaalista suvereniteettia. Uusi reformi tukisi vanhaa saavutusta.

Argumentti ei tosin kerro sitä, miksi Suomen pitäisi kyetä vaikuttamaan esimerkiksi EY:n liittovaltiokehitykseen. Sisältöpäin EY:n kehitykseen vaikuttaminen asetetaan painavaksi argumentiksi ilman, että kerrotaan syitä sisältöpäin vaikuttamisen tärkeydelle. Monissa puheenvuoroissa tätä argumenttia kuitenkin täydennetään ”historia on puolellamme” -argumentilla ja väitetään Suomen joutuvan joka tapauksessa mukaan EY:n sopimuksellisiin suhteisiin joko ETA -sopimuksen myötä tai muuten vain kansainvälisten suhteiden toimivuuden takia. Näin ollen liittyminen olisi järkevää, sillä se mahdollistaisi vaikuttamisen niihin päätöksiin, jotka joka tapauksessa sitoisivat Suomea:

”EY -jäsenyys sen sijaan antaa meille päätäntävaltaa meihin joka tapauksessa vaikuttavissa päätöksissä. Kun EY vahvistaa Suomea taloudellisesti ja myös turvallisuuden suhteen, auttaa se maattamme tavoitteidemme saavuttamisessa ja tekee siten itsenäisen toimintamme mahdollisemmaksi.

...EY-jäsenyyden ja Etan välinen kaikkein tärkein ero onkin, että EY:n jäsenenä maamme pääsee osallistumaan niiden päätösten tekemiseen, jotka meidän on todellisessa elämässä joka tapauksessa hyväksyttävä. Eta ei tule koskaan antamaan Suomelle mahdollisuutta valvoa etujaan EY:n kaikilla tasoilla: huippukokouksissa, ministerineuvostossa, komissiossa ja virkamiehistössä.”

(Kimmo Sasi 14.1.1992, s.4493—4494)

Eli toisin sanoen EY ei veisi Suomen itsenäisyyttä, vaan tukisi sitä, sillä Suomi saisi päätäntävaltaa niihin asioihin, jotka joka tapauksessa koskettavat Suomea. Vastaavasti siis EY:n ulkopuolelle jättäytyminen tekisi mahdottomaksi olla päättämässä globaalissa maailmassa vaikuttaviin normeihin, jolloin Suomen auktoriteetti heikkenisi. Näin ollen EY-jäsenyys tukisi Suomen kansainvälistä legaalista suvereniteettiä ja sisäistä suvereniteettiä. ETA ei mahdollistaisi Suomen kansainvälisen legaalisen suvereniteetin mahdollisuutta, sillä ETA sisältää vain velvollisuudet, mutta ei oikeuksia.

Westfalenin suvereniteetin kohdalla EY:n nähtiin tuovan turvaa ulkoisten toimijoiden interventioilta tai pakottamisilta:

”EY:n alkuperäisenä tavoitteena on rauhan turvaaminen Länsi-Euroopan maiden kesken. EY onkin onnistunut tässä tehtävässään täydellisesti, toisin kuin aikoinaan Kansainliitto, jolla oli sama tavoite. Pysyvän rauhan ajatus perustuu eri valtioiden hyvin tiiviiseen yhteistyöhön ja erityisesti taloudelliseen yhteistyöhön. Pitkälle edennyt integraatio merkitsee sitä, että jonkin maan

häiriökäyttäytyminen tulee sille niin kalliiksi, että aggression tuottama hyöty jää aina aiheutunutta vahinkoa pienemmäksi. Myös kansalaisten välisten siteiden olennainen lisääminen hillitsee sellaisten nationalististen tunteiden luomista, joihin aggressiivikäyttäytyminen voitaisiin perustaa.

.... Suomen tärkeiden etujen mukaista on, että EY syvenemisen ohella myös laajenee. Suomi voi EY:n jäsenenä paremmin auttaa tätä laajenemisprosessia ja siten koko Euroopan käsittävän turvallisuusverkoston syntymistä.

EY-jäsenyys myös parantaisi Suomen turvallisuutta. Suomi olisi osa 350 miljoonan ihmisen yhteisöä, jonka kansalaiset ovat Euroopan yhteisön kansalaisia. Tällöin todennäköisyys, että Suomeen kohdistuisi turvallisuuteemme kielteisesti vaikuttavia paineita, olennaisesti vähenisi. Mikäli uhkakuvia kuitenkin syntyisi, voisimme EY-jäsenyyden myötä saada EY:ltä välitöntä ja kansainvälisesti todella merkittävää poliittista tukea turvallisuudellemme. ”

(Kimmo Sasi 14.1.1992, s. 4494)

EY:n tarkoitus olisi siis turvata rauha Länsi-Euroopassa. Integraatio aiheuttaa Sasin mukaan sen, että väkivaltaisen intervention suorittaminen toista maata kohtaan tulisi liian kalliiksi. Näin ollen EY -jäsenyys suojaisi Suomea Westfalenin suvereniteetin menettämiseltä tai siihen kohdistuvalta paineelta. EY -jäsenyys helpottaisi ulkoisten toimijoiden eksklusiota, mutta myös kansainvälisen legaalien suvereniteetin säilyttämistä, sillä valloitusota tai toisen maan alistaminen oman maan alaisuuteen on integroituneessa maailmassa liian vaikeaa.

Ei pelkästään intervention hinta vaan myös poliittisen painoarvon kasvaminen lisäisi Suomen mahdollista säilyttää westfalenin suvereniteetti. EY integroisi valtioita ja toisi niiden poliittisen vaikutusvallan yhteen, joten monesta pienestä tulisi yksi suuri. Suomi olisi osa ”350 miljoonan” ihmisen poliittista yhteisöä, jonka painostaminen olisi vaikeampaa, kuin yhden yksittäisen valtion.

6.2 Toimimattomuuden vaara

Toimimattomuuden vaara, sisäinen suvereniteetti ja keskinäisriippuvuuden suvereniteetti

Toimimattomuuden vaara oli yksi käytetyistä argumentoinnin keinoista aineistossani. Toimimattomuuden vaara suvereniteettiin yhdistettynä liittyi monesti johonkin uhkaan, jonka vastustamiseen eivät yksittäisten jäsenvaltioiden keinot riitä:

"Viisaaseen ulkopoliittikkaan kuuluu varautuminen kaikkiin vaihtoehtoihin. Suomen ulkopoliittisen johdon on tarkoin tiedettävä, mikä tällaisissa tilanteissa on maan ja kansalaisten kannalta parasta politiikkaa. Turvaammeko parhaiten Suomen edut, Suomen itsenäisyyden jäämällä yksin puolueettomuuden lippua heiluttaen vaiko menemällä mukaan yhdentyvään Eurooppaan, jossa jokainen valtio on sitoutunut Etykin periaatteisiin ja jossa myös entiset Itä-Euroopan maat, Venäjä ja Ilyn eurooppalaiset maat tavoittelevat EY:n poliittisia ja taloudellisia perusarvoja?"

Vain EY:n ja Etykin varaan rakentuva Eurooppa on riittävän vahva estämään uusien fasististen diktaattorien nousun. Vain yhteisiin perusarvoihin tukeutuva Eurooppa voi estää valtioita käyttämästä voimapolitiikkaa toisia eurooppalaisen kodin jäseniä vastaan. Juuri tämän vuoksi Suomen on sitouduttava Eurooppaan. Se on maan ja kansalaisten kannalta parasta turvallisuuspolitiikkaa.

...Yhteenvedo edellisestä on, että jos Venäjä pysyy demokraattisena, se menee EY :hyn aikanaan, se on menossa nyt jo Natoon. Emmekö halua olla samassa Eurooppa-veneessä Venäjän kanssa? Jos taas epädemokraattiset voimat saavat vallan Venäjällä, silloin me vasta EY:tä tarvitsemmekin."

(Tuulikki Ukkola 14.1.1992, s. 4520)

Ukkolalle EY:n ulkopuolelle jääminen olisi vaarallista. Suomen etujen turvaaminen ja itsenäisyyden säilyttäminen vaativat yhdentymistä toisten eurooppalaisten valtioiden kanssa. Vain yhdessä eurooppalaiset kykenevät estämään uusien fasistidiktatuurien nousun ja voimapolitiikan palaamisen. Ukkolalle siis tämä uusi reformi, EY-jäsenyys, on paras keino turvata jo saavutetut edut, itsenäisyys ja turvallisuus. EY takaisi siis sisäisen suvereniteetin ja Westfalenin suvereniteetin säilymisen, sillä yhteistyö voisi parhaiten estää ulkoisen intervention tai pakottamisen Suomea kohtaan. Samalla Ukkolaa painaa huoli Venäjän tulevaisuudesta, sillä jos Venäjällä "epädemokraattiset voimat" saavuttavat valta-aseman, Suomi on entistä enemmän integraation suoman turvan tarpeessa. EY toisi näin turvaa myös suhteessa "epädemokraattiseen" Venäjään.

6.3 Perversiosta piittaamattomuus

Perversiosta piittaamattomuus, sisäinen suvereniteetti ja keskinäisriippuvuuden suvereniteetti

Perversiosta piittaamattomuus tai perversiovaikutuksen kiistäminen on melko yleistä keskusteluissa. Monesti kiistäminen tapahtuu vetoamalla EY:n sopimukseen, eli käytännössä siihen, että EY -sopimukset eivät sisällä sellaisia pykäläitä, jotka aiheuttaisivat kuvailun perversiovaikutuksen.

”Koska EY:llä ei ole sitovia sosiaalipoliittisia yhteisnormeja, jää päätävältä sosiaalipoliitikassa Suomen eduskunnalle. Poikkeuksena tästä ovat ne sosiaaliturvan takaavat säännökset, jotka koskevat maasta toiseen muuttavia henkilöitä.

... EY-jäsenyys ei merkittävästi muuta aluepolitiikan mahdollisuuksia Suomessa. EY:n ylikansallinen aluepolitiikka ei pysty korvaamaan kansallista aluepolitiikkaa, joten kansallinen aluepolitiikka tulee pysymään jäsenmaiden tehtävänä.”

(Kimmo Sasi 14.1.1992, s. 4495)

Tässä esimerkissä Sasi kumoo perversiovaikutuksen, joka veisi Suomen sisäisen suvereniteetin. Sasi kiistää kontrollivallan menettämisen mahdollisuuden, koska ”EY:llä ei ole sitovia sosiaalipoliittisia yhteisnormeja” tai koska Euroopan yhteisöllä ei ole kykyä harjoittaa vaikuttavaa kontrollia jäsenmaidensa aluepolitiikassa.

Perversiosta piittaamattomuus, Westfalenin suvereniteetti ja kansainvälinen legaalinen suvereniteetti

Monissa puheenvuoroissa vastattiin persion kiistämisen näkökulmasta niille, jotka pelkäsivät Euroopan yhteisön vievän Suomen itsenäisyyden:

”EY ei ole valtio, eikä se vie valtion itsenäisyyttä.

....Kun niin monet agitaattorit tänä päivänä kuitenkin pelottelevat sillä, että EY -jäsenyys veisi Suomen itsenäisyyden, on tältä osin lopuksi kysyttävä: Eikö esimerkiksi EY -maa Ranska ole itsenäinen, eikä EY -maa Englanti ole itsenäinen, eikä EY -maa Saksa ole itsenäinen, eikä EY -maa Tanska ole itsenäinen?”

(Kimmo Sasi 14.1.1992, s. 4493–4494)

Sasi viittaa tässä kansainväliseen legaaliseen suvereniteettiin kysymällä toisten maiden itsenäisyydestä. Useimmiten merkittävin itsenäisyyden tunnuspiirre on juuri kansainvälinen legaalinen itsenäisyys, joka saavutetaan toisten sen jo saavuttaneiden valtioiden tunnustamisen kautta. Sasi siis kysyy kuulijoiltaan, että eivätkö jo EY:ssä olevat valtiot ole itsenäisiä, eivätkö nämä jo jäsenenä olevat valtiot nauti itsenäisyyden tunnustamisesta. Näin hän pyrkii kiistämään EY:n kyvyn viedä jäsenvaltioidensa kansainvälinen legaalinen suvereniteetti. Samaan tapaan jatkaa edustaja Taina, joka vetoaa Euroopan yhteisön olemukseen kauppaliittona:

”Mielestäni tällaiset puheet Suomen itsenäisyyden menettämisestä ovat todella vastuuttomia, koska EY -jäsenhakemuksen jättämisessä tai EY -jäsenyydessäkään ei ole kysymys suinkaan siitä. Mielestäni hallituksen antamissa selvityksissä melko tarkkaan selvitetään, mikä on EY:n päätösvalta ja

päätöksentekojärjestelmä, ja myös se, että EY:ssä on kysymys kauppapoliittisesta yhteenliittymästä ja yhteisistä markkinoista. Toisin sanoen vetoamukset veteraanien työn kunnioittamisesta ja Suomen itsenäisyyden puolustamisesta ovat todella vastuuttomia tilanteessa, jossa kansalaisille pitäisi pyrkiä selvittämään asiallisesti, mistä Euroopan yhdentymisessä on kysymys.”

(Anneli Taina 14.1.1992, s. 4591—4592)

Taina painottaa, perversiosta piittaamaattomuuden perusteluna, EY:n luonnetta kauppapoliittisena liittona, joka ei suinkaan syrjäytä jäsenvaltioidensa kontrollin kykyä. Taina vetoaa myös EY:n päätöksenteon rajallisuuteen, jota hallitus selonteossaan kuvasi. Taina ei siis usko, että kauppapoliittinen liitto tarkasti rajattuine toimivaltuuksineen kykenisi viemään jäsenvaltioidensa asemaa itsenäisenä valtiona.

6.4 Historia on puolellamme

Historia on puolellamme, sisäinen suvereniteetti ja keskinäisriippuvuuden suvereniteetti

Historia on puolellamme -argumenttia käytettiin usein yhdessä ETA -sopimukseen tai muihin kansainvälisiin sopimukseen vetoamisen kanssa:

”Sitä paitsi kun täällä on perätty sitä, että esimerkiksi kansallisen päätöksenteon osalta tulee tapahtumaan muutoksia, niin monilta puhujilta on jäänyt huomaamatta, että tämä muutos tulee tapahtumaan joka tapauksessa jo Eta- sopimuksen myötä. Nyt haikailemme jo liian myöhään Suomen suvereniteettia. Se on mennyttä, jos Eta-sopimuskin syntyy. Eli siis olennaista mielestäni on se, että Suomi valitsee vaikuttavan roolin, aktiivisen toimijan. Tämä niin turvallisuuspolitiikan kuin myös kansallisen päätöksenteon näkökulmasta on hyvin tärkeä kysymys.”

(Arja Alho 14.1.1992, s. 4504)

Lainaus on malliesimerkki tästä yleisestä argumentista. Muun muassa ETA -sopimus, vaikkei ollut vielä astunut voimaan, vaikuttaa jo niin vahvasti suvereniteettiin, että EY-jäsenyys on vain normaalia jatkumoa tälle. Suomen suvereniteetin perään ”haikailu” on myöhäistä, sillä kansainväliset sopimukset rajoittavat sitä jo. Historia on puolellamme, sillä suvereniteetti kaventuu jo kaikilla, oleellista on nyt olla ”aktiivinen toimija”.

Myös muihin kansainvälisen yhteistyön ja sopimusten vaikutuksiin vedottiin tässä yhteydessä:

"Lainsäädäntövallan osittaisesta siirtymisestä maan rajojen ulkopuolelle olen tietysti huolissani, mutta sitä on jo tapahtunut siinä, kun olemme liittyneet kansainvälisiin yleissopimuksiin. On itse asiassa hämmästyttävän paljon sellaisia elämänalueita, joilla esimerkiksi lainsäädännön huonontaminen ei käy päinsä, koska kansainväliset ihmisoikeussopimukset, joihin olemme liittyneet, sen estävät.

Olennainen asia on kuitenkin, että lainsäädäntövalta siirtyy jo Eta-sopimuksella.

... Jos lainsäädäntövallan siirtymistä maan rajojen ulkopuolelle ollaan huolissaan, pitää vastustaa Eta-sopimusta. Pitää vastustaa useita kansainvälisiä yleissopimuksia. Pitää olla hyvin skeptinen sellaisten järjestöjen suhteen kuin Gatt ja mahdollisesti YK. Tässä mielessä logiikka edellyttää sisäänpäinkääntymistä hyvin monella tavalla kansainvälisestä yhteisöstä, mitä en voi henkilökohtaisesti hyväksyä. Haluan olla mukana tässä kansainvälisessä yhteisössä."

(Paavo Nikula 16.1.1992, s. 4793)

Nikulan mukaan maailma kehittyi siihen suuntaan, että "lainsäädäntövallasta", eli sisäisestä suvereniteetista kiinnipitäminen olisi "sisäänpäinkääntymistä", jossa puhuja ei halua olla mukana. Kansainvälinen yhteistyö ja "yleissopimukset", ihmisoikeussopimukset ja Yhdistyneet kansakunnat ovat historiallisia kehityskulkuja, joissa on syytä olla mukana. Nämä kehityskulut ovat jo supistaneet kansallista lainsäädäntövaltaa, koska Suomikin on sitoutunut tiettyihin arvoihin, joiden mukaan lainsäädäntöä tehdään. Nikula tekee selväksi sen, että vastustamisen logiikalla suomalaiset joutuisivat vetäytymään monista todella merkittävistä kansainvälisen yhteistyön muodoista.

Tähän suvereniteetin menettämisen tendenssiin historiallisena, normaalina kehityskulkuna vetosi ehkä kiivaimmin Liisa Jaakonsaari omassa puheenvuorossaan:

"Toinen myytti on se, että Suomi olisi tähän saakka ollut jotenkin erityisen suvereeni. Se ei pidä paikkaansa. Tulevaisuudessa, vaikka jäisimme EY:n ulkopuolellekin, Suomi olisi todella mahdollottoman epäsuvereeni."

(Liisa Jaakonsaari 16.1.1992, 4799)

Jaakonsaari tietää historian olevan puolellaan; Suomi ei ole ollut, ei ole, eikä tuellaisuudessakaan ole "erityisen suvereeni". Suomi on "mahdottoman epäsuvereeni" myös jatkossa, tätä tilaa ei tuleva ja haluttu reformi muuta. Näin

ollen Jaakonsaari tietää historian kulun ja samalla pyrkii riisumaan reformilta ylimääräiset tunteita herättävät ominaisuudet.

Historia on puolellamme, Westfalenin suvereniteetti ja kansainvälinen legaalinen suvereniteetti

Kaikilla argumentaatiotyypin ja suvereniteettityypin yhdistelmillä ei löytynyt argumentteja aineistoistani. Poliittisessa analyysissä mielenkiintoista voi olla myös se, mitä ei sanottu. En löytänyt argumentteja, joissa olisi selkeästi yhdistetty historia on puolellamme -argumenttia westfalenin suvereniteettiin ja kansainväliseen legaaliseen suvereniteettiin. Toisin sanoen, en löytänyt argumentteja, joissa sisäisen auktoriteetin paikan menettämistä tai tunnustamisen ja valtiollisen aseman menettämistä perusteltaisiin sillä, että se on normaalia historiallista kehitystä.

Mistä tämä sitten kertoo? Yksi mahdollinen, Krasnerista ja Agnewista tukea saava tulkinta on se, että westfalenilainen tai realistisen koulukunnan maailmankuva ja valtiokeskeinen maailmanjärjestys ovat niin syvällä ihmisten ajattelussa, että valtion olemassaolon murentamiseen ei ole juuri haluja. Toisin sanoen, edes jäsenyyttä suvereniteetin menettämisen vuoksi puolustavat eivät halua, usko tai tule ajatelleeksi että valtio sisäisenä auktoriteettina tai valtiona katoaa. Heille riittää se, että kontrollivalta menetetään, mutta valtion olemassaolosta eivät ole valmiita tinkimään. Tämä lähentelee kevyemmän suvereniteetin ajattelua siinä mielessä, että pakottamisesta ollaan valmiita luopumaan, mutta ydinsuvereniteettiin kuuluvasta auktoriteetista ei. Toisaalta taas ydinsuvereniteetti ei edellytä valtion olemassaoloa, joten ihan puhdasta ydinsuvereniteettiajattelua tämä ei ole.

7. Kevyempi suvereniteetti ja edistyksellisyys jäsenyyden puolesta

Kevyempi ydinsuvereniteetti esiintyi monissa jäsenyyttä tukevissa argumenteissa. Merkittävää kuitenkin on se, että ydinsuvereniteettia käytettiin lähinnä vain historia on puolellamme -teesin yhteydessä. Osittain tämä johtuu metodistani. Jäsenyyttä on vaikea puolustaa synergian illuusiolla ydinsuvereniteetin näkökulmasta, koska ydinsuvereniteetti on pikemminkin hypoteettinen käsite, jota kohti voidaan mennä ilman, että suvereniteetti katoaa, ei niinkään saavutettu asian tila. Näin ollen jäsenyyttä on vaikea perustella sillä, että jäsenyys tukisi (jo saavutettua) ydinsuvereniteettia.

Toimimattomuuden vaara ei toimi samoista syistä, eli siksi, että teesiä käytettäessä pitäisi olla jokin saavutus, jonka toimimattomuus vaarantaisi. Ydinsuvereniteettia ei monenkaan puhujan mielestä oltu vielä saavutettu, vaikka sitä kohti voitiin nähdä olevan menossa.

Perversiosta piittaamattomuuskaan ei oikein toimi tässä, sillä ydinsuvereniteetti puolustavien argumenteissa olisi toivottu lopputulos, ei perversio. Näin ollen perversioiteesiä käyttävien argumenttia reformin johtamisesta perversioon ei pidettäisi mahdollisena, vaan pikemminkin toivottuna. Näin ollen historia on puolellamme -teesi näyttäytyy ainoana relevanttina parilta ydinsuvereniteetille.

7.4 Historia on puolellamme

Kevyemmän suvereniteetin tai ydinsuvereniteetin käsitettä käytettiin keskusteluissa lähinnä historia on puolellamme -teesin kanssa. Keskeistä tämän käsitteen käytölle oli se, että sillä viitattiin usein yksittäisen valtion kyvyttömyyteen toimia nykyisessä maailman tilanteessa eristäytyneenä tai yksittäisten valtioiden kapasiteettiin vastata

globaaleihin haasteisiin, joiden ratkaisemiseksi olisi välttämätöntä yhdistää valtioiden voimavarat. Kevyempää suvereniteettia perusteltiin siis globaalin ongelmanratkaisun näkökulmasta:

”Ja ennen kaikkea näen EY:n ainoana kansainvälisenä yhteistyöelimenä, jolla on valtaa ja mahdollisuuksia tehdä sitovaa ylikansallista normistoa ympäristönsuojelun osalta, sillä saasteet eivät tunne valtioiden rajoja. Ainut tapa vaikuttaa tehokkaasti elinympäristöömme on normien asettaminen kansainvälisellä tasolla.”

(Minna Karhunen 14.1.1992, s. 4599)

Kuten tässä edustaja Karhunen kuvailee, historia on kevyemmän suvereniteetin ja yhteistyön kannalla. Vain kevennetty suvereniteetti ja yhteistyö ovat avaimia rajattomien uhkien torjumiseen ja tässä tapauksessa juuri Euroopan yhteisö olisi käyttökelpoinen instrumentti ratkoa näitä ongelmia.

Tämä sama, globaaleihin uhkiin liittyvä argumentti näkyi monissa puheenvuoroissa:

”Arvoisa puhemies! Euroopan vihreiden näkemys ja tavoite on, että maanosastamme Euroopasta muovautuu vähitellen jotakin, mitä voisi sanoa alueiden Euroopaksi. Siellä monimuotoinen kanssakäyminen on vilkasta nykyisten valtioiden rajojen ylitse. Vihreiden Eurooppa on visio monen keskuksen mantereesta, ei vain yhden. Lännessä maat yhdistyvät, idässä hajoavat.

... Suomen paikka, Suomen asema ja tehtävä on arvioitava perusteellisesti uudestaan maailmassa, jonka tulevaisuus on sidottu uuteen rajoitettuun käsitykseen yksittäisen valtion suvereenisuudesta ja itsensä määräämisoikeudesta.

Keskinäinen riippuvuus hyvässä tai pahassa vaatii rajojen kaatamista. Tässä merkityksessä kansallisvaltio on tehnyt tehtävänsä. Maailman laajuisten kehitys- ja ympäristöongelmien ratkaisemiseksi on tehtävä ylikansallisia sitoumuksia. Olipa sitten kyse Yhdistyneistä kansakunnista tai Euroopan yhteisöstä, näiden organisaatioiden rakenteet on uudistettava, jotta ne pystyisivät suoriutumaan tehtävistään muuttuneessa maailmassa.”

(Heidi Hautala 14.1.1992, s. 4507)

Vihreiden Hautala visioi kansallisvaltioiden merkityksen laskua Euroopassa, jolloin vanhan valtioiden Euroopan sijaan puhuttaisiin ”alueiden Euroopasta”. Westfalenilainen ajatus tarkasti rajatuista, suvereenista valtioista hylättäisiin, ja tilalle syntyisi vapaan kanssakäymisen tila yli ”nykyisten valtioiden rajojen”. ”Rajat kaatuvat”, jolloin keskinäisriippuvuuden suvereniteetin merkitys kävisi olemattomaksi ja koko vanhaa westfalenilaista perinnettä horjutettaisiin. Hautala myöntääkin suoraan ”kansallisvaltion tehneen tehtävänsä”, sillä nyt on pakko

solmia ylikansallisia sopimuksia ”kehitys- ja ympäristöongelmien” ratkaisemiseksi. Merkittävää on, että Hautala puhuu ”ylikansallisista”, ei ”kansainvälisistä”. Ylikansallisuus merkitsee tässä jotain kansallisvaltioiden yläpuolella olevaa, ehkä myös niiden yläpuolisten instituutioiden valvomaa. Kansainvälisyys puolestaan viittaa vahvasti hallitusten välisiin sopimuksiin. Hautala siis visioi kansallisvaltioiden perinteisen suvereniteetin murentamisesta ja ylikansallisten sopimusinstituutioiden synnyttämisestä.

Toinen näkökulma kevyemmän suvereniteetin vaatimukseen on vetoaminen jo olemassaoleviin kansainvälisiin sopimuksiin. Kevyempi suvereniteetti on siis jo osittain toteutunut historiallinen tosiseikka, joka edelleen kehittyy ja vahvistaa olemustaan:

”Mikään maa ei nykyisellään ole täysin itsenäinen ja suvereeni. Suomikin on tehnyt tuhansia kansainvälisiä sopimuksia, jotka rajoittavat eduskunnan lainsäädäntövaltaa. On monia asioita, joihin Suomi joutuu sopeutumaan, kuten monet kansainvälisen kaupan säännöt, voimatta edes vaikuttaa niihin. Suomalaisten tuomioistuintenkaan valta ei ole lopullista. Suomen liittyttyä Euroopan neuvoston jäseneksi voidaan korkeimpien tuomioistuinten ratkaisut käytännössä saattaa edelleen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen arvioitaviksi.”

(Kimmo Sasi 4493–4494)

Sasi pyrkii irrottamaan kanssaedustajansa nostalgisesta maailmankuvastaan murentamalla myyttiä ”täydestä itsenäisyydestä”. On olemassa ”tuhansia kansainvälisiä sopimuksia”, jotka murentavat Suomen sisäistä suvereniteettia, erityisesti kontrollivaltaa. Tätä sisäistä suvereniteettia rajoittavat kansainvälisten sopimusten lisäksi kansainvälisen kaupan säännöt, jotka ovat voimassa huolimatta Suomen intresseistä. Edes suomalainen tuomiovaltaakaan ei ole lopullista, sillä korkeampi auktoriteetti tulee nyttemmin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta. Westfalenin suvereniteetin olemassaolokaan ei siis ole enää itsestäänselvyys.

Kolmanneksi kevyempää suvereniteettia peräänkuulutettiin laveammin yhteistyön yleistymisen ja maailman muuttumisen vuoksi:

”Arvoisa puhemies! Vaikka kansallisuustunne elää Euroopassa uutta tulemistaan, merkitsevät teknologinen kehitys ja pääomien kansainvälistyminen sitä, että toisistaan riippumattomien kansallisuusvaltioiden aika on ohi. Kansainvälisten toimijoiden lukumäärän jatkuvasti kasvaessa etenkin yrityssektorilla on valtioiden välinen integraatio mahdollisuus säilyttää päätöksentekoa poliittisella kansanvaltaisella pohjalla. EY:n sisäisen päätöksenteon demokratisoinnissa on varmasti paljon tehtävää, mutta EY tarjoaa myös mahdollisuuden vaikuttamiseen. Sen ulosjääminen estää.”

Iivari väittää tuntevensa historian kulun ja toteaa, että toisistaan riippumattomat kansallisvaltiot ovat menneisyyden kaikuja. Riippumattomuuden vastakohtana on tässä lisääntyvä kansainvälinen yhteistyö, suvereniteetin kaventaminen ja riippuvuuden lisääntyminen. Merkittävää tässä Iivarin kommentissa on maininta ”kansainvälisten toimijoiden lukumäärän jatkuvasta kasvusta” ja niiden asettamista haasteista demokratialle. Iivari siis näkee uhkana kansallisvaltion demokratialle taloudellisen toimijuuden levittäytymisen yli valtiorajojen. Tässä tullaan kevyemmän suvereniteetin ytimeen: kansainvälisten toimijoiden lukumäärän kasvun ja taloudellisen toimeliaisuuden alueen irrottautumisen kansallisvaltioiden alueesta nähdään asettavan suuria haasteita alueelliselle, westfalenilaiselle suvereenille. Iivari ehdottaa ratkaisuksi ongelmaan integroitumista, jolloin taloudelliseen toimeliaisuuteen tullut rajattomuus ilmestyy myös politiikkaan ja demokratiaan. Näin ollen poliittinen päätöksenteko ja demokratia joustavat muuttuvan maailman tuomien haasteiden mukaisesti.

Tämä maailman muuttuminen johtaa siis ”historia on puolellamme” -teesiä käyttävien mielestä siihen, että perinteinen kansallisvaltioajattelu ja perinteinen käsitys suvereniteetista ovat tulleet tiensä päähän. Uusi, kevyempi suvereniteetin käsite takaisi parhaat mahdollisuudet sopeutua maailman muutokseen ja näin ollen takaisi parhaan lopputuloksen Suomen tai suomalaisten kannalta:

”Arvoisa herra puhemies! Itsenäinen hyvin oman identiteettinsä ja historiansa tiedostava kansa pystyy rakentavalla tavalla yhteistyöhön muiden kansojen kanssa. Maallamme ja sen yksittäisillä kansalaisilla ja yhteisöillä on tulevaisuudessa yhä enemmän kontakteja ja yhteistyötä yli rajojen. Ihmiset liikkuvat, kansalaistoiminta yli rajojen laajentuu valtiollisen ja taloudellisen yhteistyön ohella. Koko maailmaa varjostavat vakavat uhkat mm. ympäristön ja varustelun osalta ovat myös yhteiset.

On perusteltua keskustella vakavasti valtioiden ja kansojen yhteistoiminnasta. Teknologian kehitys niin aseiden kuin kommunikaationkin alalla on vähentänyt perinteisten valtiorajojen merkitystä. Toisaalta yhä useammin ja voimakkaammin markkinat lävistävät valtioiden rajat. Partekilla ja Nokialla, vain muutama esimerkki, ei ole enää kotimaata, eivätkä yritystoiminnan haitakaan kunnioita valtioiden rajoja.

Valtioiden yhteistoimintaan pitääkin lähteä enemmän käytännön tarpeesta kuin valtioiden halusta. Yhteiskunnan ja talouden syvävoimien toimintaa voidaan jatkossa säädellä vain yhteistyössä muiden valtioiden kanssa.

... Tämän ohella pidän tärkeänä kansainvälisessä yhteistyössä toimivien yksiköiden itsenäisyyttä, kansallisvaltioiden olemassaoloa ja niiden mahdollisimman alhaiselle tasolle vietyä päätäntävaltaa, demokratiaa.

Tästäkin puheenvuorosta on luettavissa globalisaation tuomat haasteet perinteiselle westfalenilaiselle suvereniteetille. Kaupan rajattomuus, ihmisten liikkuminen ja vuorovaikutus yli valtiorajojen tekevät kankeasta alueellisesta suvereenista kankean yksikön, joka valvoo tarkasti keskinäisriippuvuuden suvereniteettiaan. Hiltunen viittaa yrityksiin, joilla ei ole varsinaisesti kotimaata, vaan toiminta ja sen seuraukset ovat ylikansallisia. Hiltunen puhuu klassisen kevyempää suvereniteettia tavoittelevan sanoin: nykyiset kansainväliset kaupan ja vuorovaikutuksen virrat tarvitsevat ylikansallista sääntelyä. Yksittäisen westfalenin perinteessä roikkuvan valtion voimavarat ja kapasiteetti eivät riitä ratkaisemaan ylikansallisia ongelmia. Hiltunen viittaakin ”käytännön tarpeeseen”, eli yksittäisten valtioiden kyvyttömyyteen ratkaista ongelmia, jotka levittäytyvät usean erilaisen suvereenin alueelle. Hiltunen kuitenkin pitää kiinni kevyemmän suvereniteetin kannattajan peruseriaatteesta, eli siitä, että suvereniteetti ei ole katoamassa mihinkään. Hiltuselle on tärkeää ”kansainvälisessä yhteistyössä toimivien yksiköiden itsenäisyys”. Merkittävä sanavalinta on juurikin ”yksiköt”. Hiltunen ei puhu kansainvälisessä yhteistyössä toimivien valtioiden itsenäisyydestä, vaan ”yksiköiden itsenäisyydestä”. Hiltunen näkee siis, että suvereeni valta ei sinänsä ole katoamassa, sillä niin kauan kuin on alamaisia ja hallitsijoita ja näiden välistä tunnustamista, on olemassa suvereniteettia. Suvereenin sijoituspaikka voi muuttua valtiosta ”yksiköksi”.

Toisaalta Hiltunen pitää myös tärkeänä ”kansallisvaltioiden olemassaoloa”. Tässä yhteydessä toive kansallisvaltioiden olemassaolon jatkuvuudesta ei sinänsä välttämättä ole ristiriidassa Hiltusen muun ajattelun kanssa, sillä kevyemmän suvereniteetin haikailu ei välttämättä edellytä kansallisvaltion lopettamista. Toisin sanoen, kansallisvaltio voi olla olemassa, vaikka suvereniteettia siirrettäisiin erilaisille toimijoille. Hiltunen on siis valmis luovuttamaan vanhasta suvereniteetista pakottamisen ja alueen (rajojen eksklusiivisuuden), mutta haluaa silti säilyttää valtion instituutiona. Ydinsuvereniteetin ajatus on se, että vanhan suvereniteetin kuudesta käsitteestä (valtio, populaatio, tunnustaminen, pakottaminen, alue, auktoriteetti) voidaan karsia kolme tiettyä käsitettä pois, jolloin jäljelle jäävät populaatio, tunnustaminen (auktoriteetin ja alaisen välinen) ja auktoriteetti, eli ydinsuvereniteetti.

Suvereniteetti nähtiin monissa puheenvuoroissa siis pikemminkin yhteistyön kuin eristäytymisen kannalta. Muutamissa puheenvuoroissa suvereniteettia pyrittiinkin määrittelemään yhteistyön kautta, eikä niinkään sisäisen kontrollivallan tai auktoriteetin kautta:

"Minusta myös oli hyvin terveellinen se oivallus, että suvereniteetti tällä hetkellä on enemmän yhteistyötä kuin jotain kummallista, ammoisista ajoista kumpuavaa itsenäisyyttä, kansallista itsemääräämisoikeutta, jota kuitenkin ei enää ole olemassa. Ajatus siitä, että kaikin kansainvälisin sopimuksin, joita olemme tehneet, olemme samalla luovuttaneet osan itsenäisestä päätöksentekovallastamme, on aivan oikea."

(Antero Kekkonen 15.1.1992, s. 4738)

Kekkonen tulkistee vanhan suvereniteettiajattelun menneen maailman ihannoinniksi, ilmiöksi, jonka nykyisyys ja maailman kehittyminen ovat tehneet mahdottomaksi olla olemassa. Historia kehittyi Kekkonen mielestä suuntaan, jossa perinteinen westfalenilainen suvereniteetti kontrollivaltoineen ei enää ole mahdollista. Kekkonenkin vetoaa suvereniteetin kaventamiseen kansainvälisten sopimusten kautta, ja määrittelee suvereniteetin pikemminkin näiden sopimusten noudattamiseksi ja yhteistyöksi. Kekkonen ei tämän tarkemmin määrittele, että mitkä vanhan suvereniteetin käsitteet ovat menneen maailman kaikuja, mutta selkeästi hän viittaa sisäisen kontrollin tai pakottamisen olevan osa mennyttä maailmaa.

Myös Tuulikki Ukkola vetoaa kevyemmän ydinsuvereniteetin käsitteeseen analyysissään maailman tilasta:

"Arvoisa puhemies! Kansallisen päätösvallan kaventuminen on se hinta, joka Suomen on EY-jäsenyydestä maksettava. Sitä olen kuitenkin ihmetellyt, miksi meillä niin kovasti pelätään sitoutumista Eurooppaan, sitoutumista toisiin demokraattisiin valtioihin. Ovatko Englanti tai Ranska tai Tanska ilmestyskirjan petoja, kun ne ovat luovuttaneet EY:lle osan kansallisesta itsemääräämisoikeudestaan. Pitääkö meidän erota YK:stakin?"

Suomalaiset eivät ole sellaisessa identiteettikriisissä tai alemmuuskompleksin vallassa kuin filosofit kuvittelevat meidän olevan. Me emme menetä suomalaisuuttamme tai omaleimaisuuttamme, vaikka kansallisvaltiomme menettäisikin osan päätösvallastaan. Rajojen avautuminen ja yhteistyöhön sitoutuminen merkitsee vapautta kansalaisille, vapautta kaikille eurooppalaisille, myös suomalaisille. Sen, minkä kansallisvaltio EY:ssä menettää, sen kansalainen, suomalainen, voittaa."

(Tuulikki Ukkola 14.1.1992, s. 4522–23)

Ukkola aloittaa kontrollivallan luovuttamisesta, jonka hän näkee olevan yleiseurooppalainen ilmiö. Toiseksi Ukkola puhuu populaation säilyttämisestä. Suomalaisuuden hän uskoo identiteettinä säilyvän, mutta samalla hän puhuu meistä ”kaikista eurooppalaisista”. Näin ollen ydinsuvereniteettia ei vahingoiteta, sillä populaatio, ”eurooppalaiset ja suomalaiset”, säilyvät, vaikka kontrollivaltaa luovutetaan ylikansallisille elimille.

8. Pohdinta

8.1 Päätelmät

Tutkimuskysymykseni oli siis: miten EY-jäsenyyttä puolustettiin ja vastustettiin suvereniteetin näkökulmasta. Analyysini paljasti, että jäsenyyttä vastustettiin ja puolustettiin monipuolisesti lähes kaikilla suvereniteetin ja argumentaation yhdistelmillä. Voidaan kuitenkin sanoa, että suvereniteetti, sananmukaisessa muodossaan, oli enemmän esillä niiden puheenvuoroissa, jotka vastustivat jäsenyyttä suvereniteetin näkökulmasta. Kannattajien vastauksissa suvereniteettiä esiintyi myös, mutta monesti epämääräisempinä viittauksina vaikutusvaltaan ja sen lisääntymiseen. Jäsenyyttä puolustavien argumenteissa oli yksi erityisen mielenkiintoinen seikka. Monissa puheenvuoroissa itsenäisyyden kaventaminen nähtiin historiallisena välttämättömyytenä sen vuoksi, että kaventamisella saavutetaan jotain. Eli jäsenyyttä puolustaville kevyemmällä suvereniteetilla oli historia puolellaan, mutta vain välinearvon vuoksi. Kevyempi suvereniteetti on vain väline saavuttaa jotain, kuten seuraavassa esimerkkitekstissä ilmenee:

”Keskinäinen riippuvuus hyvässä tai pahassa vaatii rajojen kaatamista. Tässä merkityksessä kansallisvaltio on tehnyt tehtävänsä. Maailman laajuisten kehitys- ja ympäristöongelmien ratkaisemiseksi on tehtävä ylikansallisia sitoumuksia. Olipa sitten kyse Yhdistyneistä kansakunnista tai Euroopan yhteisöstä, näiden organisaatioiden rakenteet on uudistettava, jotta ne pystyisivät suoriutumaan tehtävistään muuttuneessa maailmassa.”

(Heidi Hautala 14.1.1992, s. 4507)

Hautala kuvaa tässä maailmanlaajuisia ongelmia, joiden ratkaisemiseen eivät yksittäisten valtioiden voimavarat riitä. Tarvitaan ”ylikansallisia sitoumuksia”, ja ”rajojen kaatamista”, jolloin perinteisen westfalenilaisen valtion asema heikkenee ja tilalle nousee uudempi, kevyempi ydinsuvereniteetti ja valtioiden välinen syvenevä yhteistyö. Tämä suvereniteetin keventäminen tehdään siksi, että sillä saavutetaan jotain tärkeää. Yhdessäkään puheenvuorossa ei puolustettu kevyempää

suvereniteettia samoilla sanoilla kuin perinteistä suvereniteettia, eli että kevyelle suvereniteetille annettaisiin itsessään ”arvokkaan asian” tai ”suomalaisille tärkeän asian” titteli. Perinteisellä suvereniteetilla on siis arvoa itsessään, mutta kevyempi suvereniteetti tarvitsee tukea itsensä ulkopuolelta.

Tämä havainto ei mielestäni johdu pelkästään tutkimusmenetelmästäni. Hirschmanin argumentaatioteoria jättää myös mahdollisuuden vedota reformin tärkeyteen vain sen itsensä vuoksi. Esimerkiksi historia on puolellamme -teesi antaa mahdollisuuden vedota kevyemmän suvereniteetin tärkeyteen sen itsensä vuoksi ilman välinearvoa. Historia on puolellamme -teesiin vetoava voi todeta, että ”kevyempi suvereniteetti on historiallisen kehityksen seuraava pysäkki ja hyvä niin”.

Kaikkia argumenttimuotojen ja suvereniteetin käsitteiden yhdistelmiä ei puheenvuoroissa käytetty. Osittain syy voi olla metodissani, joka voi tehdä tiettyjä yhdistelmiä mahdottomiksi. Osittain syy voi olla se, että tiettyjen yhdistelmien käyttö ei tuntunut puhujista relevantilta. Esimerkiksi sisäisen suvereniteetin käyttö yhdessä turhuusteesin kanssa saattoi tuntua turhalta tai irrelevantilta.

8.2 Sanaton suvereniteetti

Aineistosta löytyi muutama mielenkiintoinen ja huomiota herättävä seikka. Ensimmäinen seikka on se, että usein puheessa suvereniteetista ei oikeastaan viitata sanallakaan käsitteeseen ”suvereniteetti”. Esimerkiksi kun puhutaan sosiaalipolitiikasta ja käytetään vaarateesiä kuvaamaan sitä, kuinka hyvän sosiaalipolitiikan harjoittaminen käy mahdottomaksi EY-jäsenyyden myötä, puhutaan itse asiassa suvereniteetista, erityisesti kontrollista ja kontrollivallan karkaamisesta ”ulkoisen” käsiin. Kontrollivallan karkaaminen ”ulkoiselle” toimijalle olikin yksi yleisimpiä suvereniteettiin liitettyjä pelkoja. Toisaalta suvereniteetista puhutaan myös muun kuin kontrollin yhteydessä. Esimerkiksi puhe puolueettomuuspolitiikan mahdottomuudesta EY-jäsenenä on puhetta kansainvälisestä legaalista suvereniteetista. Näin siis suvereniteetti on usein poliittisen puheen taustaoletuksena, ilman, että koko käsitettä edes mainitaan. Suvereniteetti siis selvästi on niin läpitunkeva käsite nykymaailmassa, että se muotoilee maailmankuvaamme ja ajattelutapaamme niin perusteellisesti, että

voidaankin puhua epäpolitisoituneesta suvereniteetista. Käsite on niin ilmiselvä ja kyseenalaistamaton osa arkipäiväämme, että puheet muista politiikan käsitteistöistä, kuten sosiaalipolitiikasta tai aluepolitiikasta, ovat suvereniteetille alisteisia.

Tämän westfalenilaisen suvereniteettiperinteen paradigman läpitunkevuus on selkeää myös silloin, kun tarkastellaan suvereniteetin näkökulmasta jäsenyyttä puolustavien argumentteja. Näitäkin puheita leimaa selkeä ulkoinen—sisäinen jaottelu, kansallisuus, valtiollisuus ja puhe ”meidän” asemamme turvaamisesta muuttuvassa maailmassa. Kansallisen suvereniteetin nähdään lisääntyvän jäsenyyden myötä, tai maailman muuttuessa Suomen täytyy ottaa aktiivinen rooli muutoksessa, jotta Suomen asema säilyisi. Yksi toistuva argumentti on, että historia muuttuu siihen suuntaan, että suvereniteetti kapenee, joten Suomi ei voi yksin jättäytyä tämän kehityksen ulkopuolelle, sillä yksin jäämällä emme pärjää.

8.3 Suvereniteetti ja identiteetti

Toinen mielenkiintoinen seikka on, että suvereniteettipuhe on usein puhetta identiteetistä. Puhuttaessa siitä, kuinka päätöksentekovalta siirtyy ulkomaille, jossa ”meitä” ei kuunnella ja jossa ”nuo” suuret määräävät ”meitä”, puhutaan identiteetistä. Tällöin raja ”meidän” ja ”muiden” välillä vie päätöksenteon ”meidän” ulottumattomiin. Puhe tästä samasta ilmiöstä maan sisäisessä politiikassa on ”lähidemokratiapuhetta”. Lähidemokratiapuheessa ulkoinen—sisäinen -jakoa ei ole, joten ei tule tuntemusta täydellisestä vaikutusvallan puutteesta, vaan pikemminkin demokratian toimimattomuudesta. Toisin sanoen päätösvallan keskittyessä kansallisen rajan takana olevaan kaupunkiin puhutaan suvereniteetista, mutta päätösvallan keskittäminen valtion sisällä johtaa puheeseen demokratiasta ja sen ongelmista. Tämän eron puhetavassa tekee identiteetti; ”meidän” erilaisuus suhteessa ”ulkoisiin”.

Suvereniteettipuheessa on selkeä ”me”, jonka kuuluu saada päättää asioistaan omien rajojen sisällä ilman, että ”nuo” tunkeutuvat auktoriteettirakenteisiimme.

Sisäinen ”me” näyttäytyy hyvin homogeenisenä yksikkönä, jolla on yhteisiä intressejä suhteessa muihin.

Huomiota herättävästi joissain yhteyksissä keskusteluissa kuitenkin viitataan myös sisäisen piirin poliittisuuteen. Aittoniemi viittaa esimerkiksi eduskunnan oppositio—hallitus -kahtiajakoon, mikä merkitsee sitä, että oppositio ei juurikaan voi vaikuttaa asioihin. Esimerkiksi Sulo Aittoniemen sanoin:

” Suomen eduskunnasta tulisi siellä tehtyjen päätösten kirjaamisyksikkö tai instituutio, joka olisi vain lausunnon antaja siellä tehtävään päätöksentekoon. Selonteossa on korostettu sitä, että vastoin kuin Eta- sopimuksen kautta voisimme osallistua eurooppalaiseen päätöksentekoon.

...Mitä esimerkiksi Suomen eduskunnassa ovat pienet oppositior ryhmät kovasta yrityksestä huolimatta pystyneet vaikuttamaan päätöksentekoon? (Eduskunnasta: Ei mitään!) - Aivan oikein, ei mitään.”

(Aittoniemi 14.1.1992, 4518)

Aittoniemi ensin hahmottelee eduskuntaa yhtenäisenä, intressiristiriidoista vapaana ”yksikkönä”, joka yksissä tuumin antaa lausunnot Ey:ssä tehtäviin päätöksiin, mutta hetkeä myöhemmin korostaa eduskunnan sisäisiä intressiristiriitoja. Toisin sanoen, kun puhutaan ”meistä” suhteessa ”toisiin”, ”me” olemme yhtenäisiä, yksiköllisiä ja yhteneväisiä intressejä ajavia. Kun taas puhutaan ”meidän” sisäisestä piiristä ilman kytköstä ”ulkoisiin”, intressiristiriidat ovat selkeitä ja tila politisoituu.

Kun puhutaan Suomen suhteesta Euroopan yhteisöön, luodaan kuvaa yhtäältä epäpoliittisesta, yhteisten intressien ajamiseen keskittyvästä ”sisäisestä”, jossa sopuisasti edistämme yhtä yhteistä intressiämme suhteessa ”muihin” ilman luokkaristiriitoja ja ilman poliittisia jännitteitä. Toisaalta luodaan kuva ristiriitojen täyttämästä, poliittisesta ”ulkoisesta”, jossa Suomen yksi ja yhtenäinen intressi ei pääse kuuluviin, koska suomalaisia on niin vähän. Asetelmaksi tulee yksi yhtenäinen ja epäpoliittinen Suomi, joka taistelee intressiristiriitojen täyttämää kaaoksessa elävää Euroopan yhteisöä vastaan. Puheen kääntyessä ”sisäiseen” ilman suhdetta ”ulkoiseen” tilanne muuttuu ja ”sisäisestä” tulee jälleen poliittinen tila, jossa intressiristiriitoja on olemassa.

Tämä sama mielenkiintoinen ”meidän” sisäinen järjestys, epäpoliittisuus ja yhteinen intressi näkyy myös muissa puheenvuoroissa:

”On päivänselvä asia, että Euroopan yhteisön jäsenpohjan lavetessa myös erilaiset intressit Euroopan yhteisön sisällä löytävät toisenlaista kannatuspohjaa. Uskon, että Ruotsin ja Itävallan kiinnostus esimerkiksi muotoilla tulevan Euroopan yhteisön turvallisuuspolitiikkaa menevät varsin yksiin Suomen intressien kanssa, enkä ole lainkaan varma, että Suomi, Ruotsi ja Itävalta olisivat yksin.”

(Arja Alho 14.1.1992, s.4594)

Alho puhuu ”Suomen intresseistä” ikään kuin suomalaisten intressit suhteessa ”muihin” olisivat jotenkin yhteneväisiä. Tämä ajattelutapa oli hyvin yleinen aineistossani; sisäisesti suomalaiset ovat ristiriitaisia, erimielisiä ja kiistoissa keskenään, mutta kun ylittää ”sisäisen” ja ”ulkoisen” välisen identiteettirajan, suomalaisuus muuttuu yhteiseksi intressiksi ja päämääräksi.

Identiteetistä ja sen vaikutuksesta suvereniteetin olemassaolon kokemukseen puhuu myös Vesa Laukkanen omassa puheenvuorossaan:

”Harkittaessa EY :n pääteipistettä on selvää, että pääteipisteen määäävät viime kädessä EY:n vahvat supervallat eikä Suomi. Mikäli Suomi olisi EY:n jäsen, jäisi Suomelle konfliktitilanteessa viime kädessä ainoaksi mahdollisuudeksi EY :stä eroaminen tai ehtoihin suostuminen. Ymmärrämme varsin hyvin, että sopeutuminen EY-henkeen tapahtuisi kuitenkin jo muutamassa vuodessa, joten en osaa edes kuvitella, että mitään todellista vastarintaa voisi Suomesta enää löytyä muutaman jäsenyysvuoden jälkeen, puhumattakaan vuosikymmenistä, jolloin nuoret eivät ole enää edes kokeneet mitään muuta kuin Suomen Euroopan unionin jäsenmaana.”

(Vesa Laukkanen 15.1.1992, s. 4693—4694)

Laukkanen antaa tässä ymmärtää, että uusi sukupolvi kasvaisi sisään Euroopan unionin henkeen, jolloin he eivät edes vastustaisi sitä. Toisin sanoen, Laukkanen pelko on, että uuden sukupolven identiteetti olisi eurooppalainen, jolloin suomalaisen suvereniteetin vaatiminen tai eurooppalaisen ylivallan vastustaminen ei enää olisi yleistä. Identiteetti määrittää siis paljon kokemusta suvereniteetin olemassaolosta. Vanha sukupolvi kokisi, että ”ulkoiset” määäävät meitä, emmekä ole suvereenieja. Uusi sukupolvi puolestaan kokisi kuuluvansa näihin ”ulkoisiin”, jolloin kokemusta suvereniteetin menettämisestä ei olisi.

Tätä tulkintaa tukee mm. edustaja Vanhasen puheenvuoro:

”EY -jäsenyys tai sen vaihtoehtona oleva laajempi itsenäisyys liittyvät syvästi koko meidän kansalliseen identiteettiimme. Kuulun niihin, jotka uskovat ja myös toivovat, että kansallisvaltioiden merkitys myös tulevaisuudessa on tärkeä. Etenkin pienen kansan pitää tarvittaessa myös hallinnollisilla rajoilla hillitä kansainvälisiä markkinamekanismien ja tajuntateollisuuden yhdenmukaistavaa painetta. Kulttuurimme vaatii kehittyäkseen jatkuvasti kansainvälisesti kontakteja, mutta kulttuurin ja identiteettikysymysten kohdalla kansainvälinen vuorovaikutus haetaan kyllä EY-byrokratian ulkopuolelta siitä riippumatta. Mistä kansallinen identiteetti ja kulttuuri saavat lopulta voimansa ja sisältönsä, on perimmältään mahdotonta määrittää. Mutta siitä olen varma, että identiteettiimme voi säilyä vahvempina, jos myös valtiollisen itsenäisyyden tunnusmerkit säilytetään vahvempina.”

(Matti Vanhanen 15.1.1992, s. 4699)

Vanhanen myöntää suoraan identiteetin ja itsenäisyyden yhteyden. Hänelle kansallinen identiteetti on vahvempaa silloin, kun ”valtiollisen itsenäisyyden tunnusmerkkejä” on jäljellä. Toisin sanoen, jos valtiolla on esimerkiksi sisäistä suvereniteettia ja kansainvälistä legaalista suvereniteettia, kansalla on vahvempi identiteetti. Vanhanen sivuaa tässä Hobsbawnin ajatusta siitä, että valtiot loivat kansakunnat ja nationalismin, eikä toisin päin (Hobsbawn 1994, 18). Näin ollen Laukkasen huoli siitä, että eurooppalaisen identiteetin yleistymisen johtaisi EY-vastaisuuden vähenemiseen, on teoreettisesti perusteltua.

9. Lähteet

Agnew, J. (2004). Geopolitics. New York, Routledge

Bodin, J. (1979). The six bookes of a commonweale, New York

Boli, J. (2001). Sovereignty from a World Polity Perspective. Teoksessa :Problematic Sovereignty: Contested Rules and Political Possibilities (toim. Krasner, S.). New York: Columbia University Press.

Carr, E.H. (2001). The Twenty Years' Crisis 1919-1939. Basingstoke: Palgrave 2001.

Djelic, M.-L. ja Sahlin-Andersson, K. (2006). Transnational Governance. Institutional dynamics of regulation. Cambridge University Press

Held, D. (1995). Democracy and the global order: from the modern state to cosmopolitan governance. Cambridge: Polity Press, 1995

Hirschman, A. O. (1991). The Rhetoric of Reaction. Cambridge: Harvard University Press, 1991

Hobsbawn, E. (1994). Nationalismi. Tampere, Vastapaino

Hutchings, K. (1996). The Death of Sovereign Individual: Reflections on Feminist Analyses of Political and Moral Agency. Teoksessa: Women's Philosophy Review, Special Issue (Toim. Griffith, M. ja Whitford, M.). Nottingham: University of Nottingham.

Jacobsson, B., (2006). Regulated regulators: Global trends of state transformation. s. 205–224. Teoksessa: Djelic, M.-L. ja Sahlin-Andersson, K. Transnational Governance. Institutional dynamics of regulation. Cambridge University Press

Keating, M. (2003). Sovereignty and Plurinational Democracy: Problems in Political Science. Teoksessa: Sovereignty in Transition (Toim. Walker, N.). Oxford

Krasner, S. (2001). Problematic Sovereignty: Contested Rules and Political Possibilities. New York: Columbia University Press.

Lähetekeskustelu: 16.3.1992, PTK 20/1992 vp:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/ptk_20+1992.pdf

Meinander, H. (2006) Suomen historia. Helsinki, WSOY

Pettit, P. (1997). Republicanism: a theory of freedom and government. New York ,Oxford University Press

Prokhovnik, R. (2007). Sovereignties. Contemporary Theory and Practice.

Pusterla, E. & Piccin, F. (2012). The Loss of Sovereignty Control and the Illusion of Building Walls. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08865655.2012.687212?scroll=top&needAccess=true>.

Raunio, T. ja Wiberg, M. (2000) EU ja Suomi: unionijäsenyyden vaikutukset suomalaiseen yhteiskuntaan. Helsinki, Edita

Sassen, S. (2015). Losing Control? Sovereignty in an Age of Globalization. Columbia University Press. New York

Shaw, M. (1991). State Theory and the post-Cold War world. Teoksessa: Sate and Society in International Relations (Toim. Banks, M. ja Shaw, M.). Lontoo: Harvester Wheatsheaf.

Shaw, M. (1994). Global Society and International Relations. Cambridge: Polity

Skinner, Q. (2003). Kolmas vapauden käsite. Tampere, Eurooppalaisen filosofian seura

Tuominen, K. ja Lehtinen, T. (2003) Euroopan yhdentymisen kronologia. Helsinki, J-Paino

Walker, R.B.J. (1993). Inside/Outside. International Relations as Political Theory. Cambridge University Press. Cambridge .

9.1 Aineistot

Lähetekeskustelu: 14.1.1992, PTK 125/1991 vp:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/ptk_125+1991.pdf

Lähetekeskustelu: 15.1.1992, PTK 126/1991 vp

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/ptk_126+1991.pdf

Lähetekeskustelu: 16.1.1992, PTK 127/1991 vp

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/ptk_127+1991.pdf

